

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ
ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

UNIVERSITY OF PIRAEUS

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΗ
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ

ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΑΜΕΣΕΣ ΞΕΝΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ
ΣΤΗ ΣΕΡΒΙΑ

Ρενιέρης Στυλιανός

Διπλωματική Εργασία υποβληθείσα στο Τμήμα Οικονομικών Επιστημών του Πανεπιστημίου
Πειραιώς ως μέρος των απαιτήσεων για την απόκτηση Μεταπτυχιακού Διπλώματος Ειδίκευσης στην
Οικονομική και Επιχειρησιακή Στρατηγική

Πειραιάς, Μάρτιος 2018

UNIVERSITY OF PIRAEUS
DEPARTMENT OF ECONOMICS

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

UNIVERSITY OF PIRAEUS

MASTER PROGRAM IN
ECONOMIC AND BUSINESS STRATEGY

GREEK FOREIGN DIRECT INVESTMENT IN
SERBIA

By
Renieris Stylianos

Master Thesis submitted to the Department of Economics of the University of Piraeus in partial fulfillment of the requirements for the degree of Master of Arts in Economic and Business Strategy

Piraeus, Greece, March 2018

Στην οικογένειά μου

Ελληνικές Άμεσες Ξένες Επενδύσεις στη Σερβία

Περίληψη

Οι επιχειρήσεις στις μέρες μας έρχονται αντιμέτωπες με ένα φαινόμενο που έχει πάρει ιδιαίτερα μεγάλες διαστάσεις, αυτό της παγκοσμιοποίησης. Οι συνθήκες που δημιουργούνται στα πλαίσια του φαινομένου αυτού αφενός προσφέρουν ευκαιρίες επιχειρηματικότητας, αφετέρου έρχονται σε θέση να απειλήσουν τις λιγότερο ευέλικτες επιχειρήσεις. Οι δομές των κοινωνιών και των πολιτικοοικονομικών συνθηκών, στα πλαίσια της παγκοσμιοποίησης, έρχονται σε σύγκρουση με τη συνεχή αλληλεπίδραση των παγκόσμιων αγορών. Ο ανταγωνισμός της εγχώριας αγοράς σε συνδυασμό με τον εσωτερικό κορεσμό αποτελούν τους βασικότερους λόγους των επιχειρήσεων για εξωστρέφεια και άνοιγμα νέων αγορών. Οι χώρες που επιλέγονται για την πραγματοποίηση ΑΞΕ είναι χώρες υπό ανάπτυξη. Η Δημοκρατία της Σερβίας αποτελεί έναν τέτοιο προορισμό που μπορεί να συνδυάσει υψηλές ευκαιρίες στον εμπορικό χώρο, κυρίως λόγω της γεωγραφικής της τοποθεσίας και του χαμηλού επενδυτικού κόστους. Επιπλέον το χαμηλό, συγκριτικά με πολλά αναπτυγμένα κράτη, εργατικό κόστος σε συνδυασμό με τα επενδυτικά κίνητρα για άμεσες ξένες επενδύσεις, που παρέχονται από την κυβέρνηση της Σερβίας, προσελκύουν ολοένα και περισσότερες επενδύσεις στη χώρα. Μια επένδυση στη Σερβία, όμως, θα χρειαστεί να πραγματοποιηθεί μέσα στα πλαίσια υψηλής διερεύνησης από τα εκάστοτε στελέχη των επιχειρήσεων και με ιδιαίτερη «προσοχή», καθώς η εν λόγω αγορά επιφυλάσσει πολλούς κινδύνους, οι οποίοι μπορούν να προκαλέσουν ανεπανόρθωτες ζημιές στις «απρόσεχτες» επιχειρήσεις.

Greek Foreign Direct Investment In Serbia

Abstract

Nowadays, businesses are confronted with a phenomenon that has become particularly broad, that of globalization. The conditions created by this phenomenon, on the one hand offer opportunities for entrepreneurship, but on the other hand they might threaten less-flexible businesses. The structure of societies and the political and economic conditions, in the context of globalization, are in conflict with the continuous interplay of global markets. Domestic market competition combined with internal saturation are the main business reasons for extroversion and “foundation” of new markets. The countries selected for FDI are countries under development. The Republic of Serbia is such a destination, which can combine important opportunities in commercial framework, mainly because of its geographical location and low investment costs while the low labor costs compared with a lot of developed countries, coupled with investment incentives for foreign direct investment provided by the Government of Serbia, are attracting more and more investment in the country. An investment in Serbia, however, would need to take place within high exploration by the executives of businesses and with particular attention ", as this market holds many dangers, which can cause irreparable damage to “inattentive” businesses.

Πίνακας περιεχομένων

Ευρετήριο Πινάκων.....	xi
Ευρετήριο Διαγραμμάτων	xiv
Κεφάλαιο 1: Εισαγωγική Ενότητα.....	1
1.1 Εισαγωγή.....	1
1.2 Δομή της διπλωματικής εργασίας	2
1.3 Η προσφορά της ερευνητικής διπλωματικής εργασίας στην επιστημονική κοινότητα... 3	
Κεφάλαιο 2: Άμεσες Ξένες Επενδύσεις	4
2.1 Εισαγωγή.....	4
2.2 Ορισμός άμεσων ξένων επενδύσεων	4
2.3 Οριζόντιες Άμεσες Ξένες Επενδύσεις.....	5
2.4 Κάθετες Α.Ξ.Ε.....	6
2.5 Ανακεφαλαίωση	7
Κεφάλαιο 3: Θεωρητική προσέγγιση των άμεσων ξένων επενδύσεων.....	7
3.1 Εισαγωγή.....	7
3.2 Θεωρητικές προσεγγίσεις	7
3.3 Ανακεφαλαίωση.....	14
Κεφάλαιο 4: Παράγοντες που επηρεάζουν τις άμεσες ξένες επενδύσεις.....	14
4.1 Εισαγωγή.....	14
4.2 Οι σημαντικότεροι παράγοντες που επηρεάζουν τις επενδυτικές ροές.....	15
4.2.1 Το Εκλεκτικό υπόδειγμα του Dunning - OLI paradigm.....	15
4.2.2 Νέες θεωρίες του εμπορίου – New theory of trade	19
4.2.3 Θεσμική προσέγγιση - Institutional approach	24
4.3 Ανακεφαλαίωση.....	27
Κεφάλαιο 5: Η αγορά της Σερβίας.....	27
5.1 Εισαγωγή.....	27
5.2 Η Σερβία σήμερα.....	28
5.3 Τα εμπορικά χαρακτηριστικά της Σερβίας.....	30
5.4 Η οικονομία της Σερβίας	31
5.5 Το επιχειρείν στη Σερβία.....	38
5.6 Ανακεφαλαίωση.....	48
Κεφάλαιο 6: Έρευνα για την αγορά της Σερβίας.....	48
6.1 Περιγραφή της έρευνας.....	48
6.1.1 Χαρακτηριστικά της έρευνας.....	48

6.1.2 Περιορισμοί της έρευνας πρωτογενών στοιχείων	48
6.1.3. Ανάλυση Δεδομένων	49
6.2 Ανάλυση Αποτελεσμάτων	49
6.2.1. Περιγραφική Στατιστική Ανάλυση.....	49
6.2.2 Συγκριτική Στατιστική Ανάλυση.....	106
6.3 Συμπεράσματα έρευνας.....	114
Κεφάλαιο 7: Συμπεράσματα.....	120
Βιβλιογραφία.....	122
Παράρτημα.....	124

Ευρετήριο Πινάκων

Τίτλοι Πινάκων	Σελίδα
Πίνακας 3.1: Θεωρίες των παραγόντων των άμεσων ξένων επενδύσεων	8
Πίνακας 4.1: Καθοριστικοί παράγοντες των άμεσων ξένων επενδύσεων που σχετίζονται με τη διάσταση της γεωγραφικής περιοχής (Location) του παραδείγματος OLI	15
Πίνακας 4.2: Καθοριστικοί παράγοντες των άμεσων ξένων επενδύσεων που σχετίζονται με το «New theory of trade»	20
Πίνακας 4.3: Καθοριστικοί παράγοντες των άμεσων ξένων επενδύσεων που σχετίζονται με τη «Institutional approach»	24
Πίνακας 5.1: Ανάπτυξη Σερβίας	32
Πίνακας 5.2: Εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών Σερβίας (% ΑΕΠ)	33
Πίνακας 5.3: Βάση δεδομένων «Doing business»	44
Πίνακας 6.1: Ηλικία	49
Πίνακας 6.2: Επίπεδο εκπαίδευσης	50
Πίνακας 6.3: Έτη εργασίας	51
Πίνακας 6.4: Θέση	51
Πίνακας 6.5: Αριθμός εργαζομένων στην επιχείρηση	52
Πίνακας 6.6: Σε πόσες χώρες (εκτός από την Ελλάδα) δραστηριοποιείται η επιχείρηση;	53
Πίνακας 6.7: Ποιο ποσοστό (%) από τα συνολικά έσοδα της επιχείρησης προέρχεται από διεθνείς δραστηριότητες;	54
Πίνακας 6.8: Μέθοδος άμεσων εξαγωγών (τμήμα εξαγωγών, αντιπρόσωποι στη χώρα εξαγωγής, υποκατάστημα στη χώρα εξαγωγής, εμπορική θυγατρική στη χώρα εξαγωγής)	55
Πίνακας 6.9: Μέθοδος έμμεσων εξαγωγών (εξαγωγές μέσω εταιριών διαχείρισης εξαγωγών (Ε.Δ.ΕΞ.))	57
Πίνακας 6.10: Παραγωγή προϊόντων ή υπηρεσιών ΧΩΡΙΣ μετοχική συμμετοχή	58
Πίνακας 6.11: Παραγωγή προϊόντων ή υπηρεσιών Με μετοχική συμμετοχή	59
Πίνακας 6.12: Πραγματοποιείτε επιχειρηματικές δραστηριότητες στη Σερβία;	60

Πίνακας 6.13: Πραγματοποιείτε εξαγωγές στη Σερβία;	61
Πίνακας 6.14: Έχετε θυγατρική στη Σερβία;	62
Πίνακας 6.15: Εάν δεν πραγματοποιείτε επιχειρηματικές δραστηριότητες στη Σερβία, είναι στα άμεσα σχέδιά σας να πραγματοποιήσετε;	64
Πίνακας 6.16: Μέγεθος αγοράς	65
Πίνακας 6.17: Εξωστρέφεια της χώρας	66
Πίνακας 6.18: Πολιτική σταθερότητα	68
Πίνακας 6.19: Επενδυτικό περιβάλλον – επενδυτικά κίνητρα	69
Πίνακας 6.20: Κόστος εργασίας	70
Πίνακας 6.21: Ασφαλιστικό κόστος: Το ύψος των ασφαλιστικών εισφορών για τους εργαζομένους	72
Πίνακας 6.22: Ιδιωτικοποιήσεις	73
Πίνακας 6.23: Γεωγραφική θέση	74
Πίνακας 6.24: Ανθρώπινο δυναμικό: Αφορά την ποιότητα της εξειδίκευσής του	76
Πίνακας 6.25: Ανθρώπινο δυναμικό: Αφορά το επίπεδο εκπαίδευσης του	77
Πίνακας 6.26: Επίπεδο υποδομών – μεταφορών	78
Πίνακας 6.27: Επίπεδο ενσωμάτωσης νέων τεχνολογιών	80
Πίνακας 6.28: Επικοινωνία και διαδίκτυο	81
Πίνακας 6.29: Ενέργεια: Αφορά την πληρότητα της διαθέσιμης ενέργειας, καθώς επίσης και το κόστος της	82
Πίνακας 6.30: Ρυθμός πληθωρισμού	84
Πίνακας 6.31: Σέρβικο δηνάριο	85
Πίνακας 6.32: Ανεργία	86
Πίνακας 6.33: Έλλειμμα	87
Πίνακας 6.34: Κατά κεφαλήν ΑΕΠ	89
Πίνακας 6.35: Ρυθμός ανάπτυξης	90
Πίνακας 6.36: Διαφθορά	91
Πίνακας 6.37: Ασφάλεια πνευματικής ιδιοκτησίας	93
Πίνακας 6.38: Country Risk	94
Πίνακας 6.39: Το Openness της οικονομίας (άνοιγμα): Αφορά το μέγεθος του συνόλου των εξαγωγών και των εισαγωγών της χώρας σε σχέση με το ΑΕΠ	96

Πίνακας 6.40: Αριθμός απεργιών	97
Πίνακας 6.41: Επενδυτικό προφίλ	98
Πίνακας 6.42: Φορολογικά κίνητρα – φορολογικές ελαφρύνσεις	99
Πίνακας 6.43: Επαναπατρισμός κερδών	101
Πίνακας 6.44: Τραπεζικό σύστημα	102
Πίνακας 6.45: Τουρισμός	103
Πίνακας 6.46: Παραοικονομία	104
Πίνακας 6.47: Συσχέτιση του αν πραγματοποιεί η επιχείρηση δραστηριότητες στη Σερβία, με τον παράγοντα «ανθρώπινο δυναμικό: Αφορά το επίπεδο εκπαίδευσης του»	106
Πίνακας 6.48: Συσχέτιση του αν πραγματοποιεί η επιχείρηση δραστηριότητες στη Σερβία, με τον παράγοντα «επίπεδο ενσωμάτωσης νέων τεχνολογιών»	108
Πίνακας 6.49: Συσχέτιση του αν πραγματοποιεί η επιχείρηση δραστηριότητες στη Σερβία, με τον παράγοντα «επικοινωνία και διαδίκτυο»	110
Πίνακας 6.50: Συσχέτιση του αν πραγματοποιεί η επιχείρηση τη μέθοδο της παραγωγής προϊόντων ή υπηρεσιών με μετοχική συμμετοχή (μερική εξαγορά τοπικής επιχείρησης, ίδρυση διεθνούς κοινοπρακτικής επιχείρησης (Joint Venture), ίδρυση θυγατρικής αποκλειστικής ιδιοκτησίας (Wholly Owned Subsidiary), με τον παράγοντα της γεωγραφικής θέσης	112

Ευρετήριο Διαγραμμάτων

Τίτλος Διαγράμματος	Σελίδα
Διάγραμμα 6.1: Επίπεδο εκπαίδευσης	50
Διάγραμμα 6.2: Θέση	52
Διάγραμμα 6.3: Αριθμός εργαζομένων στην επιχείρηση	53
Διάγραμμα 6.4: Ποιο ποσοστό (%) από τα συνολικά έσοδα της επιχείρησης προέρχεται από διεθνείς δραστηριότητες;	55
Διάγραμμα 6.5: Μέθοδο άμεσων εξαγωγών (τμήμα εξαγωγών, αντιπρόσωποι στη χώρα εξαγωγής, υποκατάστημα στη χώρα εξαγωγής, εμπορική θυγατρική στη χώρα εξαγωγής)	56
Διάγραμμα 6.6: Μέθοδο έμμεσων εξαγωγών (εξαγωγές μέσω εταιριών διαχείρισης εξαγωγών (Ε.Δ.ΕΞ.))	57
Διάγραμμα 6.7: Παραγωγή προϊόντων ή υπηρεσιών ΧΩΡΙΣ μετοχική συμμετοχή	58
Διάγραμμα 6.8: Παραγωγή προϊόντων ή υπηρεσιών Με μετοχική συμμετοχή	60
Διάγραμμα 6.9: Πραγματοποιείτε επιχειρηματικές δραστηριότητες στη Σερβία;	61
Διάγραμμα 6.10: Πραγματοποιείτε εξαγωγές στη Σερβία;	62
Διάγραμμα 6.11: Έχετε θυγατρική στη Σερβία;	63
Διάγραμμα 6.12: Εάν δεν πραγματοποιείτε επιχειρηματικές δραστηριότητες στη Σερβία, είναι στα άμεσα σχέδιά σας να πραγματοποιήσετε;	64
Διάγραμμα 6.13: Μέγεθος αγοράς	66
Διάγραμμα 6.14: Εξωστρέφεια της χώρας	67
Διάγραμμα 6.15: Πολιτική σταθερότητα	68
Διάγραμμα 6.16: Επενδυτικό περιβάλλον – επενδυτικά κίνητρα	70
Διάγραμμα 6.17: Κόστος εργασίας	71
Διάγραμμα 6.18: Ασφαλιστικό κόστος: Το ύψος των ασφαλιστικών εισφορών για τους εργαζομένους	72
Διάγραμμα 6.19: Ιδιωτικοποιήσεις	74
Διάγραμμα 6.20: Γεωγραφική θέση	75
Διάγραμμα 6.21: Ανθρώπινο δυναμικό: Αφορά την ποιότητα της	76

εξειδίκευσής του	
Διάγραμμα 6.22: Ανθρώπινο δυναμικό: Αφορά το επίπεδο εκπαίδευσης του	78
Διάγραμμα 6.23: Επίπεδο υποδομών – μεταφορών	79
Διάγραμμα 6.24: Επίπεδο ενσωμάτωσης νέων τεχνολογιών	80
Διάγραμμα 6.25: Επικοινωνία και διαδίκτυο	82
Διάγραμμα 6.26: Ενέργεια: Αφορά την πληρότητα της διαθέσιμης ενέργειας, καθώς επίσης και το κόστος της	83
Διάγραμμα 6.27: Ρυθμός πληθωρισμού	84
Διάγραμμα 6.28: Σέρβικο δηνάριο	86
Διάγραμμα 6.29: Ανεργία	87
Διάγραμμα 6.30: Έλλειμμα	88
Διάγραμμα 6.31: Κατά κεφαλήν ΑΕΠ	89
Διάγραμμα 6.32: Ρυθμός ανάπτυξης	91
Διάγραμμα 6.33: Διαφθορά	92
Διάγραμμα 6.34: Ασφάλεια πνευματικής ιδιοκτησίας	93
Διάγραμμα 6.35: Country Risk	95
Διάγραμμα 6.36: Το Openness της οικονομίας (άνοιγμα): Αφορά το μέγεθος του συνόλου των εξαγωγών και των εισαγωγών της χώρας σε σχέση με το ΑΕΠ	96
Διάγραμμα 6.37: Αριθμός απεργιών	97
Διάγραμμα 6.38: Επενδυτικό προφίλ	99
Διάγραμμα 6.39: Φορολογικά κίνητρα – φορολογικές ελαφρύνσεις	100
Διάγραμμα 6.40: Επαναπατρισμός κερδών	101
Διάγραμμα 6.41: Τραπεζικό σύστημα	102
Διάγραμμα 6.42: Τουρισμός	104
Διάγραμμα 6.43: Παραοικονομία	105
Διάγραμμα 6.44: Συσχέτιση του αν πραγματοποιεί η επιχείρηση δραστηριότητες στη Σερβία, με τον παράγοντα «ανθρώπινο δυναμικό: Αφορά το επίπεδο εκπαίδευσης του»	107
Διάγραμμα 6.45: Συσχέτιση του αν πραγματοποιεί η επιχείρηση δραστηριότητες στη Σερβία, με τον παράγοντα «επίπεδο ενσωμάτωσης νέων τεχνολογιών»	109

Διάγραμμα 6.46: Σύσχετιση του αν πραγματοποιεί η επιχείρηση δραστηριότητες στη Σερβία, με τον παράγοντα «επικοινωνία και διαδίκτυο»	111
Διάγραμμα 6.47: Σύσχετιση του αν πραγματοποιεί η επιχείρηση τη μέθοδο της παραγωγής προϊόντων ή υπηρεσιών με μετοχική συμμετοχή (μερική εξαγορά τοπικής επιχείρησης, ίδρυση διεθνούς κοινοπρακτικής επιχείρησης (Joint Venture), ίδρυση θυγατρικής αποκλειστικής ιδιοκτησίας (Wholly Owned Subsidiary), με τον παράγοντα της γεωγραφικής θέσης	113

Κεφάλαιο 1: Εισαγωγική Ενότητα

1.1 Εισαγωγή

Τα τελευταία δέκα χρόνια του 20^{ου} αιώνα, χωρίς αμφιβολία, ένας όρος ο οποίος έπαιξε πρωταγωνιστικό ρόλο στον επιστημονικό αλλά και εμπορικό κόσμο είναι η παγκοσμιοποίηση. Το καινούριο περιβάλλον προσφέρει ευκαιρίες αλλά και απειλές, μεταλλάσσοντας ριζικά τις κοινωνικές δομές σε ολόκληρο τον πλανήτη. Η οικονομική πραγματικότητα που αντιμετωπίζουν οι επιχειρήσεις εν έτει 2018 μετατοπίζει τις ανάγκες τους δημιουργώντας μια νέα τάξη πραγμάτων.

Οι επιχειρήσεις έχοντας ως γνώμονα την ατομική ανάπτυξη και την αποτελεσματικότερη επίτευξη των στόχων τους αναγκάζονται να στραφούν στην διεθνή αγορά, εξισορροπώντας κατάλληλα τον κορεσμό της εσωτερικής αγοράς και τον εγχώριο ανταγωνισμό.

Τα οφέλη μιας τέτοιας αντίδρασης έχουν πολλαπλό αντίκτυπο στην καθημερινότητα των επιχειρήσεων. Οι λειτουργίες που λαμβάνονταν αρχίζουν να μεταλλάσσονται μετατρέποντας ολόκληρο τον οργανισμό σε μια επιχείρηση πολλαπλών διαστάσεων. Οι λειτουργίες, όπως οι εξαγωγές, το άνοιγμα νέων αγορών, οι επενδύσεις σε έρευνα και η ανάπτυξη, προσδίδουν στην επιχείρηση την ανάγκη αποτελεσματικότερης διοίκησης, η οποία θα λαμβάνει τις σωστές αποφάσεις την σωστή χρονική στιγμή.

Οι αναπτυσσόμενες χώρες μπορούν να δώσουν λύσεις βοηθώντας τις μεγάλες πολυεθνικές επιχειρήσεις να εκμεταλλευτούν ολόενα και περισσότερες παραμέτρους από τις χώρες αυτές, και παράλληλα να αποφύγουν τον υψηλό ανταγωνισμό και τα υποκατάστατά του. Η Δημοκρατία της Σερβίας αποτελεί έναν τέτοιο προορισμό, που μπορεί να αποδειχθεί «χρυσή ευκαιρία» για μια διεθνοποιημένη επιχείρηση, καθώς μπορεί να εκμεταλλευτεί τις επιχειρηματικές ευκαιρίες που εμπεριέχει η εγχώρια αγορά. Η επένδυση αυτή, όμως, θα χρειαστεί να πραγματοποιηθεί κάτω από ιδιαίτερα υψηλή διερεύνηση των συνθηκών της αγοράς σε συνδυασμό τόσο με τις ικανότητες της επιχείρησης, όσο και με τα χαρακτηριστικά του προϊόντος, καθώς εκτός από επιχειρηματικές ευκαιρίες, η οικονομία της Σερβίας εμπεριέχει και τον λεγόμενο «επενδυτικό κίνδυνο».

1.2 Δομή της διπλωματικής εργασίας

Η συγγραφή της παρούσας διπλωματικής εργασίας χωρίζεται, ουσιαστικά, σε δύο κύρια μέρη. Το πρώτο μέρος περιλαμβάνει την περιγραφική βιβλιογραφική ανάλυση τόσο του θέματος των άμεσων ξένων επενδύσεων, όσο και της αγοράς της Σερβίας. Το δεύτερο μέρος περιλαμβάνει την έρευνα που πραγματοποιήθηκε στα πλαίσια της διπλωματικής εργασίας, με σκοπό τη διερεύνηση των παραγόντων που προσελκύουν άμεσες ξένες επενδύσεις στη Σερβία, με δείγμα τις Ελληνικές επιχειρήσεις, οι οποίες δραστηριοποιούνται διεθνώς εν έτει 2018.

Η εισαγωγική ενότητα, με τη δομή της εργασίας και την συμβολή της στο παγκόσμιο επιστημονικό χώρο, αποτελεί το πρώτο κεφάλαιο.

Το Κεφάλαιο 2 περιλαμβάνει τις βασικές έννοιες των άμεσων ξένων επενδύσεων (ένας παράγοντας που ταυτίζεται άμεσα με την επιλογή κατάλληλης τοποθεσίας για εγκατάσταση διεθνώς), τον διαχωρισμό τους σε οριζόντιες και κάθετες, καθώς και τις θεωρητικές προσεγγίσεις που τις περικλείουν.

Το Κεφάλαιο 3 εμβαθύνει στις άμεσες ξένες επενδύσεις και ειδικότερα στις θεωρητικές προσεγγίσεις που αφορούν στο θέμα, προερχόμενες από τη βιβλιογραφία, αυτές του εκλεκτικού υποδείγματος του Dunning – Oli paradigm, των Νέων θεωριών του εμπορίου – New theory of trade και της Θεσμικής προσέγγισης – Institutional approach.

Η αγορά της Σερβίας αναλύεται στο Κεφάλαιο 5, παρουσιάζοντας την οικονομική κατάσταση της χώρας στις μέρες μας, τα εμπορικά χαρακτηριστικά της, καθώς επίσης και το πλήρες πλαίσιο που αφορά στο επιχειρείν στη Σερβία.

Το Κεφάλαιο 6 περιλαμβάνει σαράντα μία (41) επιχειρήσεις οι οποίες συμμετείχαν στην έρευνα που διενεργήθηκε στα πλαίσια της παρούσας διπλωματικής εργασίας. Η έρευνα αφορούσε στην χώρα της Σερβίας ως εμπορικό προορισμό, προσπαθώντας να αφουγκραστεί τόσο τις οικονομικές – εμπορικές συνθήκες της αγοράς, όσο και την γενικότερη εικόνα των διεθνοποιημένων Ελληνικών επιχειρήσεων αναφορικά με την χώρα.

Τέλος, στο Κεφάλαιο 7 εντοπίζονται τα συμπεράσματα που προκύπτουν από την διπλωματική εργασία, στο Κεφάλαιο 8 η βιβλιογραφία που χρησιμοποιήθηκε, και στο

Κεφάλαιο 9 το παράρτημα που περιέχει το ερωτηματολόγιο που στάλθηκε στις επιχειρήσεις οι οποίες συμμετείχαν στην έρευνα.

1.3 Η προσφορά της ερευνητικής διπλωματικής εργασίας στην επιστημονική κοινότητα

Η παρούσα διπλωματική εργασία αποτελεί μια από τις ελάχιστες πηγές που διερευνούν από την μία πλευρά το θέμα των άμεσων ξένων επενδύσεων, και από την άλλη πλευρά την αγορά της Σερβίας σε συνάρτηση με έρευνα προερχόμενη από τις απόψεις Ελληνικών διεθνοποιημένων επιχειρήσεων. Επιπλέον, λόγω της έρευνας που πραγματοποιήθηκε αποτελεί πηγή:

- Αξιολόγησης της αγοράς της Σερβίας σε όλα τα επίπεδα.
- Δημιουργίας μελλοντικής εικόνας.
- Συγκρίσεων των απαντήσεων με τον αριθμό εργαζομένων της επιχείρησης και εντοπισμού της ύπαρξης συσχέτισης ή διαφοροποίησης με τις απαντήσεις του δείγματος.
- Συγκρίσεων των απαντήσεων με το αν δραστηριοποιείται η επιχείρηση στη Σερβία ή όχι και εντοπισμού της ύπαρξης συσχέτισης ή διαφοροποίησης με τις απαντήσεις του δείγματος.
- Συγκρίσεων των απαντήσεων με το αν χρησιμοποιεί η επιχείρηση τη μέθοδο της παραγωγής προϊόντων ή υπηρεσιών με μετοχική συμμετοχή ή όχι και εντοπισμού της ύπαρξης συσχέτισης ή διαφοροποίησης με τις απαντήσεις του δείγματος.

Γενικότερα, οι έρευνες που πραγματοποιήθηκαν διεθνώς αναφορικά με το θέμα είναι ελάχιστες και οι περισσότερες προερχόμενες από ιδιωτικές κυρίως ερευνητικές επιχειρήσεις, γεγονός που επιτάσσει την περαιτέρω ενασχόληση του παγκόσμιου ερευνητικού χώρου σχετικά με το θέμα. Έτσι, η ανάγνωση της παρούσας διπλωματικής μπορεί να αποτελέσει πηγή έμπνευσης νεότερων – μελλοντικών ερευνητών για την ενασχόλησή τους τόσο με το αντικείμενο των άμεσων ξένων επενδύσεων, όσο και με τη μεγαλύτερη διερεύνηση της αγοράς της Σερβίας. Τέλος, η παρούσα διπλωματική μπορεί να χρησιμοποιηθεί από διεθνείς επιχειρήσεις

συμβάλλοντας με αυτό τον τρόπο στην διαλεύκανση των συνθηκών που επικρατούν στην Σερβία ως επενδυτικό προορισμό.

Κεφάλαιο 2: Άμεσες Ξένες Επενδύσεις

2.1 Εισαγωγή

Εμβαθύνοντας στο θέμα της επιλογής της διερεύνησης της Σερβίας ως χώρας προέλευσης για εγκατάσταση μιας πολυεθνικής επιχείρησης, εντοπίζεται η συσχέτισή της με τις άμεσες ξένες επενδύσεις. Έτσι στρεφόμαστε στην ανάγκη να αντιληφθούμε την έννοια των άμεσων ξένων επενδύσεων, καθώς επίσης και τους παράγοντες που επηρεάζουν τις επενδυτικές ροές.

Το παρακάτω Κεφάλαιο παρουσιάζει και αναλύει τις βασικότερες έννοιες και τους ορισμούς αναφορικά με το θέμα, που προέρχονται από τη διεθνή βιβλιογραφία, ενώ επίσης αναλύει τις διαφορές σχετικά με τις οριζόντιες και τις κάθετες άμεσες ξένες επενδύσεις.

2.2 Ορισμός άμεσων ξένων επενδύσεων

Στο παγκόσμιο οικονομικό περιβάλλον οι κατευθύνσεις των κεφαλαίων αποτελούν ιδιαίτερα σημαντικό κομμάτι. Τα τελευταία δέκα χρόνια παρατηρείται ραγδαία αύξηση των ΑΞΕ (άμεσων ξένων επενδύσεων), πράγμα που οδήγησε τον ερευνητικό κόσμο στην περαιτέρω ενασχόλησή του με το θέμα, και έστρεψε το ενδιαφέρον του στους παράγοντες αλλά και στα αποτελέσματά των άμεσων ξένων επενδύσεων στις χώρες υποδοχής.

Οι Ball, Geringern Minor, Jeanne και McNett (2014) επικεντρώνονται σε άμεσες ξένες επενδύσεις στον εξοπλισμό, στους οργανισμούς και σε υποδομές σε μια τρίτη χώρα σε τέτοιο επίπεδο ούτως ώστε να δύναται να ασκηθεί διοικητικός έλεγχος.

Πολλές χώρες, όπως οι ΗΠΑ, για να χαρακτηριστεί μια επένδυση ως άμεση ξένη επένδυση χρειάζεται ποσοστό ιδιοκτησίας της τάξης του 10%, ενώ σε άλλες οικονομίες το ποσοστό αυτό απαιτείται να ξεπεράσει το 20%.

Σύμφωνα με τον Kinda (2010), οι ΑΞΕ δίνουν τη δυνατότητα στην χώρα υποδοχής να ενισχύει τη συνολική επενδυτική δυναμικότητα σε βαθμό μεγαλύτερο από αυτό που δύναται μέσω εγχώριων αποταμιεύσεων.

Οι ΑΞΕ για τον ίδιο λόγο αποτελούν μακροχρόνιες κατευθύνσεις κεφαλαίων, οι οποίες στοχεύουν στην απόκτηση ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων, όπως πάγιων περιουσιακών στοιχείων ή άλλων μορφών φυσικού κεφαλαίου.

Η διαφορά με τις βραχυχρόνιες κατευθύνσεις κεφαλαίων εντοπίζεται στο ότι αυτή η κατηγορία αναφέρεται σε οργανωμένες αγορές κεφαλαίου και οι τιμές ισορροπίας διαμορφώνονται μέσω ενός συστήματος συναλλαγών. Οι βραχυχρόνιες ροές κεφαλαίων επηρεάζονται εύκολα στις μεταβολές των νομισματικών μεταβλητών, όπως στις μεταβολές των επιτοκίων, στη μεταβολή της συναλλαγματικής ισοτιμίας και του πληθωρισμού.

Ο Duce (2003) αναφερόμενος στον ορισμό του ΟΟΣΑ (1996) και του ΔΝΤ (1993) αποκαλεί ως άμεση ξένη επένδυση τη ροή κεφαλαίων σε μια οικονομία, η οποία συνδέεται με τη δυνατότητα τόσο του επενδυτή, όσο και της επιρροής των διοικητικών αποφάσεων της εταιρείας. Πάνω σε αυτό έρχεται να προσθέσει ο Kinda (2010) ότι οι επενδύσεις αυτές καταγράφουν τον αντικειμενικό σκοπό ενός οργανισμού, φυσικού ή νομικού, προερχόμενου από μια χώρα σε έναν άλλον οργανισμό, ο οποίος ανήκει σε διαφορετική χώρα. Το τελικό ενδιαφέρον προϋποθέτει την ύπαρξη μιας μακροχρόνιας σχέσης μεταξύ του άμεσου επενδυτή και της επιχείρησης και ενός σημαντικού βαθμού επίδρασης στη διοίκηση της επιχείρησης.

Παρόλα αυτά, καθώς ο παραπάνω ορισμός γενικεύεται, ο ΟΟΣΑ προχώρησε στην εμπάθυνσή του προσθέτοντας στον εξειδικευμένο ορισμό το γεγονός ότι ο άμεσος ξένος επενδυτής πρέπει να κατέχει ποσοστό τουλάχιστον 10% των κοινών μετοχών.

Οι Άμεσες ξένες επενδύσεις διαχωρίζονται σε δύο κατηγορίες, τις οριζόντιες και τις κάθετες. Οι οριζόντιες άμεσες ξένες επενδύσεις στοχεύουν στην εξυπηρέτηση της αγοράς όπου λειτουργούν μέσω της μεταφοράς και αντιγραφής της παραγωγικής διαδικασίας, ενώ οι κάθετες πραγματοποιούν μεταποίηση της παραγωγικής εισροής ή ενός εξαρτήματος το οποίο χρησιμοποιείται ως εισροή από άλλη παραγωγική μονάδα.

2.3 Οριζόντιες Άμεσες Ξένες Επενδύσεις

Οι άμεσες ξένες επενδύσεις περιλαμβάνουν την δραστηριότητα παραγωγής στην χώρα υποδοχής και των παραγόμενων προϊόντων στη χώρα που πραγματοποιεί την επένδυση. Αυτές οι επενδύσεις επιλέγονται λόγω της αποτελεσματικότερης παραγωγής προϊόντων και υπηρεσιών στη χώρα εγκατάστασης, συγκριτικά με τη

μητρική χώρα, αφού παρέχονται συνθήκες εκμετάλλευσης πλεονεκτημάτων (π.χ. πατέντες με διαφοροποιημένα προϊόντα.) (Λιαργκόβα, 2007).

2.4 Κάθετες Α.Ξ.Ε.

Η παραγωγή σε τρίτη χώρα προϊόντων τα οποία βρίσκονται ένα ή περισσότερα βήματα πίσω στην παραγωγική διαδικασία ως προς τις πηγές α' υλών ή ως προς τον πελάτη (πωλώντας σε αυτόν προϊόντα ή παρέχοντας υπηρεσίες της εγχώριας επιχείρησης) χαρακτηρίζουν τις άμεσες ξένες επενδύσεις για τους Aizenman & Marion (2004). Αυτού του τύπου οι επενδύσεις προτιμώνται χάριν στην ελαχιστοποίηση του κόστους παραγωγής των προϊόντων, αλλά και του εντοπισμού ποιοτικότερων α' υλών.

Ο Wang (2009) χαρακτηρίζει τις ΑΞΕ ως τον βασικότερο παράγοντα οικονομικής ανάπτυξης σε μια χώρα. Οι Brooks et al. (2009) έρχονται να συμφωνήσουν με τον Wang και να προσθέσουν ότι δεν είναι λίγες οι κυβερνήσεις χωρών με υψηλό ή και μεσαίο δείκτη ανάπτυξης οι οποίες θεωρούν ότι οι ΑΞΕ αποτελούν το «κλειδί» για να ξεπεράσουν την ύφεση. Πολλές είναι οι θεωρίες από το 1960 μέχρι και σήμερα που εστιάζουν στο θέμα των άμεσων ξένων επενδύσεων. Αυτές οι θεωρίες καταλήγουν σύμφωνα με τους Dunning and Lyndan (2008) σε μια σειρά από παράγοντες, οι οποίοι ερμηνεύουν τις επενδυτικές ροές περιλαμβάνοντας τις μικρό-διαστάσεις (οργανωτικές πτυχές) και τις μακρό-διαστάσεις του θέματος.

Από τη μία πλευρά οι μικρο-διαστάσεις αναφέρονται στους παράγοντες των επιχειρήσεων που εντοπίζονται στο εσωτερικό τους, όπως για παράδειγμα τα πλεονεκτήματα ιδιοκτησίας, οι οικονομίες κλίμακας και η αποτελεσματικότερη παραγωγική διαδικασία, οδηγούμενη από την ελαχιστοποίηση του κόστους παραγωγής. Από την άλλη πλευρά οι μακρο-διαστάσεις εστιάζουν σε ορισμένους παράγοντες της αγοράς, όπως οι δασμοί και τα εμπόδια εισόδου σε μια αγορά, η σταθερότητα της οικονομίας, το μέγεθος και το ρίσκο της χώρας υποδοχής κ.λπ.

Πολλοί είναι οι ερευνητές που ασχολήθηκαν με τον εντοπισμό ενός μοτίβου παραγόντων που να επεξηγεί την επιλογή μιας συγκεκριμένης τοποθεσίας για μια πολυεθνική επιχείρηση. Παρόλα αυτά, μέχρι και σήμερα, δεν μπορούμε να εντοπίσουμε μια γενικότερη συμφωνία μεταξύ μελετών και μελετητών.

2.5 Ανακεφαλαίωση

Το παραπάνω Κεφάλαιο εμβάθυνε στο θέμα της επιλογής της διερεύνησης της Σερβίας ως χώρας προέλευσης για εγκατάσταση μιας πολυεθνικής επιχείρησης, εντοπίζοντας τη συσχέτισή της με τις άμεσες ξένες επενδύσεις. Επιπλέον, στράφηκε στην ανάγκη να αντιληφθούμε την έννοια των άμεσων ξένων επενδύσεων, καθώς επίσης και τους παράγοντες που επηρεάζουν τις επενδυτικές ροές.

Κατόπιν, παρουσιάστηκαν και αναλύθηκαν οι βασικότερες έννοιες και ορισμοί αναφορικά με το θέμα των άμεσων ξένων επενδύσεων, που προέρχονται από τη διεθνή βιβλιογραφία, ενώ επίσης αναπτύχθηκαν οι διαφορές σχετικά με τις οριζόντιες και τις κάθετες άμεσες ξένες επενδύσεις.

Κεφάλαιο 3: Θεωρητική προσέγγιση των άμεσων ξένων επενδύσεων

3.1 Εισαγωγή

Εμβαθύνοντας στο θέμα των άμεσων ξένων επενδύσεων ερχόμαστε αντιμέτωποι με τις θεωρητικές προσεγγίσεις που έχουν αναπτυχθεί στα πλαίσια του διεθνούς εμπορίου.

Το παρακάτω Κεφάλαιο, λοιπόν, αναπτύσσει και αναλύει τις βασικότερες εμπορικές θεωρητικές προσεγγίσεις των άμεσων ξένων επενδύσεων από το 1933 μέχρι τις μέρες μας, ενώ επίσης παραθέτει τις συνθήκες που διαμόρφωσαν τις προσεγγίσεις αυτές, όπως επίσης και τους ερευνητές που διερεύνησαν το εκάστοτε θέμα.

3.2 Θεωρητικές προσεγγίσεις

Το διεθνές εμπόριο, το οποίο αναπτύσσεται με ιλιγγιώδεις ρυθμούς (Mohamed and Sidiropoulos, 2010), αποτελεί πηγή έμπνευσης ερευνητών αναφορικά με την συμπεριφορά των πολυεθνικών επιχειρήσεων και των παραγόντων - παραμέτρων των άμεσων ξένων επενδύσεων (Faeth, 2006).

Ο παρακάτω πίνακας παραθέτει τη διεθνή αρθρογραφία, όσον αφορά στις άμεσες ξένες επενδύσεις, καθώς και τις θεωρητικές προσεγγίσεις περί του θέματος, βοηθώντας στην αποτελεσματικότερη αντίληψή του.

Τα μοντέλα των Heckscher – Ohlin (1933), του MacDougall (1960) και του Kemp (1964) αποτελούν την αφετηρία των θεωριών που προσέγγισαν το θέμα των άμεσων ξένων επενδύσεων (Faeth, 2009). Το μοντέλο των Kemp και MacDougall εστίασε στο γεγονός ότι οι ΑΞΕ παρακινούνται από την υψηλότερη κερδοφορία στις ξένες αγορές, εκμεταλλευόμενες τα υψηλά ποσοστά ανάπτυξης από τα χαμηλά κόστη εργασίας και από τους μικρότερους συναλλαγματικούς κινδύνους.

Πίνακας 3.1: Θεωρίες των παραγόντων των άμεσων ξένων επενδύσεων

Θεωρητικές προσεγγίσεις	Καθοριστικοί παράγοντες	Συγγραφείς – Αρθρογράφοι (έτος)
Θεωρίες των Heckscher-Ohlin Model / MacDougall-Kemp Model	Υψηλή απόδοση επένδυσης, χαμηλά κόστη εργασίας και μικρότεροι συναλλαγματικοί κίνδυνοι	Heckscher and Ohlin (1933), Hobson (1914), Jasay (1960), MacDougall (1960), Kemp (1964), Aliber (1970)
Θεωρία των διαρθρωτικών ατελειών της αγοράς (Market imperfections)	Πλεονεκτήματα ιδιοκτησίας (διαφοροποίηση προϊόντος), οικονομίες κλίμακας, κυβερνητικά κίνητρα	Hymer (1976), Kindleberger (1969)
Θεωρία της διαφοροποίησης του προϊόντος (Product differentiation)	Ατελής ανταγωνισμός	Caves (1971)
Θεωρία των ολιγοπωλίων αγορών (Oligopoly markets)	Ακολουθώντας τους ανταγωνιστές, αντιδρώντας στον ανταγωνισμό στην εγχώρια αγορά	Knickerbocker (1973)
Θεωρία του κύκλου ζωής του προϊόντος (Product life cycle)	Λειτουργικά χαρακτηριστικά παραγωγής	Vernon (1966)
Θεωρία της συμπεριφοράς (Behavior theory)	Φόβος απώλειας ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος, ακολουθώντας τους ανταγωνιστές και ενισχύοντας τον ανταγωνισμό στην εγχώρια αγορά	Aharoni (1966)
Θεωρία της εσωτερικοποίησης ή εσωτερίκευσης	Αποτυχίες / ανεπάρκεια της αγοράς	Buckley and Casson (1976)
	Know – how (τεχνογνωσία) η οποία οδηγεί στην οριζόντια	Hennart (1982, 1991), Teece (1981, 1985), Casson (1987)

(Internalisation)	εσωτερίκευση, ενώ οι αποτυχίες της αγοράς οδηγούν στην κάθετη εσωτερίκευση	
Το εκλεκτικό υπόδειγμα του Dunning (Eclectic paradigm (OLI – Ownership, location, internalisation))	Πλεονεκτήματα ιδιοκτησίας των παραγωγικών διαδικασιών, δικαιωμάτων ευρεσιτεχνίας, τεχνολογίας και διοικητικών δεξιοτήτων	Dunning (1977, 1979)
	Πλεονεκτήματα τοποθεσίας σε προστατευόμενες αγορές, ευνοϊκά φορολογικά συστήματα, χαμηλά κόστη παραγωγής και μεταφορών και χαμηλό επιχειρηματικό κίνδυνο	
	Πλεονεκτήματα εσωτερίκευσης μειώνοντας τα κόστη των συναλλαγών, ελαχιστοποιώντας τον κίνδυνο παραβίασης πνευματικής ιδιοκτησίας και έλεγχος ποιότητας	
Νέες θεωρίες εμπορίου (New theory of trade)	Μέγεθος αγοράς	Dixit and Grossman (1982), Sanyal and Jones (1982), Krugman (1983), Helpman (1984, 1985), Markusen (1984), Ethier (1986), Horstmann and Markusen (1987, 1992), Jones and Kierzkowski (1990, 2001, 2005), Brainard (1993, 1997), Eaton and Tamura (1994), Ekholm (1998), Markusen and Venables (1998, 2000), Zhang and Markusen (1999), Deardorff (2001)
	Κόστη μεταφοράς	
	Εμπόδια εισόδου	
	Εσωτερικά χαρακτηριστικά χώρας	
Θεσμική προσέγγιση (Institutional Approach (Political variables))	Οικονομικά και χρηματοοικονομικά κίνητρα	Root and Ahmed (1978), Bond and Samuelson (1986), Black and Hoyt (1989), Grubert and Mutti (1991), Rolfe et al. (1993), Loree and Guisinger (1995), Haaparanta (1996), Devereux and Griffith
	Δασμοί	
	Φορολογικοί συντελεστές	

		(1998), Haufler and Wooton (1999), Haaland and Wooton (1999, 2001), Mudambi (1999), Barros and Cabral (2001), Bénassy-Quéré et al. (2001), Hubert and Pain (2002)
--	--	---

Πηγή: Location determinants of FDI: A literature review, Susana Assuncao, Rosa Forte & Aurora A.C. Teixeira

Στα δοκίμιά τους οι Assuncao, Forte και Teixeira (2011), οι Dunning (1993) και Cleeve (2008) αναφέρονται στους Hymer (1976) και Kindleberger (1969) πιστεύοντας ότι θεωρούν πως για να υπάρξουν άμεσες ξένες επενδύσεις σε μια χώρα απαιτείται η εμφάνιση ατελειών είτε στα αγαθά, είτε στους παράγοντες παραγωγής. Επιπλέον, οι επενδύσεις σε μια ξένη χώρα εμπεριέχουν υψηλά κόστη και υψηλούς κινδύνους, με τα οποία έρχονται αντιμέτωπες οι πολυεθνικές εταιρίες λόγω του ότι είναι αλλοδαπές (Hymer, 1976). Στα κόστη αυτά συνυπολογίζεται και το κόστος απόκτησης πληροφοριών λόγω απόστασης κουλτούρας, πολιτιστικής, πολιτισμικής και γλωσσικής (μεταξύ χώρας προέλευσης και προορισμού), καθώς επίσης και το κόστος της λιγότερο ευνοϊκής μεταχείρισης από τις κυβερνήσεις των χωρών υποδοχής. Έτσι, σύμφωνα με τον Dunning (1993), οι πολυεθνικές επιχειρήσεις θα πρέπει να έχουν μια σειρά από πλεονεκτήματα στην ιδιοκτησία τους (όπως καινοτόμα προϊόντα, δεξιότητες διαχείρισης, διπλώματα ευρεσιτεχνίας κ.λπ.), για να μπορέσουν να αντισταθμίσουν τα ανωτέρω μειονεκτήματα. Τον Dunning (1993) έρχεται να συμπληρώσει ο Caves (1971) εστιάζοντας στη διαφοροποίηση των προϊόντων, καθώς, όπως πίστευε, οι ΑΞΕ πλεονεκτούν έναντι των εξαγωγών και της παροχής αδειών, εάν η διαφοροποίηση αυτή βασίζεται κυρίως στη γνώση.

Εν συνεχεία, ο Knickerbocker (1973), έθεσε στη μελέτη του το θέμα της αντιπαλότητας μεταξύ των άμεσων ξένων επενδύσεων και των ολιγοπωλίων. Ο ίδιος υποστήριξε ότι οι άμεσες ξένες επενδύσεις πραγματοποιούνται τη στρατηγική αντιπαλότητα μεταξύ των παγκόσμιων πολυεθνικών επιχειρήσεων, ως αποτέλεσμα της άλλοτε επιθετικής και άλλοτε αμυντικής συμπεριφοράς για την είσοδο των ανταγωνιστών σε ορισμένες αγορές. Με άλλα λόγια, ο Knickerbocker (1973) καταλήγει στο γεγονός ότι οι επιχειρήσεις έχουν συχνά την τάση να μιμούνται δράσεις, αντιδράσεις και συμπεριφορές, δηλαδή να ακολουθούν τη διεθνοποίηση των ανταγωνιστών, για να μην αποκτήσουν στρατηγικό εις βάρος τους, πλεονέκτημα.

Ο Vernon (1966) διερεύνησε τη θεωρία του κύκλου ζωής του προϊόντος επηρεασμένος, όπως και οι Assuncao, Forte και Teixeira (2011), από την αντιπαλότητα μεταξύ των επιχειρήσεων, η οποία επηρεάζει τις αποφάσεις τους στην ελαχιστοποίηση του κόστους παραγωγής, αποσκοπώντας στην αύξηση της ανταγωνιστικότητάς τους. Ο Vernon ήταν αυτός που πρώτος αντιλήφθηκε την τάση των επιχειρήσεων να επιλέγουν τις επενδύσεις τους σε ένα συγκεκριμένο τόπο ως εναλλακτική δράση από την εξαγωγική δραστηριότητα, στο μέτρο που τα αγαθά ταξιδεύουν κατά το μήκος της καμπύλης του κύκλου ζωής τους, την ανάπτυξη, την ωριμότητα και την κάμψη. Στο πρώτο στάδιο, αυτό της ανάπτυξης, σύμφωνα με τον Hill (2007), οι επιχειρήσεις επιλέγουν να επενδύσουν σε ανεπτυγμένες χώρες όπου οι αγορές αυξάνονται και η τοπική παραγωγή μπορεί να απορροφηθεί από την εκεί ζήτηση, ενώ στα στάδια της ωριμότητας και της κάμψης η παραγωγή μετατοπίζεται προς τις αναπτυσσόμενες χώρες, καθώς οι ανεπτυγμένες αγορές γίνονται κορεσμένες και τα προϊόντα είναι λιγότερο καινοτόμα, δημιουργώντας έτσι την πίεση για μείωση του κόστους. Η Isabel Faeth (2009) αναφέρεται στην εξήγηση του O Aharoni (1966) και αναλύει το γεγονός ότι οι επιχειρήσεις προβαίνουν σε άμεσες ξένες επενδύσεις οδηγούμενες από τους παράγοντες του ανταγωνισμού, όπως ο φόβος απώλειας της ανταγωνιστικότητάς τους, η ανάγκη να ακολουθήσουν τους αντιπάλους τους σε ξένες αγορές και η αύξηση του ανταγωνισμού στην εγχώρια αγορά.

Οι Buckley και Casson (1976) πρωτοεμφάνισαν τη θεωρία της εσωτερίκευσης υποστηρίζοντας ότι οι εταιρίες επιλέγουν την λειτουργία της εσωτερίκευσης κατά τη διάρκεια των άμεσων ξένων επενδύσεών τους κυρίως σε περιπτώσεις που το κόστος των συναλλαγών (πληροφοριών, διαπραγματεύσεων κλπ.) είναι υψηλότερο αυτού της εσωτερίκευσης (εσωτερική επικοινωνία και οργάνωση). Έτσι, όταν ο κίνδυνος της αγοράς είναι υψηλός, τότε το κόστος των συναλλαγών είναι υψηλότερο, πράγμα που οδηγεί στη λειτουργία της εσωτερίκευσης (Grazia Ietto-Gillies, 2005). Οι Buckley και Casson (1976) εστιάζουν στο γεγονός ότι σε ορισμένες αγορές (markets for knowledge) υπάρχει ιδιαίτερα ισχυρό το κίνητρο για εσωτερίκευση. Τονίζουν επίσης ότι η γνώση αποτελεί δημόσιο αγαθό μέσα σε μια επιχείρηση, και γι' αυτό μπορεί να χρησιμοποιηθεί σε πολλά τμήματά της, χωρίς επιπλέον κόστος, και είναι εύκολο να μεταφέρεται από χώρα σε χώρα. Ακόμη, πρόβλημα εντοπίζεται όταν μια εταιρία - αγοραστής θέλει να καθορίσει την πραγματική αξία της «γνώσης» που πρέπει να

αποκτηθεί, αφού μια τέτοια συναλλαγή στην αγορά είναι τις περισσότερες φορές προβληματική.

Ο Faeth (2009) χαρακτήρισε το εκλεκτικό μοντέλο ή αλλιώς «OLI paradigm» ως την πιο ολοκληρωμένη θεωρία. Το μοντέλο αυτό ασπάζεται τη θεωρία της εσωτερίκευσης και των παραδοσιακών εμπορικών θεωριών που προαναφέρθηκαν και συγκεντρώνει τα οφέλη των εταιριών που δραστηριοποιούνται παγκοσμίως, ενώνοντάς τα με τις μεθόδους εισόδου στη χώρα υποδοχής. Αναφορικά με τη θεωρία του Dunning (1977), εντοπίζονται πλεονεκτήματα στην επιλογή των άμεσων ξένων επενδύσεων, όταν υπάρχουν ταυτόχρονα πλεονεκτήματα ιδιοκτησίας (ownership – O), πλεονεκτήματα τοποθεσίας (location – L) και πλεονεκτήματα εσωτερίκευσης (internalization – I) (Grazia Ietto-Gillies, 2005). Οι Dunning and Lundan, (2008) επεξηγούν ότι τα πλεονεκτήματα ιδιοκτησίας αναφέρονται στα περιουσιακά στοιχεία που κατέχει μια επιχείρηση όπως η πρωτοποριακή τεχνολογία, οι αποκλειστικές παραγωγικές διαδικασίες, τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας, οι δεξιότητες διαχείρισης και άλλα, τα οποία μπορούν, έμμεσα, να της αποφέρουν μελλοντικά κέρδη. Για τους Dunning and Lundan η τοποθεσία είναι ιδιαίτερα σημαντικός παράγοντας, ειδικότερα όταν μια επιχείρηση εκμεταλλεύεται οφέλη μιας αγοράς, από την παρουσία της εκεί, επωφελούμενη από συνθήκες, όπως τα ειδικά φορολογικά καθεστάτα, το χαμηλό κόστος παραγωγής και μεταφοράς, το μέγεθος της αγοράς, την πρόσβαση στις προστατευμένες αγορές, και τον χαμηλότερο επιχειρηματικό κίνδυνο. Τέλος, ο Dunning (2002) αναλύει τις λειτουργίες της εσωτερίκευσης, οι οποίες έρχονται να αντισταθμίσουν τις ατέλειες της αγοράς, όπως η ανισορροπία της διεθνούς κατανομής των πόρων, καθώς με αυτό τον τρόπο μειώνεται το κόστος των συναλλαγών το οποίο σχετίζεται με τους κινδύνους της αντιγραφής τεχνολογίας.

Αυτό το οποίο, ουσιαστικά, πραγματεύθηκε το εκλεκτικό παράδειγμα του Dunning είναι η συνένωση διαφόρων αλληλοσυμπληρούμενων θεωριών οι οποίες προσδιόριζαν ένα σύνολο μεταβλητών (κυριότητα, θέση και εσωτερίκευση) που διαμορφώνουν τις δραστηριότητες των πολυεθνικών επιχειρήσεων (Dunning και Lundan, 2008). Η ουσία του εγχειρήματος αυτού είναι η εφαρμογή των μεταβλητών στο διεθνές εμπόριο, στη διεθνή παραγωγή (και στην οργάνωσή της), κάτι που σημαίνει ότι το ίδιο αναλυτικό πλαίσιο μπορεί να καλύψει τις τρεις κύριες λειτουργίες της διεθνοποίησης (εξαγωγές, άμεσες ξένες επενδύσεις και παροχή αδειών - licensing (Grazia Ietto-Gillies, 2005).

Ο Faeth (2009), βασισμένος στα θεωρητικά μοντέλα των Kindleberger (1969), Hymer (1976) και Caves (1971), παραθέτει ένα νέο εναλλακτικό πλαίσιο θεωριών, το ονομαζόμενο «η νέα θεωρία του εμπορίου» (the new theory of trade), το οποίο συγκεντρώνει τα πλεονεκτήματα της ιδιοκτησίας, της θέσης, της τεχνολογίας και τα εγγενή χαρακτηριστικά της χώρας υποδοχής. Η νέα θεωρία του εμπορίου αποτελεί μια προσθήκη στο εκλεκτικό παράδειγμα Dunning, συσχετίζοντας τις τρεις μεταβλητές OLI (την κυριότητα, τη τοποθεσία, την εσωτερικήευση) με την τεχνολογία και τα χαρακτηριστικά μιας χώρας με συνεκτικό τρόπο. Δεν είναι λίγες οι εμπειρικές μελέτες που έχουν δημοσιευθεί για το συγκεκριμένο θέμα (π.χ., Helpman, 1984, 1985; Markusen, 1984, 1997, που παρατίθεται στον Faeth, 2009).

Σύμφωνα με το άρθρο των Assuncao, Forte και Teixeira (2011), η θεσμική θεωρία (institutional theory), παρατάσσει την πραγματικότητα με την οποία έρχονται αντιμέτωπες οι επιχειρήσεις, να λειτουργούν δηλαδή σε ένα περιβάλλον πολύπλοκο, αβέβαιο και τις περισσότερες φορές εχθρικό, πράγμα που τις κάνει πλήρως εξαρτημένες από τις θεσμικές δυνάμεις, οι οποίες επιδρούν στο περιβάλλον, ιδίως σε ότι αφορά στους κανονισμούς και τα κίνητρα για τις επιχειρήσεις (Francis et al., 2009). Σε αυτό το πλαίσιο, οι στρατηγικές οι οποίες υιοθετούνται από τις επιχειρήσεις και εφαρμόζονται στις διεθνείς αγορές, προσδιορίζονται σε μεγάλο βαθμό από τα θεσμικά όργανα, δηλαδή, από τους «κανόνες του παιχνιδιού» (Peng, 2009). Ο Faeth, (2009), ερμηνεύοντας την έκφραση του Peng, δηλώνει ότι οι άμεσες ξένες επενδύσεις μπορούν να χαρακτηριστούν ως το «παιχνίδι» στο οποίο οι παίκτες είναι οι πολυεθνικές επιχειρήσεις και η κυβέρνηση της χώρας εισόδου, ή ως ένα πεδίο μάχης και ανταγωνισμού μεταξύ των κυβερνήσεων διαφορετικών χωρών για την προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων. Έτσι, πολλές κυβερνητικές πολιτικές καταφεύγουν στην προσφορά φοροαπαλλαγών και επιδοτήσεων, τη μείωση δασμών, τη χορήγηση δανείων και τον εύκολο επαναπατρισμό των κεφαλαίων, προσπαθώντας με αυτό τον τρόπο να ωθήσουν στην επιλογή των άμεσων ξένων επενδύσεων έναντι των εξαγωγών (Faeth, 2009). Στον αντίποδα έρχεται η διαφθορά, με τους Bénassy-Quéré et al. (2007) και Clevee (2008) να είναι μεταξύ εκείνων των ερευνητών που ισχυρίζονται ότι τα χαμηλά επίπεδα της διαφθοράς συνδέονται με μεγαλύτερη ευημερία μέσα στην κοινωνία και ασκούν σημαντική επιρροή στην ποιότητα των θεσμών σε μια χώρα, προκειμένου να τονωθεί η ανάπτυξη της.

Εν κατακλείδι, οι θεωρίες των άμεσων ξένων επενδύσεων, για τους Dunning και Lundan (2008), ορίζουν μια σειρά καθοριστικών παραγόντων οι οποίοι θα μπορούσαν να ερμηνεύσουν τις επενδυτικές ροές, περιλαμβάνοντας τις «micro» (π.χ., οργανωτικές πτυχές) και «macro» (π.χ., την κατανομή των πόρων) διαστάσεις.

3.3 Ανακεφαλαίωση

Στο παραπάνω Κεφάλαιο αναλύθηκαν οι θεωρητικές προσεγγίσεις των άμεσων ξένων επενδύσεων από το 1933 μέχρι και σήμερα. Οι θεωρίες των Heckscher-Ohlin Model / MacDougall-Kemp Model, η θεωρία των διαρθρωτικών ατελειών της αγοράς (Market imperfections), η θεωρία της διαφοροποίησης του προϊόντος (Product differentiation), η θεωρία των ολιγοπωλίων αγορών (Oligopoly markets), η θεωρία του κύκλου ζωής του προϊόντος (Product life cycle), η θεωρία της συμπεριφοράς (Behavior theory), η θεωρία της εσωτερικοποίησης ή εσωτερίκευσης (Internalisation), το εκλεκτικό υπόδειγμα του Dunning (Eclectic paradigm (OLI – Ownership, location, internalisation)) και οι νέες θεωρίες εμπορίου (New theory of trade) αναπτύχθηκαν και αναλύθηκαν εκτενώς.

Με αυτό τον τρόπο ερχόμαστε σε θέση να αντιληφθούμε την πορεία που ακολούθησαν οι ερευνητές τα τελευταία 80 περίπου χρόνια, καθώς και το που κατέληξαν σήμερα με τη θεσμική προσέγγιση (Institutional Approach (Political variables)).

Κεφάλαιο 4: Παράγοντες που επηρεάζουν τις άμεσες ξένες επενδύσεις

4.1 Εισαγωγή

Ένα θέμα που έχει απασχολήσει ιδιαίτερα το διεθνή επιστημονικό κόσμο αναφορικά με τις άμεσες ξένες επενδύσεις, είναι οι παράγοντες που λαμβάνονται υπόψη από τις επιχειρήσεις, και οι οποίοι επηρεάζουν την επιλογή τους στην κατεύθυνση των επενδύσεών τους στον παγκόσμιο επενδυτικό χάρτη.

Στο παρακάτω Κεφάλαιο αναλύονται τρεις από τις σημαντικότερες, αλλά και πιο σύγχρονες θεωρητικές προσεγγίσεις, αυτές του εκλεκτικού υποδείγματος του Dunning (Eclectic paradigm (OLI – Ownership, location, internalisation)), των νέων θεωριών του εμπορίου (New theory of trade), αλλά και της θεσμικής προσέγγισης (Institutional Approach (Political variables)), οι παράγοντες που αυτές οι

προσεγγίσεις χρησιμοποίησαν για να συλλέξουν δεδομένα, οι μέθοδοι που ακολουθήθηκαν, καθώς επίσης και η ύπαρξη θετικής, αρνητικής ή ουδέτερης επίδρασης.

4.2 Οι σημαντικότεροι παράγοντες που επηρεάζουν τις επενδυτικές ροές

4.2.1 Το Εκλεκτικό υπόδειγμα του Dunning - OLI paradigm

Η ποιότητα των υποδομών της χώρας αναλύθηκε από τους Asiedu (2006), Biswas (2002) και Mhlanga et al. (2010), οι οποίοι εντόπισαν την ύπαρξη θετικής συσχέτισης μεταξύ της προσέλκυσης των ΑΞΕ και του «αριθμού τηλεφωνικών γραμμών ανά χίλιες κατοικίες». Αντίστοιχα ήταν τα αποτελέσματα της Biswas (2002) και του Vijayakumar et al. (2010) με παράμετρο το «εγκατεστημένο δίκτυο παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας κατά κεφαλήν» και τον «δείκτη υποδομών» αντίστοιχα. Αντίθετα, οι Botrić and Škuflić (2006) προτείνουν ως αρνητική παράμετρο τον «αριθμό συνδέσεων στο διαδίκτυο», κάτι που εν μέρει ερμηνεύεται από το γεγονός ότι το διαδίκτυο έγινε ευρέως γνωστό στις χώρες που διερεύνησαν μετά το 2000.

Μελετώντας οι Cleeve (2008) και Asiedu (2006) το ανθρώπινο κεφάλαιο μέσω της παραμέτρου του «δείκτη δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης» και του «ποσοστού του αναλφαβητισμού των ενηλίκων τοις εκατό», εμφανίζουν θετική συσχέτιση, καθώς όσο μεγαλύτεροι οι δείκτες αυτοί, τόσο ελκυστικότερη γίνεται η χώρα στην προσέλκυση επενδύσεων.

Πίνακας 4.1: Καθοριστικοί παράγοντες των άμεσων ξένων επενδύσεων που σχετίζονται με τη διάσταση της γεωγραφικής περιοχής (Location) του παραδείγματος OLI

Αποφάσεις	Προορισμός Άμεσων ξένων επενδύσεων	Παράγοντες	Μέθοδος	Επίδραση	Συγγραφείς – Αρθρογράφοι (έτος)
Υποδομές	16 SSA countries	Αριθμός τηλεφωνικών γραμμών ανά 1000 κατοικίες	Panel data	Ουδέτερη	Cleeve (2008)
	12 MENA; 24 DCs			Ουδέτερη	Mohamed and Sidiropoulos

					(2010)
	22 SSA countries			Θετική	Asiedu (2006)
	44 countries			Θετική	Biswas (2002)
	14 SADC			Θετική	Mhlanga <i>et al.</i> (2010)
	14 SADC	Αριθμός χρηστών σταθερών και κινητών τηλεφώνων ανά 1000 κατοικίες	Multivariate regression	Θετική	Mhlanga <i>et al.</i> (2010)
	6 SE European countries	Αριθμός συνδέσεων στο διαδίκτυο		Αρνητική	Botrić and Škuflić (2006)
	BRICS	Δείκτης υποδομών	Panel data	Θετική	Vijayakumar <i>et al.</i> (2010)
	44 countries	Εγκατεστημένο δίκτυο παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας κατά κεφαλήν		Θετική	Biswas (2002)
Ανθρώπινο κεφάλαιο	16 SSA countries	Δείκτης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης	Multivariate regression	Θετική	Cleeve (2008)
	80 DCs			Ουδέτερη	Schneider and Frey (1985)
	16 SSA countries			Ουδέτερη	Cleeve (2008)
	22 SSA countries	% Αναλφαβητισμός ενηλίκων	Panel data	Θετική	Asiedu (2006)
Οικονομική σταθερότητα	BRICS	Ρυθμός πληθωρισμού	Panel data	Ουδέτερη	Vijayakumar <i>et al.</i> (2010)

	14 SADC		Multivariate regression	Ουδέτερη	Mhlanga <i>et al.</i> (2010)
	80 DCs			Αρνητική	Schneider and Frey (1985)
	12 MENA; 24 DCs		Panel data	Αρνητική	Mohamed and Sidiropoulos (2010)
	22 SSA countries			Αρνητική	Asiedu (2006)
	12 MENA; 24 DCs	Προμηθευόμενο Θετική αποθεματικό συνάλλαγμα		Ουδέτερη	Mohamed and Sidiropoulos (2010)
	14 SADC	Συνάλλαγμα / ΑΕΠ	Multivariate regression	Αρνητική	Mhlanga <i>et al.</i> (2010)
	12 MENA; 24 DCs	Δείκτης χρηματοοικονομικού παράγοντα ανάπτυξης	Panel data	Θετική	Mohamed and Sidiropoulos (2010)
	6 SE European countries	Ποσοστό ανεργίας		Θετική	Botrić and Škuflić (2006)
				Θετική	
	12 MENA; 24 DCs	Κυβερνητικές επενδύσεις / ΑΕΠ		Ουδέτερη	Mohamed and Sidiropoulos (2010)
	80 DCs	Έλλειμμα	Multivariate regression	Αρνητική	Schneider and Frey (1985)
	6 SE		Panel data	Θετική	Botrić and

	European countries	Βάρος του ιδιωτικού τομέα στην οικονομία		Θετική	Škuflić (2006)
		Αριθμός ιδιωτικοποιήσεων		Αρνητική	
	BRICS	Σταθμισμένος μέσος όρος του κύριου νομίσματος προσαρμοσμένο για τον πληθωρισμό		Αρνητική	Vijayakumar <i>et al.</i> (2010)
	16 SSA countries	Ονομαστική συναλλαγματική ισοτιμία προσαρμοσμένη αποπληθωριστή του ΑΕΠ	Multivariate regression	Θετική	Cleeve (2008)
	80 DCs	% Εξωτερικής βοήθειας Κομμουνιστικών κρατών		Αρνητική	Schneider and Frey (1985)
		% Εξωτερικής βοήθειας Δυτικών κρατών		Θετική	
% Πολύπλευρης Οικονομικής και πολιτικής βοήθειας		Θετική			
Κόστος παραγωγής	44 countries	Μισθός / εργαζόμενο	Panel data	Ουδέτερη	Biswas (2002)
	6 SE European countries			Αρνητική	Botrić and Škuflić (2006)
	80 DCs	Εμβάσματα των εργαζομένων	Multivariate regression	Θετική	Schneider and Frey

					(1985)
	BRICS		Panel data	Θετική	Vijayakumar <i>et al.</i> (2010)
Πηγή: Location determinants of FDI: A literature review, Susana Assuncao, Rosa Forte & Aurora A.C. Teixeira					
Middle East and North Africa (MENA), Sub-Saharan African nations (SSA), developing countries (DCs), South-east European countries (SE - Albania, Bosnia-Herzegovina, Bulgaria, Croatia, Serbia and Montenegro and FYROM), Southern African Development Community (SADC), BRICS (Brazil, Russia, India, China and South Africa)					

Οι Schneider and Frey (1985), Mohamed and Sidiropoulos (2010) και ο Asiedu (2006) χρησιμοποιώντας ως παράμετρο τον «ρυθμό πληθωρισμού», εμφανίζουν αρνητική συσχέτιση στην ελκυστικότητα της χώρας υποδοχής για άμεσες ξένες επενδύσεις, όπως επίσης και ο Mhlanga et al. (2010) με δείκτη το «Συνάλλαγμα / ΑΕΠ». Οι Mohamed και Sidiropoulos (2010) και οι Botrić and Škuflić (2006) λαμβάνοντας υπόψη τον «δείκτη χρηματοοικονομικού παράγοντα ανάπτυξης» και το «βάρος του ιδιωτικού τομέα στην οικονομία» εμφανίζουν θετική συσχέτιση με τις ροές επενδύσεων. Οι Schneider and Frey (1985) στην έρευνά τους εντοπίζουν αρνητική συσχέτιση με την παράμετρο της «ποσοστιαίας εξωτερικής βοήθειας Κομμουνιστικών κρατών (%)», ενώ αντίθετα παρουσιάζουν θετική συσχέτιση με τις παραμέτρους της «ποσοστιαίας εξωτερικής βοήθειας Δυτικών κρατών (%)» και την «ποσοστιαία πολύπλευρη οικονομική και πολιτική βοήθεια (%)». Οι Botrić and Škuflić (2006) λαμβάνοντας ως παράμετρο τον «μισθό / εργαζόμενο», εμφανίζουν αρνητική συσχέτιση, καθώς όσο μεγαλύτερος είναι ο μισθός ανά εργαζόμενο, τόσο μικρότερη είναι η προσέλευση των άμεσων ξένων επενδύσεων στη χώρα αυτή, ενώ οι Schneider and Frey (1985) και Vijayakumar et al. (2010) χρησιμοποιώντας ως παράμετρο τα «εμβάσματα των εργαζομένων» εμφανίζουν θετική συσχέτιση με τον βαθμό προσέλκυσης ξένων επενδύσεων στην χώρα υποδοχής.

4.2.2 Νέες θεωρίες του εμπορίου – New theory of trade

Αναφορικά με τους παράγοντες των νέων θεωριών του εμπορίου, οι Cleeve (2008), Schneider and Frey (1985), Mhlanga et al. (2010), Asiedu (2006), Mohamed and

Sidiropoulos (2010), Vijayakumar et al. (2010), Botrić and Škuflić (2006) στις έρευνες τους μελέτησαν την παράμετρο του «κατά κεφαλήν ΑΕΠ», καθώς και του «ΑΕΠ της χώρας υποδοχής». Η επίδραση εμφανίζεται θετική στο σύνολό τους, πράγμα που αποδεικνύει την σημαντικότητα της συγκεκριμένης παραμέτρου για τις επιχειρήσεις, τις χώρες υποδοχής και τις άμεσες ξένες επενδύσεις.

Ο Ledyaeva (2009) με παράμετρο τη «βαθμολογία βιομηχανικής παραγωγής πετρελαίου φυσικού αερίου» εμφανίζει θετική επίδραση στις επενδυτικές κατευθύνσεις. Αντίστοιχα αποτελέσματα, με θετική συσχέτιση, εμφάνισαν οι Cheung and Qian (2009) μελετώντας τις παραμέτρους «Εξαγωγές καυσίμων + Εξαγωγές μεταλλευμάτων + Εξαγωγές ορυκτών / Συνολικές εξαγωγές», ο Asiedu (2006) μελετώντας τις «Εξαγωγές καυσίμων + Εξαγωγές ορυκτών / Συνολικές εξαγωγές» και οι Mohamed and Sidiropoulos (2010) μελετώντας τις «Εξαγωγές καυσίμων / Συνολικές εξαγωγές».

Πίνακας 4.2: Καθοριστικοί παράγοντες των άμεσων ξένων επενδύσεων που σχετίζονται με το «New theory of trade»

Αποφάσεις	Προορισμός Άμεσων ξένων επενδύσεων	Παράγοντες	Μέθοδος	Επίδραση	Συγγραφείς – Αρθρογράφοι (έτος)
Μέγεθος της αγοράς			Multivariate regression	Θετική	Cleeve (2008)
				Θετική	Schneider and Frey (1985)
		ΑΕΠ		Θετική	Mhlanga et al. (2010)
			Θετική	Asiedu (2006)	
	12 MENA; 24 DCs		Panel data	Θετική	Mohamed and Sidiropoulos (2010)

	BRICS			Θετική	Vijayakumar et al. (2010)
	6 SE European countries			Θετική	Botrić and Škuflić (2006)
	12 MENA; 24 DCs	Αριθμός κατοίκων	Panel data	Αρνητική	
				Ουδέτερη	Mohamed and Sidiropoulos (2010)
Ανάπτυξη της αγοράς	14 SADC	Ρυθμός ανάπτυξης ΑΕΠ	Multivariate regression	Ουδέτερη	Mhlanga et al. (2010)
	16 SSA countries			Θετική	Cleeve (2008)
	12 MENA; 24 DCs	Ρυθμός ανάπτυξης ΑΕΠ	Panel data	Θετική	Mohamed and Sidiropoulos (2010)
	80 DCs	Ρυθμός ανάπτυξης Ακαθάριστου Εθνικού Προϊόντος	Multivariate regression	Θετική	Schneider and Frey (1985)
	BRICS	Κατάταξη βιομηχανικής παραγωγής	Panel data	Ουδέτερη	Vijayakumar et al. (2010)
Το «Openness» της οικονομίας	16 SSA countries	(Εξαγωγές + Εισαγωγές) / ΑΕΠ	Multivariate regression	Θετική	Cleeve (2008)
	14 SADC			Θετική	Mhlanga et al. (2010)
	6 SE European countries		Panel data	Θετική	Botrić and Škuflić (2006)
	12 MENA;		Ουδέτερη	Mohamed	

	24 DCs				and Sidiropoulos (2010)
	BRICS			Ουδέτερη	Vijayakumar et al. (2010)
	22 SSA countries	Βαθμολογία Openness σύμφωνα με το ICRG (International Country Risk Guide)		Θετική	Asiedu (2006)
Φυσικοί πόροι	22 SSA countries	Εξαγωγές καυσίμων + Εξαγωγές ορυκτών / Συνολικές εξαγωγές	Multivariate Regression	Θετική	Asiedu (2006)
	12 MENA; 24 DCs	Εξαγωγές καυσίμων / Συνολικές εξαγωγές		Θετική	Mohamed and Sidiropoulos (2010)
	14 SADC	Επενδύσεις σε εξορυκτική βιομηχανία		Ουδέτερη	Mhlanga et al. (2010)
	50 largest receiving countries	Εξαγωγές καυσίμων + Εξαγωγές μεταλλευμάτων + Εξαγωγές ορυκτών Συνολικές εξαγωγές		Θετική	Cheung and Qian (2009)

	Ex – Soviet Union	Βαθμολογία βιομηχανικής παραγωγής πετρέλαιο + φυσικό αέριο	Panel data	Θετική	Ledyaeva (2009)
Πηγή: Location determinants of FDI: A literature review, Susana Assuncao, Rosa Forte & Aurora A.C. Teixeira					
Middle East and North Africa (MENA), Sub-Saharan African nations (SSA), developing countries (DCs), South-east European countries (SE - Albania, Bosnia-Herzegovina, Bulgaria, Croatia, Serbia and Montenegro and FYROM), Southern African Development Community (SADC), Ex-Soviet Union (Armenia, Azerbaijan, Belarus, Estonia, Georgia, Kazakhstan, Kyrgyzstan, Latvia, Lithuania, Moldova, Russia, Tajikistan, Turkmenistan, Ukraine and Uzbekistan), BRICS (Brazil, Russia, India, China and South Africa)					

Οι Mohamed and Sidiropoulos (2010) με τον Cleeve (2008) και οι Schneider and Frey (1985) μελέτησαν την ανάπτυξη της αγοράς μέσω της παραμέτρου «ρυθμός ανάπτυξης Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος» και το «ρυθμό ανάπτυξης Ακαθάριστου Εθνικού Προϊόντος» αντίστοιχα εμφανίζοντας θετικά αποτελέσματα με τις άμεσες ξένες επενδύσεις, καθώς, όπως αποδεικνύουν τα αποτελέσματα των παραπάνω ερευνών, όσο μεγαλύτερος είναι ο ρυθμός ανάπτυξης του ΑΕΠ μιας οικονομίας, τόσο υψηλότερος είναι ο βαθμός προσέλκυσης άμεσων ξένων επενδύσεων.

Το «openness - άνοιγμα» της οικονομίας αποτελεί ένα σύγχρονο παράγοντα που επηρεάζει τις άμεσες ξένες επενδύσεις, καθώς οι πολιτικές των πολυεθνικών επιχειρήσεων προϋποθέτουν οικονομίες ανοιχτές και έμπειρες σε εμπορικές συναλλαγές. Οι Cleeve (2008) και Mhlanga et al. (2010) και οι Botrić and Škuflić (2006) μελέτησαν το «openness» των οικονομιών λαμβάνοντας ως παράμετρο την συνάρτηση «(Εξαγωγές + Εισαγωγές) / ΑΕΠ», ενώ η συσχέτιση που εμφάνισαν ήταν θετική. Ερμηνεύοντας τα παραπάνω, συμπεραίνουμε ότι όσο πιο ανοιχτή είναι μια οικονομία, και όσο μεγαλύτερες είναι οι εμπορικές της συναλλαγές (είτε εισαγωγές, είτε εξαγωγές), τόσο πιο ελκυστική γίνεται για την προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων. Επίσης, ο Asiedu (2006) μελέτησε την παράμετρο της «βαθμολογίας του

openness σύμφωνα με το ICRG (International Country Risk Guide)» εμφανίζοντας επίσης θετική συσχέτιση.

4.2.3 Θεσμική προσέγγιση - Institutional approach

Οι Root and Ahmed (1978) και οι Bellak and Leibrecht (2009) χρησιμοποιώντας ως μεταβλητές την «εταιρική φορολογία» και τους «φορολογικούς συντελεστές», εντοπίζουν αρνητική επίδραση με την ελκυστικότητα των άμεσων ξένων επενδύσεων, ενώ ο Cleeve (2008) χρησιμοποιώντας τρεις μεταβλητές, τα «προσωρινά φορολογικά κίνητρα», τον «επαναπατρισμό κερδών» και τις «φορολογικές ελαφρύνσεις», εμφάνισε μηδενική - ουδέτερη επίδραση στις άμεσες ξένες επενδύσεις για τις χώρες που μελετήθηκαν.

Πίνακας 4.3: Καθοριστικοί παράγοντες των άμεσων ξένων επενδύσεων που σχετίζονται με τη «Institutional approach»

Αποφάσεις	Προορισμός Άμεσων ξένων επενδύσεων	Παράγοντες	Μέθοδος	Επίδραση	Συγγραφείς – Αρθρογράφοι (έτος)
Διαφθορά, πολιτική αστάθεια και ποιότητα των θεσμών	16 SSA countries	Δείκτης διαφθοράς	Multivariate regression	Αρνητική	Cleeve (2008)
	12 MENA; 24 DCs		Panel data	Αρνητική	Mohamed and Sidiropoulos (2010)
	22 SSA countries			Αρνητική	Asiedu (2006)
	80 DCs	Τύπος καθεστώτος	Multivariate regression	Ουδέτερη	Schneider and Frey (1985)
	44 countries	Διάρκεια καθεστώτος		Panel data	Θετική Αρνητική
	14 SADC	Βαθμολογία κινδύνου χώρας IIM	Multivariate regression	Αρνητική	Mhlanga et al. (2010)

		(Institutional Investor Magazine)			
		Δείκτης πολιτικής και πολιτειακής ελευθερίας		Ουδέτερη	
	16 SSA countries	Μέσος όρος πολιτικής και πολιτειακής ελευθερίας		Ουδέτερη	Cleeve (2008)
	22 SSA countries	Αριθμός πραξικοπημάτων	Panel data	Αρνητική	Asiedu (2006)
		Αριθμός δολοφονιών		Αρνητική	
		Αριθμός εξεγέρσεων		Αρνητική	
	80 DCs	Αριθμός απεργιών και εξεγέρσεων	Multivariate regression	Αρνητική	Schneider and Frey (1985)
	44 countries	Δείκτης προστασίας πνευματικών δικαιωμάτων από ICRG (International Country Risk Guide)	Panel data	Θετική	Biswas (2002)
	22 SSA countries	Αποτελεσματικότητα των κανόνων δικαίου από (ICRG)		Θετική	Asiedu (2006)
	12 MENA; 24 DCs	Επενδυτικό προφίλ	Panel data	Θετική	Mohamed and Sidiropoulos (2010)
Χρηματοοικονομικά και οικονομικά κίνητρα	70 DCs	Εταιρική φορολογία	Multivariate regression	Αρνητική	Root and Ahmed (1978)
		Φορολογικά κίνητρα (πολυπλοκότητα ή απλότητα)		Ουδέτερη	
	16 SSA	Προσωρινά	Multivariate	Ουδέτερη	Cleeve

	countries	φορολογικά κίνητρα	regression		(2008)
		Επαναπατρισμός κερδών		Ουδέτερη	
		Φορολογικές ελαφρύνσεις		Ουδέτερη	
	8 Central and East European host countries (CEECs)	Αποτελεσματικό μέσο φορολογικών συντελεστών	Panel gravity model	Αρνητική	Bellak and Leibrecht (2009)
Πηγή: Location determinants of FDI: A literature review, Susana Assuncao, Rosa Forte & Aurora A.C. Teixeira					
Middle East and North Africa (MENA), Sub-Saharan African nations (SSA), developing countries (DCs), South-east European countries (SE - Albania, Bosnia-Herzegovina, Bulgaria, Croatia, Serbia and Montenegro and FYROM), Southern African Development Community (SADC), BRICS (Brazil, Russia, India, China and South Africa), 8 Central and East European host Countries (CEECs)					

Η διαφθορά του πολιτικού συστήματος, η πολιτική αστάθεια και η ποιότητα των θεσμών στην χώρα υποδοχής αναμφισβήτητα αποτελούν παράγοντες που ερευνώνται από τις πολυεθνικές επιχειρήσεις, προκειμένου αυτές να επενδύσουν σε μια χώρα. Ο Cleeve (2008), οι Mohamed and Sidiropoulos (2010) και ο Asiedu (2006) χρησιμοποιώντας ως παράμετρο τον «δείκτη διαφθοράς μιας χώρας» και οι Mhlanga et al. (2010) με παράμετρο τη «βαθμολογία κινδύνου χώρας του IIM (Institutional Investor Magazine)» εντόπισαν αρνητική συσχέτιση με την προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων, καθώς όσο μεγαλώνει ο δείκτης της διαφθοράς μιας χώρας, τόσο μειώνεται η ελκυστικότητά της. Η Biswas (2002) με παράμετρο τη «διάρκεια του καθεστώτος», και ο Asiedu (2006) με τον «αριθμό πραξικοπημάτων», τον «αριθμό δολοφονιών» και τον «αριθμό εξεγέρσεων» εντοπίζουν επίσης αρνητική συσχέτιση. Ο «αριθμός των απεργιών» και ο «αριθμός των εξεγέρσεων» αποτελούν δύο επιπλέον παράγοντες, που σύμφωνα με τους Schneider and Frey (1985) συσχετίζονται

αρνητικά με την προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων. Αντίθετα, θετική συσχέτιση με τους επενδυτικούς κύκλους εμφάνισαν οι Biswas (2002), ο Asiedu (2006) και Mohamed and Sidiropoulos (2010) με παράμετρο τον «δείκτη προστασίας πνευματικών δικαιωμάτων από το ICRG (International Country Risk Guide)», την «αποτελεσματικότητα των κανόνων δικαίου από (ICRG)» και το «επενδυτικό προφίλ της χώρας υποδοχής» αντίστοιχα.

4.3 Ανακεφαλαίωση

Στο παραπάνω Κεφάλαιο αναλύονται τρεις από τις σημαντικότερες, αλλά και πιο σύγχρονες, θεωρητικές προσεγγίσεις, αυτές του εκλεκτικού υποδείγματος του Dunning (Eclectic paradigm (OLI – Ownership, location, internalisation)), των νέων θεωριών του εμπορίου (New theory of trade), αλλά και της θεσμικής προσέγγισης (Institutional Approach (Political variables)).

Οι θεωρίες αυτές παρουσιάζουν τους κυριότερους παράγοντες που επηρεάζουν τις άμεσες ξένες επενδύσεις σε μια χώρα. Οι παράγοντες αυτοί που παρατίθενται στο τέταρτο Κεφάλαιο και οι οποίοι χρησιμοποιήθηκαν στην έρευνα που διενεργήθηκε στα πλαίσια της διπλωματικής εργασίας είναι πολυδιάστατοι, πολυμορφικοί, και αντικατοπτρίζουν την ιδιαιτερότητα του θέματος.

Κεφάλαιο 5: Η αγορά της Σερβίας

5.1 Εισαγωγή

Στην ενότητα αυτή αναλύεται το οικονομικό περιβάλλον της Σερβίας του σήμερα, οι αδυναμίες του, αλλά και τα πλεονεκτήματά του αναφορικά με την ανταγωνιστικότητά του στο διεθνές εμπόριο και στην προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων. Ιδιαίτερη σημασία δίνεται στις εμπορικές συναλλαγές της χώρας, στους σημαντικότερους εταίρους ως προς τις εισαγωγές, αλλά και ως προς τις εξαγωγές της, ενώ επίσης γίνεται αναφορά και στα προϊόντα που εξάγει και εισάγει αντίστοιχα αναλογικά με τα έσοδα που αυτά αποφέρουν στο κράτος.

Επιπλέον στοιχεία και δείκτες που αναλύονται αποτελούν το ύψος της ανεργίας, ο πληθωρισμός και το ρίσκο της χώρας (τόσο σε πολιτικό, όσο και σε οικονομικό επίπεδο). Ακόμη, αναλύεται εκτενώς το γενικότερο επιχειρείν στη Σερβία, όπως επίσης και το ευρύτερο οικονομικό πλαίσιο της χώρας. Παρότι τα παραπάνω

αποτελέσματα λαμβάνονται από συγκεκριμένες πηγές, τα ίδια αποτελέσματα μεταξύ άλλων πηγών εντοπίζονται στο ίδιο σχεδόν επίπεδο, τόσο στο «country risk» της Σερβίας, όσο και στο «investment risk».

Μολονότι οι παράγοντες που αναλύονται είναι ιδιαίτερα σημαντικοί για τις επιχειρήσεις και αντικατοπτρίζουν, κατά ένα μεγάλο ποσοστό, την οικονομική εικόνα της Σερβίας, δεν αποτελούν ένα ασφαλές επενδυτικό μονοπάτι. Υπάρχουν επιπλέον δεδομένα που θα πρέπει να ληφθούν υπόψη από την εκάστοτε επιχείρηση, τα οποία αφορούν κυρίως παράγοντες κουλτούρας, όπως είναι η γλώσσα, η στάση των κατοίκων απέναντι στη θρησκεία, στην ισότητα των φύλων, στη διαφορετικότητα, στον χρόνο, στην οικογένεια και στην εργασία κ.λπ.

5.2 Η Σερβία σήμερα

Η Δημοκρατία της Σερβίας είναι ένα κυρίαρχο κράτος, το οποίο βρίσκεται στο σταυροδρόμι της Κεντρικής και της Νοτιοανατολικής Ευρώπης καταλαμβάνοντας το νότιο τμήμα της Πεδιάδας της Παννονίας και τα κεντρικά Βαλκάνια. Σε σχέση με τη μικρή έκτασή της είναι μια ποικιλόμορφη χώρα, που διακρίνεται από ένα μεταβατικό χαρακτήρα, και βρίσκεται πάνω σε πολιτιστικά, γεωγραφικά, κλιματικά και άλλα σύνορα. Η χώρα συνορεύει με την Ουγγαρία στα βόρεια, τη Ρουμανία και τη Βουλγαρία στα ανατολικά, την ΠΓΔΜ στα νότια, την Κροατία και τη Βοσνία - Ερζεγοβίνη στα δυτικά και το Μαυροβούνιο στα νοτιοδυτικά (διεκδικεί επίσης σύνορα με την Αλβανία μέσω της διαφιλονικούμενης περιοχής του Κοσσυφοπεδίου). Το νόμισμά της είναι το Σέρβικο Δηνάριο (σύμφωνα με τον ιστότοπο του «www.exchange-rates.org» βρίσκεται στο 1 προς 119,06 με το ευρώ στις 2/10/2017). Η Σερβία αριθμεί περίπου 7 εκατομμύρια κατοίκους και η πρωτεύουσά της, το Βελιγράδι (με 1,7 εκατομμύρια), κατατάσσεται μεταξύ των μεγαλύτερων πόλεων της Νοτιοανατολικής Ευρώπης. Λόγω της ταραχώδους ιστορίας του, το Βελιγράδι υπήρξε για αιώνες πατρίδα πολλών εθνοτήτων εκ των οποίων οι Σέρβοι της ορθόδοξης χριστιανικής θρησκείας αποτελούν την πλειοψηφία του πληθυσμού (90%). Η επίσημη γλώσσα είναι η σερβική, ενώ τα Αγγλικά αποτελούν ιδιαίτερα διαδεδομένο μέσο επικοινωνίας (CBRE, 2015).

Η Σερβία έχει μια μεταβατική οικονομία που κυριαρχείται σε μεγάλο βαθμό από τις δυνάμεις της αγοράς, αλλά και ο δημόσιος τομέας συμβάλλει σημαντικά στην εγχώρια οικονομία. Η οικονομία εξαρτάται από την παραγωγή και τις εξαγωγές, οι

οποίες οφείλονται σε μεγάλο βαθμό στις ξένες επενδύσεις. Η κακοδιαχείριση της οικονομίας από την εποχή του Μιλόσεβιτς, μια εκτεταμένη περίοδος διεθνών οικονομικών κυρώσεων, ο εμφύλιος πόλεμος και η ζημιά στην υποδομή και στη βιομηχανία της Γιουγκοσλαβίας κατά τις αεροπορικές επιδρομές του ΝΑΤΟ το 1999 άφησαν την οικονομία χειρότερη από ό, τι το 1990.

Μετά την απομάκρυνση του πρώην ομοσπονδιακού Γιουγκοσλάβου προέδρου Μιλόσεβιτς τον Σεπτέμβριο του 2000, η κυβέρνηση συνασπισμού της Δημοκρατικής Αντιπολίτευσης της Σερβίας (DOS) έθεσε σε εφαρμογή μέτρα σταθεροποίησης και ξεκίνησε ένα πρόγραμμα μεταρρύθμισης της αγοράς. Η Σερβία ανανέωσε τη συμμετοχή της στο Διεθνές Νομισματικό Ταμείο τον Δεκέμβριο του 2000 και επανήλθε στην Παγκόσμια Τράπεζα και στην Ευρωπαϊκή Τράπεζα Ανασυγκρότησης και Ανάπτυξης. Η Σερβία έχει σημειώσει πρόοδο στην απελευθέρωση του εμπορίου και στην αναδιάρθρωση και ιδιωτικοποίηση των επιχειρήσεων, αν και πολλές μεγάλες επιχειρήσεις, συμπεριλαμβανομένων των επιχειρήσεων ηλεκτρισμού, της τηλεπικοινωνίας, του φυσικού αερίου και άλλων, παραμένουν κρατικές. Επιπλέον, σημείωσε κάποια πρόοδο ως προς την ένταξή της στην Ευρωπαϊκή Ένωση με την υπογραφή μιας συμφωνίας σταθεροποίησης και σύνδεσης με τις Βρυξέλλες, τον Μάιο του 2008, και με την πλήρη εφαρμογή της ενδιάμεσης εμπορικής συμφωνίας με την Ευρωπαϊκή Ένωση το Φεβρουάριο του 2010 κέρδισε καθεστώς υποψήφιας χώρας τον Μάρτιο του 2012. Τον Ιανουάριο του 2014, οι ενταξιακές συνομιλίες εγκαινιάστηκαν επίσημα, και από τον Μάρτιο του 2017 η Σερβία άνοιξε οκτώ κεφάλαια διαπραγμάτευσης. Οι διαπραγματεύσεις της Σερβίας με τον ΠΟΕ έχουν προχωρήσει σημαντικά, με μοναδικό εμπόδιο την πλήρη απαγόρευση του εμπορίου και της καλλιέργειας προϊόντων γεωργικής βιοτεχνολογίας. Η Σερβία διατηρεί τριετή συμφωνία, σε φάση αναμονής, με το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, ύψους περίπου 1,3 δισεκατομμυρίων δολαρίων, η οποία προγραμματίζεται να λήξει τον Φεβρουάριο του 2018. Η κυβέρνηση έχει δείξει πρόοδο στην εφαρμογή οικονομικών μεταρρυθμίσεων, όπως η δημοσιονομική εξυγίανση, οι ιδιωτικοποιήσεις και η μείωση των δημόσιων δαπανών.

Η υψηλή ανεργία και τα στάσιμα εισοδήματα των νοικοκυριών αποτελούν εν εξελίξει πολιτικά και οικονομικά προβλήματα. Η χώρα εφαρμόζει αργά τις διαρθρωτικές οικονομικές μεταρρυθμίσεις που απαιτούνται για να εξασφαλιστεί η μακροπρόθεσμη ευημερία της χώρας. Το 2016, μείωσε το έλλειμμα του προϋπολογισμού σε 1,4% και

επιβράδυνε το ποσοστό αύξησης του δημόσιου χρέους της, ως ποσοστό του ΑΕΠ, το οποίο υπερδιπλασιάστηκε μεταξύ του 2008 και του 2015. Οι ανησυχίες της Σερβίας για τον πληθωρισμό και τη σταθερότητα των συναλλαγματικών ισοτιμιών αποκλείουν τη χρήση επεκτατικών νομισματικών πολιτικών.

Οι σημαντικότερες οικονομικές προκλήσεις που πρέπει να αντιμετωπιστούν άμεσα είναι τα υψηλά ποσοστά ανεργίας, με ανάγκη δημιουργίας νέων θέσεων εργασίας στον ιδιωτικό τομέα, οι διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις κρατικών επιχειρήσεων, οι στρατηγικές μεταρρυθμίσεις του δημόσιου τομέα και η ανάγκη προσέλκυσης νέων άμεσων ξένων επενδύσεων. Κάποιες εξίσου σοβαρές μακροπρόθεσμες προκλήσεις για τη χώρα της Σερβίας περιλαμβάνουν τη δημιουργία ενός αποτελεσματικού δικαστικού συστήματος και την καταπολέμηση των υψηλών επιπέδων διαφθοράς - παραοικονομίας. Οι παράγοντες που ευνοούν την οικονομική ανάπτυξη της Σερβίας είναι οι οικονομικές μεταρρυθμίσεις που πραγματοποιούνται στα πλαίσια της ενταξιακής της διαδικασίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση, οι συμφωνίες με το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, η στρατηγική θέσης της χώρας, ένα σχετικά «φθηνό», αλλά παράλληλα εξειδικευμένο, εργατικό δυναμικό και οι συμφωνίες ελευθέρων συναλλαγών με την Ευρωπαϊκή Ένωση και τη Ρωσία.

5.3 Τα εμπορικά χαρακτηριστικά της Σερβίας

Η Σερβία δραστηριοποιείται εμπορικά διεθνώς και είναι άκρως ανταγωνίσιμη. Η θέση που καταλαμβάνει σύμφωνα με το GlobalEdge (δημιουργία του κέντρου διεθνών επιχειρηματικών δραστηριοτήτων του Michigan State University (IBC)) είναι η 97^η ανάμεσα σε 137 χώρες στο «Trade Balance Ranking», καθώς οι εξαγωγές της βρίσκονται στην 62^η θέση, ενώ οι εισαγωγές της στην 65^η θέση. Οι συνολικές εξαγωγές της Σερβίας για το 2015 ανήλθαν στα \$13,378,933,798 (50.91% του ΑΕΠ της χώρας) και οι εισαγωγές της στα \$18,210,171,281 (58.25% του ΑΕΠ της χώρας) καταλήγοντας σε αρνητικό ισοζύγιο -4,831,237,483 (globaledge.msu.edu).

Οι σημαντικότεροι εταίροι αναφορικά με την αξία των εξαγωγών της Σερβίας είναι η Ιταλία (\$2,162,973,667), η Γερμανία (\$1,672,588,169), η Βοσνία και Ερζεγοβίνη (\$1,172,057,332), η Ρουμανία (\$745,626,493), η Ρωσία (\$724,825,931), το Μαυροβούνιο (\$678,725,005), η ΠΓΔΜ (\$523,668,209), η Κροατία (\$443,108,967), η Σλοβενία (\$416,857,542) και η Γαλλία (\$409,854,203). Αντίθετα, οι σημαντικότεροι εταίροι αναφορικά με την αξία των εισαγωγών της Σερβίας είναι η

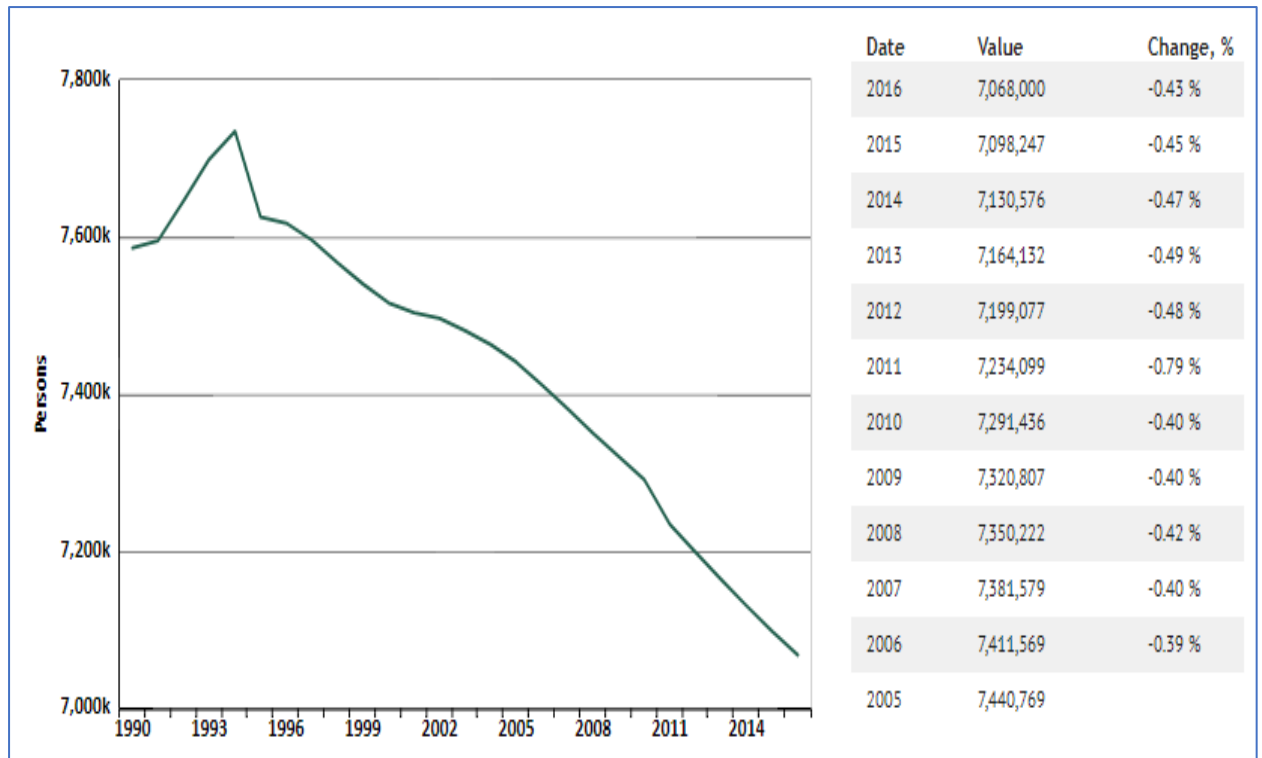
Γερμανία (\$2,256,267,558), η Ιταλία (\$1,922,449,275), η Ρωσία (\$1,748,539,216), η Κίνα (\$1,540,212,151), η Ουγγαρία (\$866,919,672), η Πολωνία (\$761,903,247), η Τουρκία (\$578,854,000), η Σλοβενία (\$549,151,319), η Γαλλία (\$534,029,234) και η Αυστρία (\$533,334,294).

5.4 Η οικονομία της Σερβίας

Η Knoema είναι μια πολυσύνθετη μηχανή αναζήτησης δεδομένων που συνδέει δημόσιες και ιδιωτικές πηγές, και καθιστά τα δεδομένα ελεύθερα προς πρόσβαση στους πελάτες της με αμεσότητα και αξιοπιστία. Το όνομα της προέρχεται από το συνδυασμό της γνώσης και της ελληνικής λέξης νόημα (noema). Η μηχανή αναζήτησης της Knoema, σε αντίθεση με άλλες μηχανές αναζήτησης, έχει δεδομένα κυρίως αποτελούμενα από αριθμούς μέσω δισεκατομμυρίων χρονοσειρών και εκατοντάδων πυλών δεδομένων, ενώ κάθε πύλη δεδομένων παρέχει τη δική της μοναδική συλλογή δεδομένων και πληροφοριών από ένα μείγμα ιδιωτικών και δημόσιων δεδομένων, τα οποία είναι διαθέσιμα στους χρήστες τους. Κατά αυτόν τον τρόπο αποτελεί τη μεγαλύτερη συλλογή δημόσιων δεδομένων και στατιστικών στο Διαδίκτυο, με περίπου 2,5 δισεκατομμύρια χρονολογικές σειρές από χιλιάδες πηγές.

- Συνολικός πληθυσμός

Στο συνολικό πληθυσμό της Σερβίας υπολογίζονται όλοι οι κάτοικοι ανεξαρτήτως νομικού καθεστώτος ή ιθαγένειας, πλην των προσφύγων που δεν έχουν εγκατασταθεί μόνιμα στη χώρα ασύλου και οι οποίοι θεωρούνται γενικά ως μέρος του πληθυσμού της χώρας καταγωγής τους. Αναλυτικότερα βλέπουμε τον αριθμό του πληθυσμού της Σερβίας να ανέρχεται το 2016 στα 7.068.000, μειωμένος κατά 0,43% από το 2015 και κατά 372.769 από το 2005, ενώ ανησυχητική είναι η πτωτική τάση της πληθυσμιακής σύνθεσης της χώρας.

Εικόνα: Συνολικός πληθυσμός της Σερβίας (Κνοεμα, 2017)

- Ανάπτυξη της Σερβίας

Ο παρακάτω πίνακας παρουσιάζει την ανάπτυξη της χώρας από το 1998 μέχρι το 2015. Η υψηλότερη τιμή στην οποία έχει φτάσει είναι 24,28 το 2004, ενώ η πιο χαμηλή είναι -23,63 το 1999. Το 2015 έκλεισε με αρνητικό πρόσημο στο -4,43.

Πίνακας 5.1: Ανάπτυξη Σερβίας	
1998	1,99
1999	-23,63
2000	9,41
2001	4,76
2002	10,34
2003	
2004	24,28
2005	11,14
2006	14,03
2007	18,30
2008	11,03
2009	-14,36

2010	9,96
2011	11,73
2012	-1,43
2013	12,85
2014	2,46
2015	-4,43
Πηγή: world bank	

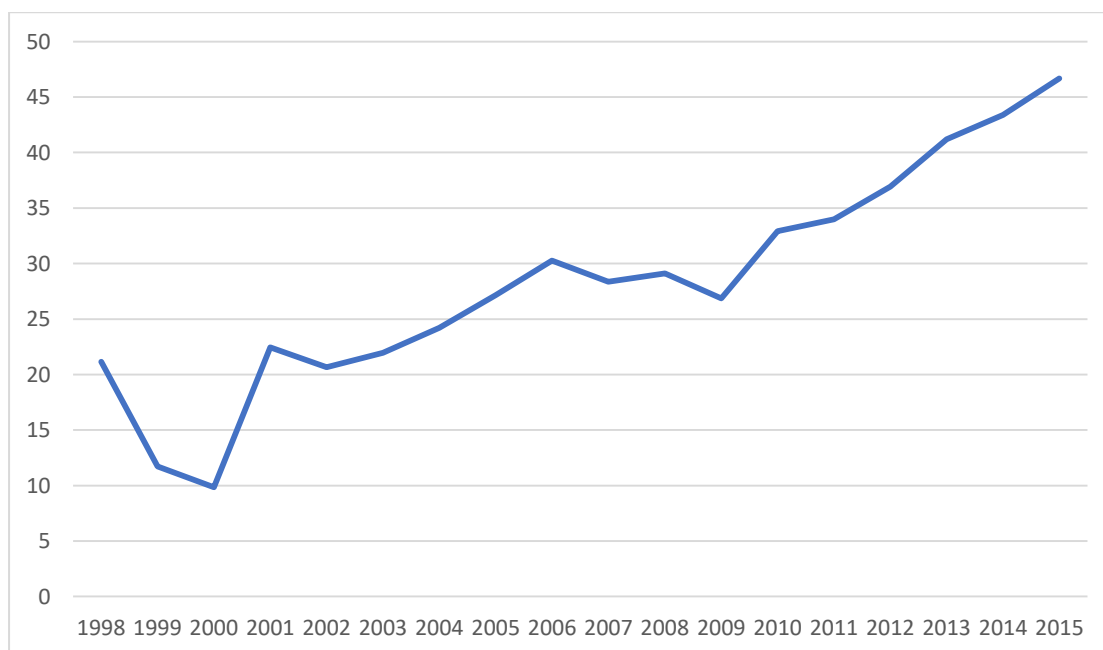
Διάγραμμα: Ανάπτυξη Σερβίας (worldbank.org)

- Εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών Σερβίας

Ο παρακάτω πίνακας και το διάγραμμα παρουσιάζουν τις εξαγωγές της Σερβίας σε αγαθά και υπηρεσίες ως προς τα εκατό του ΑΕΠ. Παρατηρείται μια συνεχής τάση αύξησης των εξαγωγικών δραστηριοτήτων της χώρας με αποκορύφωμα το 2015, οπότε οι εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών ανήλθαν στο 46,67% του ΑΕΠ.

1998	21,16
1999	11,73
2000	9,85
2001	22,44

2002	20,65
2003	21,96
2004	24,22
2005	27,14
2006	30,27
2007	28,36
2008	29,12
2009	26,85
2010	32,93
2011	33,98
2012	36,93
2013	41,20
2014	43,38
2015	46,67
Πηγή: world bank	

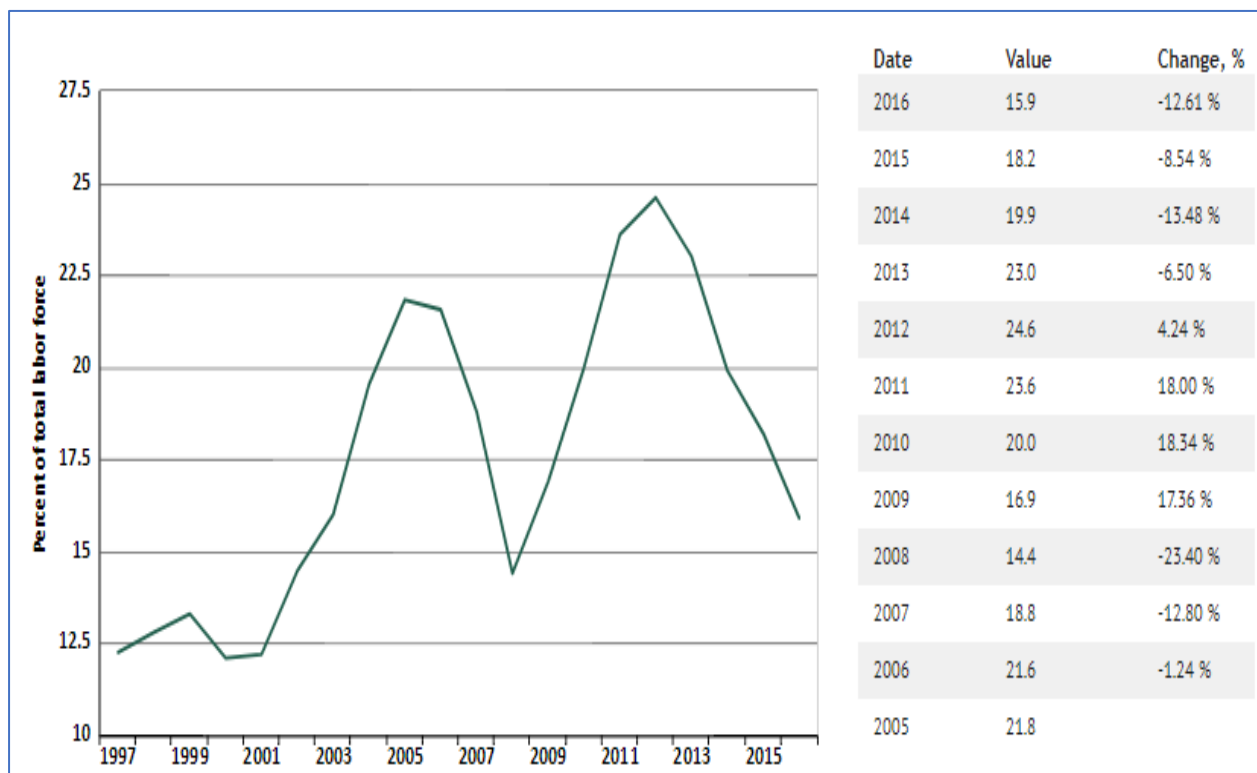

Εικόνα: Εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών Σερβίας (% του ΑΕΠ), (worldbank.org)

- Το ύψος της ανεργίας

Ο παρακάτω δείκτης αφορά το εναρμονισμένο ποσοστό ανεργίας με βάση τον αριθμό των ανέργων ως ποσοστό του εργατικού δυναμικού, όπως ορίζεται από τη Διεθνή

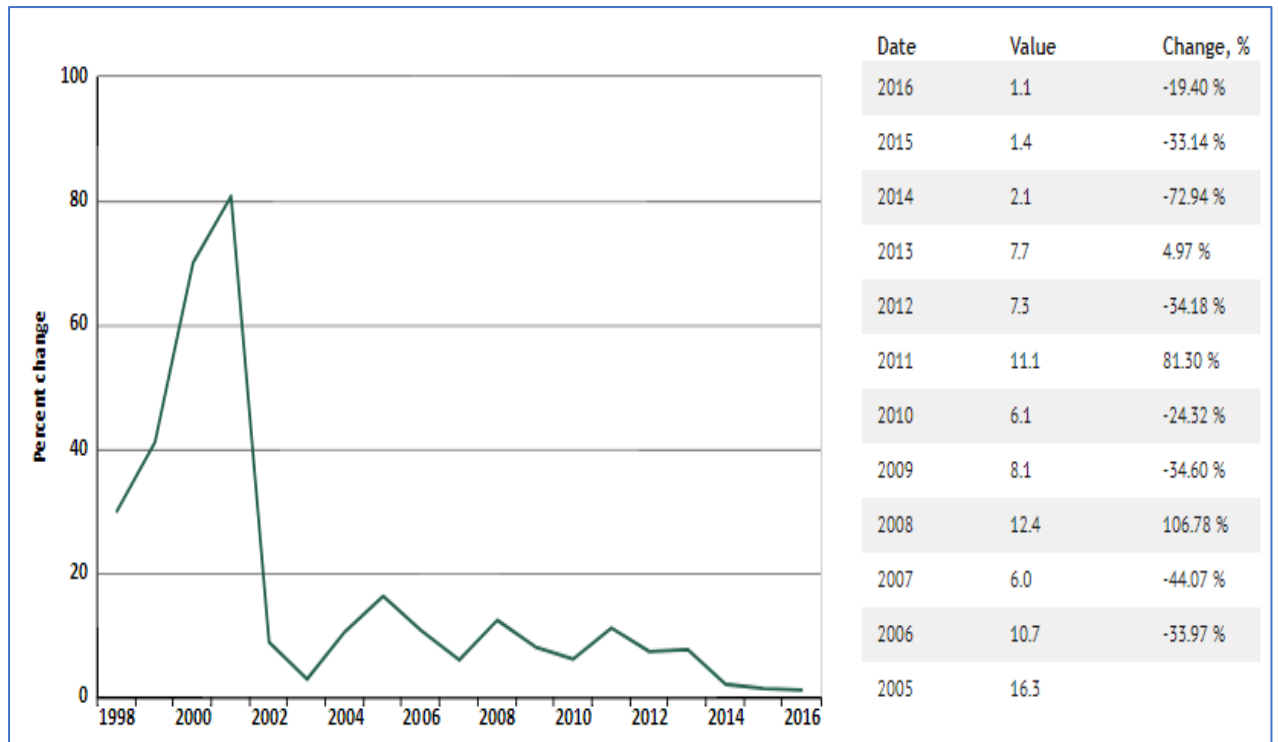
Οργάνωση Εργασίας (άνεργοι εργαζόμενοι είναι εκείνοι που δεν εργάζονται σήμερα, αλλά είναι πρόθυμοι και ικανοί να εργαστούν με αμοιβή, είναι διαθέσιμοι και ψάχνουν ενεργά για εργασία). Η ανεργία στη Σερβία ανέρχεται στις 15,9 μονάδες το 2016, μειωμένη κατά 12,61% σε σχέση με το 2015, ενώ μετά την εκτόξευσή της από το 2009 μέχρι και το 2012, λόγω του αντίκτυπου της οικονομικής κρίσης της Αμερικής και της Ευρώπης στην οικονομία της χώρας, εμφανίζει μια αισιόδοξη πτωτική τάση.

Εικόνα: Το ύψος της ανεργίας της Σερβίας (Κνοεμα, 2017)

- Μέσο ποσοστό πληθωρισμού τιμών καταναλωτή

Ο πληθωρισμός, όπως μετράται από τον δείκτη τιμών καταναλωτή, αντανακλά την ετήσια ποσοστιαία μεταβολή του κόστους για τον μέσο καταναλωτή από την απόκτηση ενός καλαθιού αγαθών και υπηρεσιών που μπορεί να καθοριστεί ή να αλλάξει σε συγκεκριμένα χρονικά διαστήματα, παραδείγματος χάρη ετήσια. Τα στοιχεία για τον πληθωρισμό είναι μέσοι όροι για το έτος, και όχι δεδομένα τέλους περιόδου. Ο μέσος πληθωρισμός της Σερβίας για το 2016 ανήλθε στα 1.1, μειωμένος κατά 19,4% από αυτόν του 2015, και παρουσιάζοντας μια σταθερά πτωτική τάση τα τελευταία επτά χρόνια (Κούλης, 2014).

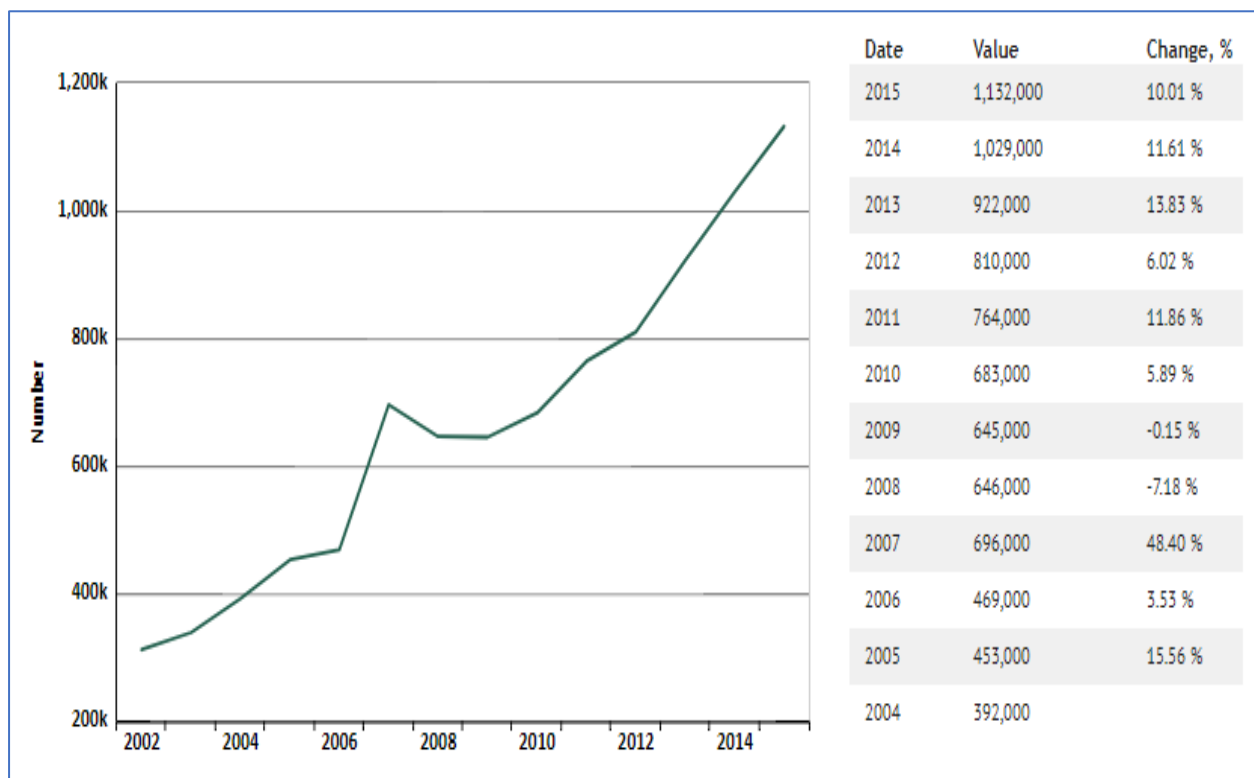

Εικόνα: Μέσο ποσοστό πληθωρισμού τιμών καταναλωτή της Σερβίας (Κνοεμα, 2017)

- Αριθμός αφίξεων - τουρισμός

Ο αριθμός των τουριστών αντιπροσωπεύει αυτούς που ταξιδεύουν από διαφορετική χώρα από εκείνη στην οποία έχουν τη μόνιμη κατοικία τους για περίοδο που δεν υπερβαίνει τους δώδεκα μήνες. Όταν δεν υπάρχουν στοιχεία σχετικά με τον αριθμό των τουριστών, εμφανίζεται ο αριθμός των επισκεπτών, ο οποίος περιλαμβάνει τους τουρίστες, τους ημερήσιους επισκέπτες, τους επιβάτες κρουαζιέρας και τα μέλη του πληρώματος. Οι πηγές και οι μέθοδοι συλλογής για τις αφίξεις διαφέρουν από χώρα σε χώρα. Σε ορισμένες περιπτώσεις, τα στοιχεία προέρχονται από στατιστικές από τα σύνορα, την αστυνομία και τη μετανάστευση, ενώ σε άλλες περιπτώσεις τα στοιχεία προέρχονται από καταλύματα τουρισμού. Για ορισμένες χώρες ο αριθμός των αφίξεων περιορίζεται στις αεροπορικές αφίξεις, ενώ σε άλλες στις κρατήσεις των ξενοδοχείων. Ακόμη, ορισμένες χώρες περιλαμβάνουν αφίξεις υπηκόων που διαμένουν στο εξωτερικό, ενώ άλλες όχι. Κατά συνέπεια, θα πρέπει να δίδεται προσοχή στη σύγκριση των αφίξεων μεταξύ των χωρών. Τα στοιχεία για τους εισερχόμενους τουρίστες αναφέρονται στον αριθμό των αφίξεων, όχι στον αριθμό των ατόμων που ταξιδεύουν. Έτσι, κάθε άτομο που πραγματοποιεί αρκετά ταξίδια σε μια χώρα κατά τη διάρκεια μιας δεδομένης περιόδου υπολογίζεται κάθε φορά ως νέα

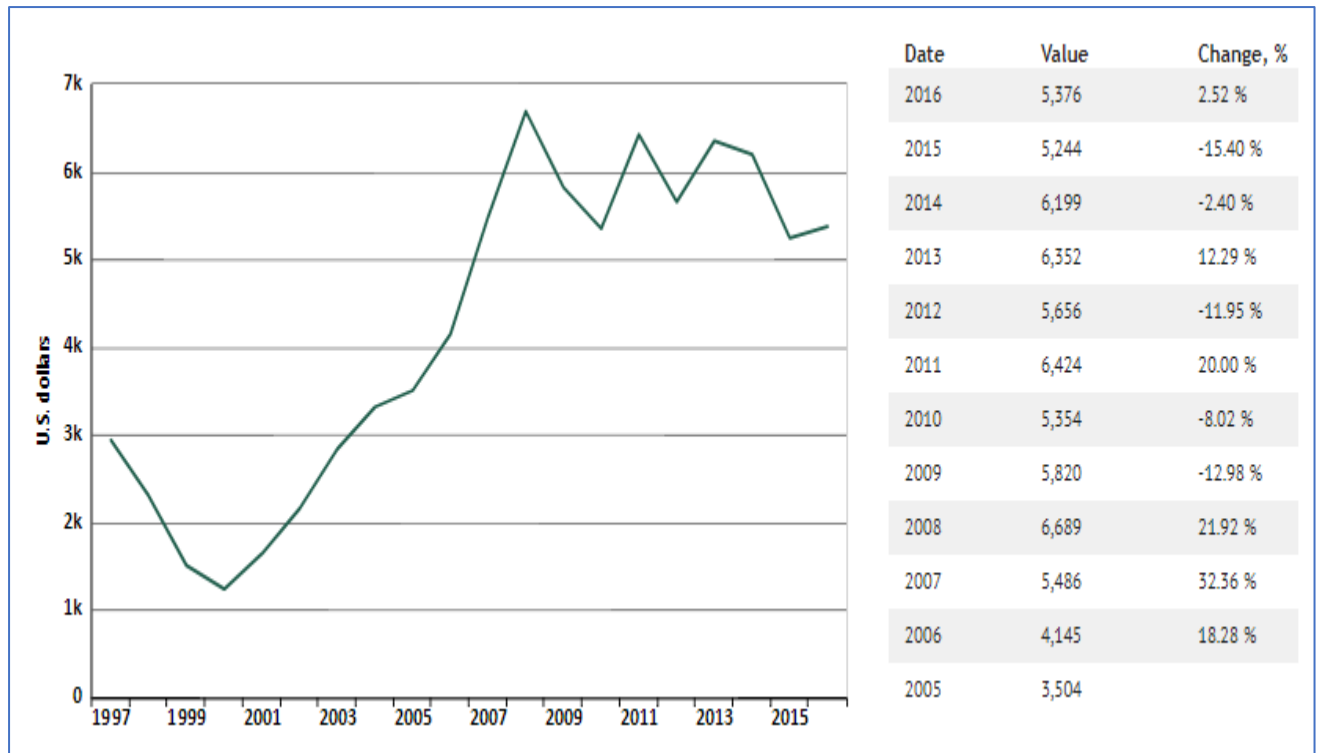
άφιξη. Ο αριθμός των τουριστών στη Σερβία για το έτος 2015 ανήλθε στα 1.132.000 άτομα, αυξημένο κατά 10,01% από το προηγούμενο έτος. Γενικότερα, ο τουρισμός της χώρας κινείται αυξητικά από το 2004, κάτι που αποφέρει σημαντικά έσοδα στα δημόσια ταμεία αλλά και στις ιδιωτικές επιχειρήσεις της Σερβίας.

Εικόνα: Αριθμός αφίξεων - τουρισμός της Σερβίας (Κnoema, 2017)

- Ακαθάριστο εγχώριο προϊόν κατά κεφαλήν

Το κατά κεφαλήν ΑΕΠ είναι ακαθάριστο εγχώριο προϊόν διαιρούμενο με τον πληθυσμό. Το ΑΕΠ είναι το άθροισμα της ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας από όλους τους παραγωγούς κατοίκους της οικονομίας συν τους φόρους προϊόντος μείον τις επιδοτήσεις που δεν περιλαμβάνονται στην αξία των προϊόντων. Υπολογίζεται χωρίς να πραγματοποιούνται εκπτώσεις για την υποτίμηση των μεταποιημένων περιουσιακών στοιχείων ή για την εξάντληση και την υποβάθμιση των φυσικών πόρων. Το ΑΕΠ εκφράζεται σε τρέχοντα δολάρια ΗΠΑ ανά άτομο. Τα δεδομένα προέρχονται από την πρώτη μετατροπή του ΑΕΠ από εθνικό νόμισμα σε δολάρια ΗΠΑ και στη συνέχεια από τη διαίρεσή του με τον συνολικό πληθυσμό. Το κατά κεφαλήν ΑΕΠ της Σερβίας για το έτος 2016 ανήλθε στις 5,376 μονάδες, αυξημένο κατά 2,52% από το 2015 (Κουτλουμπάση, 2014).

Εικόνα: Ακαθάριστο εγχώριο προϊόν κατά κεφαλήν της Σερβίας (Κνοεμα, 2017)

5.5 Το επιχειρείν στη Σερβία

Το «Doing Business.org» είναι μια συνεχής ερευνητική δραστηριότητα του «Ομίλου της Παγκόσμιας Τράπεζας (World Bank Group)», όπου παρατίθενται τα ετήσια αποτελέσματα χωρών σε μια σειρά ετήσιων εκθέσεων μέτρησης των κανονισμών που ενισχύουν την επιχειρηματική δραστηριότητα και εκείνων που την περιορίζουν. Επιπλέον, παρουσιάζονται ποσοτικοί δείκτες για τις επιχειρήσεις, τους κανονισμούς και την προστασία των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας, που μπορούν να συγκριθούν με 190 οικονομίες, από την οικονομία του Αφγανιστάν ως αυτήν της Ζιμπάμπουε διαχρονικά, και μάλιστα με αντικειμενικότητα.

Από το 2002 εξετάζει τις εγχώριες μικρομεσαίες επιχειρήσεις και μετρά τους κανονισμούς που ισχύουν για τον κύκλο ζωής τους συλλέγοντας και αναλύοντας μια ολοκληρωμένη σειρά ποσοτικών δεδομένων με την πάροδο του χρόνου, και ενθαρρύνοντας οικονομίες να ανταγωνίζονται μεταξύ τους για αποτελεσματικότερη ρύθμιση (Doing business (2017)).

Οι παράγοντες που υπολογίζει, είναι οι παρακάτω:

- Η ίδρυση επιχείρησης: Αναλύει τον αριθμό των διαδικασιών, τον χρόνο (μέρες) και το κόστος που απαιτείται για την έναρξη μιας επιχειρηματικής δραστηριότητας.
 - Η άδεια για κατασκευή εργοστασίου: Αναλύει τον αριθμό διαδικασιών, χρόνο (μέρες) και το κόστος που απαιτείται, καθώς επίσης και τη βαθμολογία ποιότητας κατασκευής.
 - Η ηλεκτροδότηση: Αναλύει τον αριθμό των διαδικασιών, το χρόνο (μέρες) και το κόστος που απαιτείται, όπως και τη βαθμολογία ασφάλειας του εφοδιασμού και διαφάνειας των δασμών, μέσω της ηλεκτροδότησης.
 - Η καταχώρηση ακινήτου: Αναλύει τον αριθμό διαδικασιών, το χρόνο (μέρες) και το κόστος που απαιτείται, καθώς και τη βαθμολογία ποιότητας της διαχειρίσιμης γης.
 - Η δανειοδότηση: Αναλύει τη βαθμολογία της αντοχής των νομικών δικαιωμάτων (strength of legal rights index), τη βαθμολογία βάθους των πιστωτικών πληροφοριών, την κάλυψη του πιστωτικού μητρώου (% των ενηλίκων) και την κάλυψη του γραφείου πίστωσης (% των ενηλίκων).
 - Η προστασία μειονοτήτων επενδυτών: Αναλύει τους δείκτες της προστασίας των επενδυτών μειοψηφίας, της έντασης της ρύθμισης σύγκρουσης συμφερόντων και της έντασης της διακυβέρνησης μετόχου.
 - Η πληρωμή φόρων: Αναλύει τις πληρωμές (αριθμός ανά έτος), το χρόνο (ώρες ανά έτος), τον συνολικό φορολογικό συντελεστή (% επί των κερδών) και τον δείκτη δημοσίευσης καταθέσεων.
 - Το εμπόριο εκτός συνόρων: Αναλύει τις ώρες και το κόστος που απαιτείται για εξαγωγή προϊόντων και τα αντίστοιχα για την εισαγωγή τους.
 - Η επισύναψη συμβολαίων: Αναλύει τον χρόνο και το κόστος που απαιτείται για την επισύναψη συμβολαίων, καθώς επίσης και τον δείκτη ποιότητας των δικαστικών διαδικασιών.
 - Η επίλυση πτώχευσης: Αναλύει το ποσοστό ανάκαμψης, το χρόνο και το κόστος που απαιτείται, τα αποτελέσματα καθώς και το δείκτη της δύναμης της πτώχευσης.
- Όλοι αυτοί οι παράγοντες υπολογίζονται και αναλύονται από την επιστημονική ομάδα του doing business κατά χώρα και κατά έτος, παρουσιάζοντας τα αποτελέσματα αλλά και την ετήσια κατάταξη των χωρών αναφορικά με την διεθνή

επιχειρηματική δραστηριότητα, αλλά και την ικανότητα που έχουν στην προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων (Παπαδοπούλου, 2012).

Το επιχειρείν στη Σερβία

Σύμφωνα με την ανάλυση του «Doing Business» της παγκόσμιας τράπεζας, η Σερβία ανήκει στη δεύτερη κατηγορία των χωρών, με θέσεις από 39 έως 76, κατέχοντας την 47^η θέση ανάμεσα σε 190 χώρες, αναφορικά με την ικανότητά της να προσελκύσει ξένες επενδύσεις, σε αντίθεση με την 54^η θέση που κατείχε το 2015. Δεν είναι λίγες άλλωστε οι κατηγορίες που βελτίωσε και οι οποίες την μετέφεραν επτά θέσεις πιο πάνω στην λίστα των χωρών. Τα ισχυρότερα σημεία της Σερβίας, τα οποία εκτόξευσαν την ελκυστικότητά της σε σύγκριση με τις υπόλοιπες 190 χώρες, είναι η «άδεια για κατασκευή εργοστασίου», η «ίδρυση της επιχείρησης» και η «καταχώρηση του ακινήτου».

Topics	DB 2017 Rank	DB 2016 Rank <small>(i)</small>	Change in Rank	DB 2017 DTF (% points) <small>(i)</small>	DB 2016 DTF (% points) <small>(i)</small>	Change in DTF (% points) <small>(i)</small>
Overall	47	54	↑ 7	72.29	69.58	↑ 2.71
Starting a Business ✓	47	62	↑ 15	91.67	88.94	↑ 2.73
Dealing with Construction Permits ✓	36	152	↑ 116	76.30	56.89	↑ 19.41
Getting Electricity	92	73	↓ 19	69.93	72.39	↓ 2.46
Registering Property ✓	56	72	↑ 16	71.31	66.95	↑ 4.36
Getting Credit	44	42	↓ 2	65.00	65.00	-
Protecting Minority Investors	70	69	↓ 1	56.67	56.67	-
Paying Taxes	78	98	↑ 20	74.36	69.90	↑ 4.46
Trading across Borders	23	24	↑ 1	96.64	96.64	-
Enforcing Contracts	61	53	↓ 8	61.41	63.96	↓ 2.55
Resolving Insolvency	47	48	↑ 1	59.66	58.52	↑ 1.14

✓ = Doing Business reform making it easier to do business. ✗ = Change making it more difficult to do business.
[Click here to see all reforms made by Serbia.](#)

Εικόνα: Βαθμολογία της Σερβίας, στις κατηγορίες του doing business (Doing business, 2017)

Πιο αναλυτικά, το επιχειρηματικό κλίμα στην Σερβία, σύμφωνα πάντα με την επίσημη έκθεση της παγκόσμιας τράπεζας μέσω του «doing business.org», δείχνει ότι στην:

- Ως προς την ίδρυση επιχείρησης η Σερβία κατέχει την 47η θέση για το 2017, βελτιωμένη κατά 15 θέσεις από το 2016. Περιλαμβάνει 5 διαδικασίες έναντι 4,9 του μέσου όρου της Ευρώπης και Κεντρικής Ασίας. Οι διαδικασίες που απαιτούνται είναι:
 - a) Η ενημέρωση του καταστατικού στο Βασικό Δικαστήριο, στον Δήμο ή σε Δημόσιο Συμβολαιογράφο.
 - b) Η δημιουργία τραπεζικού λογαριασμού και η πληρωμή των τελών εγγραφής.
 - c) Η δημιουργία και παραλαβή του πιστοποιητικού εγγραφής, του αριθμού φορολογικού μητρώου, του ταμείου συνταξιοδότησης (PIO) και τα πιστοποιητικά του ταμείου υγείας πιστοποιούν τις υπογραφές (τρία αντίγραφα) για το άνοιγμα τραπεζικού λογαριασμού.
 - d) Η δημιουργία σφραγίδας.
 - e) Η καταγραφή της σύμβασης εργασίας στον Οργανισμό Απασχόλησης / Ταμείο.

Όλες οι παραπάνω διαδικασίες ολοκληρώνονται σε διάστημα 7 ημερών, έναντι 10,2 που απαιτούνται για τον μέσο όρο των χωρών της Ευρώπης και της Κεντρικής Ασίας και με κόστος (% του κατά κεφαλήν κεφαλαίου) 6,5 έναντι 4,7. Οι δράσεις που πραγματοποίησε σε αυτή την κατεύθυνση έχουν να κάνουν με την κατάργηση της κεφαλαιακής απαίτησης για την ίδρυση νέας επιχείρησης (2013) και την απλοποίηση της διαδικασίας εκκίνησης μιας επιχείρησης με τη μείωση του χρόνου εγγραφής της εταιρίας (2017).

- Η άδεια για κατασκευή εργοστασίου αποτελεί το ισχυρό «χαρτί» της Σερβίας, καθώς κατέχει την 36^η θέση από την 152^η που βρισκόταν το 2016. Περιλαμβάνει 12 διαδικασίες έναντι 15,1 του μέσου όρου Ευρώπης και Κεντρικής Ασίας, απαιτεί 156 ημέρες έναντι 160,7 και το κόστος (% αξίας αποθήκης) είναι 3,2 έναντι 4,2. Τέλος, η ποιότητα των κατασκευών (0-15) βρίσκεται στις 13 μονάδες έναντι 11,3 σε Ευρώπη και Κεντρική Ασία. Οι διαδικασίες που απαιτούνται είναι οι ακόλουθες:
 - a) Αίτηση και παραλαβή των συνθηκών από τη Γραμματεία Πολεοδομικού Σχεδιασμού και Κατασκευής του Δήμου Βελιγραδίου – 33 ημέρες.

- b) Αίτηση και απόκτηση τεχνικού ελέγχου του κύριου έργου – 10 ημέρες.
- c) Αίτηση και παραλαβή άδειας οικοδομής – 11 ημέρες.
- d) Ενημέρωση του Υπουργείου Εργασίας για την έναρξη των εργασιών – 1 ημέρα.
- e) Ειδοποίηση και παραλαβή της έγκρισης για την έναρξη εργασιών από τη Γραμματεία Πολεοδομίας και Κατασκευών – 1 ημέρα.
- f) Αίτηση και παραλαβή της έγκρισης του σχεδίου από την Πυροσβεστική Υπηρεσία. – 45 ημέρες.
- g) Μίσθωση ανεξάρτητου επιβλέποντος εμπειρογνώμονα για κατασκευαστικά έργα – 1 ημέρα.
- h) Ειδοποίηση για την ολοκλήρωση των εργασιών θεμελίωσης και αίτηση επιθεώρησης – 7 ημέρες.
- i) Επιθεώρηση – 1 ημέρα.
- j) Αίτηση και απόκτηση σύνδεσης νερού και αποχέτευσης – 18 ημέρες.
- k) Αίτηση της τελικής τεχνικής εξέτασης του κτιρίου από πιστοποιημένο ανεξάρτητο μηχανικό – 1 ημέρα.
- l) Απόκτηση άδειας χρήσης και καταχώρηση του κτιρίου στη Γεωδαιτική Αρχή (Geodetic Authority) – 27 ημέρες.

Οι κυριότερες δράσεις που γίνονται προς αυτή την κατεύθυνση είναι η μείωση των δαπανών για την έκδοση οικοδομικών αδειών, με την εξάλειψη του φόρου ανάπτυξης γης για τις αποθήκες. Από την άλλη, το 2016 εισήγαγε υποχρεωτική επιθεώρηση των έργων ίδρυσης, ενώ επίσης το 2017 ανέλαβε ταχύτερα τη διεκπεραίωση των οικοδομικών αδειών, με την εφαρμογή ενός ηλεκτρονικού συστήματος και τον εξορθολογισμό της διαδικασίας λήψης τεχνικών προϋποθέσεων για την οικοδομική άδεια.

- Ηλεκτροδότηση: Η Σερβία βρίσκεται στη 92^η θέση έναντι 73^{ης} στην οποία βρισκόταν το 2016. Η απώλεια 19 θέσεων δεν αποτελεί αποτέλεσμα λανθασμένων ενεργειών, αλλά θετικών δράσεων των ανταγωνιστικών χωρών. Οι διαδικασίες είναι 5 έναντι 5,6 του μέσου όρου της Ευρώπης και της Κεντρικής Ασίας, οι ημέρες που απαιτούνται είναι 125 έναντι 112,3, το κόστος ανέρχεται στα 235,8 έναντι 375,5 και η αξιοπιστία εφοδιασμού και η διαφάνεια του δασμολογικού δείκτη (0-8) βρίσκεται στις 5 μονάδες έναντι 5,2 στην Ευρώπη και Κεντρική Ασία. Οι διαδικασίες που απαιτούνται είναι οι ακόλουθες:

- a) Υποβολή αίτησης στην υπηρεσία «One Stop Shop (OSS)» για τις συνθήκες τοποθεσίας.
 - b) Αναμονή για να ολοκληρωθούν τα εξωτερικά έργα της EPSD.
 - c) Εσωτερική επιθεώρηση από την EPSD.
 - d) Συμβόλαιο με εταιρεία παροχής ηλεκτρικής ενέργειας.
 - e) Εγκατάσταση του μετρητή και αναμονή της τελικής σύνδεσης.
- Καταχώρηση ακινήτου: Η Σερβία βρίσκεται στη 56^η θέση έναντι 72^{ης} στην οποία βρισκόταν το 2016, εμφανιζόμενη, μέσα σε ένα χρόνο, 16 θέσεις πιο πάνω στην παγκόσμια λίστα των χωρών. Οι διαδικασίες για την καταχώρηση ακινήτου είναι 6, ο χρόνος που απαιτείται 21 ημέρες, το κόστος 2,8 μονάδες και η ποιότητα της γης βρίσκεται στο 16.5 στα 30, έναντι 19,8 της Ευρώπης και Κεντρικής Ασίας. Οι διαδικασίες που απαιτούνται είναι οι ακόλουθες:
 - a) Απόκτηση αποκόμματος από τα εμπορικά μητρώα.
 - b) Προετοιμασία και συλλογή της σύμβασης πώλησης.
 - c) Υποβολή της αίτησης εγγραφής στο Ινστιτούτο Δημοκρατίας Γεωδαισίας.
 - d) Υποβολή της αίτησης στις φορολογικές αρχές για την έγκριση της αξίας συναλλαγής και για την έγκριση της πληρωμής του φόρου μεταβίβασης.
 - e) Πληρωμή του φόρου μεταβίβασης.
 - f) Έκδοση του Κτηματολογίου της απόφασης για τον τίτλο ιδιοκτησίας.
 - Δανειοδότηση: Η Σερβία βρίσκεται στη 44^η θέση, έναντι 42^{ης} στην οποία βρισκόταν το 2016, έχοντας μια πτώση 2 θέσεων. Η προστασία του νομικού δείκτη δικαιωμάτων βαθμολογικά είναι 6 έναντι 6,4 της Ευρώπης και Κεντρικής Ασίας, ενώ ο δείκτης πληροφοριών πιστωτικού βάθους (πεδίο εφαρμογής και προσβασιμότητα των πιστωτικών πληροφοριών που διανέμονται από τα γραφεία πίστωσης και τα πιστωτικά μητρώα) είναι 7/8 μονάδες έναντι 6,4/8 σε Ευρώπη και Κεντρική Ασία. Η κάλυψη του μητρώου πιστώσεων (αριθμός ατόμων και επιχειρήσεων που αναφέρονται στο μεγαλύτερο πιστωτικό γραφείο ως ποσοστό του ενήλικου πληθυσμού) είναι 0%, έναντι 23% σε Ευρώπη και Κεντρική Ασία, και η κάλυψη πιστωτικού γραφείου (Αριθμός ατόμων και επιχειρήσεων που αναφέρονται στο μητρώο ως ποσοστό του ενήλικου πληθυσμού) είναι 100%, έναντι 40,3.
 - Προστασία μειονοτήτων επενδυτών: Η Σερβία βρίσκεται στη 70^η θέση, έναντι της 69^{ης} στην οποία βρισκόταν το 2016, έχοντας πτώση μιας θέσης. Υπολογίζει μια σειρά από δείκτες και κατατάξεις αναφορικά με την ικανότητα της χώρας – αγοράς

να προστατεύσει τα συμφέροντα των μειονοτικών επενδυτών σε σύγκριση με μεγάλες πολυεθνικές. Οι κυριότεροι δείκτες είναι:

- a) Δύναμη δείκτη προστασίας μειοψηφίας επενδυτών (5,7/10, έναντι 6,4/10 σε Ευρώπη και Κεντρική Ασία).
 - b) Έκταση του δείκτη ρύθμισης συγκρούσεων συμφερόντων (5/10, έναντι 6,2/10 σε Ευρώπη και Κεντρική Ασία).
 - c) Έκταση του δείκτη διακυβέρνησης των μετόχων (6,4/10, έναντι 6,5/10 σε Ευρώπη και Κεντρική Ασία).
- Πληρωμή φόρων: Η Σερβία βρίσκεται στη 78^η θέση, έναντι της 98^{ης} στην οποία βρισκόταν το 2016, έχοντας αύξηση 20 θέσεων. Ο αριθμός των πληρωμών - φόρων στη Σερβία (αριθμός πληρωμών ανά χρόνο) είναι 33 έναντι 17,6 του μέσου όρου σε Ευρώπη και Κεντρική Ασία. Το συνολικό φορολογικό ποσοστό (ασφαλιστικές εισφορές, φόροι ιδιοκτησίας και επιχειρήσεων κ.λπ.) είναι 39,7% (επί των κερδών) έναντι 33,8 σε Ευρώπη και Κεντρική Ασία, και ο δείκτης καταχώρησης δημοσιεύσεων (0-100) είναι 94 έναντι 71,2 αντίστοιχα. Αναφορικά με τους φόρους, το 2014 η Σερβία αύξησε τους φόρους για τις επιχειρήσεις, αυξάνοντας τον φόρο εισοδήματος των εταιρειών. Το 2016 κατέστησε ευκολότερη την καταβολή φόρων για τις εταιρίες, εισάγοντας ένα νέο ηλεκτρονικό σύστημα καταβολής ΦΠΑ, ασφαλιστικών εισφορών, όπως επίσης κατήργησε το τέλος χρήσης αστικής γης. Παράλληλα, το ίδιο έτος αύξησε τον φόρο ακίνητης περιουσίας και τους περιβαλλοντικούς φορολογικούς συντελεστές.

Πίνακας 5.3: Βάση δεδομένων «Doing business»

Φόροι	Πληρωμές (αριθμός)	Σημειώσεις σχετικά με τις πληρωμές	Χρόνος (σε ώρες)	Που βασίζονται οι φόροι	Συνολικό φορολογικό ποσοστό (% των κερδών)	Σημειώσεις για το συνολικό φορολογικό ποσοστό
Κοινωνική ασφάλιση – εργαζόμενοι	1	Online	103	Ακαθάριστους μισθούς	20,19	
Εταιρικός φόρος εισοδήματος	1	Online	38	Φορολογικά κέρδη	16,01	
Φόρος περιουσίας	4		0	Αξία	1,95	

				περιουσίας		
Φόρος μεταφοράς περιουσίας	1			Τιμή πώλησης	1,52	
Περιβαλλοντικός φόρος	1			Τόνους αποβλήτων	0,03	
Φόρος προστασίας και βελτιστοποίησης του περιβάλλοντος	12			Τετραγωνικό μέτρο της πιστοποιημένης πραγματικής περιουσίας	0,01	
Άλλες δημοτικές δαπάνες	12			Διάφοροι	0,00	Μικρό ποσό
Πληρωμή εργαζομένου - Κοινωνική ασφάλιση και φόρος εισοδήματος φυσικών προσώπων	0	Online		Ακαθάριστους μισθούς	0,00	Παρακρατείτε
Προστιθέμενη Αξία (Value added tax)	1	Online	85	Προστιθέμενη Αξία	0,00	Δεν συμπεριλαμβάνετε
	33,0		225,5		39,7%	
Πηγή: Doing business database (2017)						

- Εμπόριο εκτός συνόρων: Η Σερβία βρίσκεται στη 23^η θέση, έναντι της 24^{ης} στην οποία βρισκόταν το 2016, έχοντας αύξηση μιας θέσης. Η Σερβία χρειάζεται 4 ώρες για να εξάγει ένα προϊόν, έναντι 28 ωρών σε Ευρώπη και Κεντρική Ασία, δυο εκ των οποίων απαιτούνται για την έκδοση των απαραίτητων εγγράφων, έναντι 195. Παράλληλα, ο χρόνος που χρειάζεται στη Σερβία μια επιχείρηση για να εισάγει είναι 4 ώρες, έναντι 26 σε Ευρώπη και Κεντρική Ασία, 3 εκ των οποίων απαιτούνται για την έκδοση των απαραίτητων εγγράφων. Το κόστος για τις εισαγωγές είναι

195,00 USD, έναντι 111,00 USD σε Ευρώπη και Κεντρική Ασία, ενώ για τις εισαγωγές αντίστοιχα είναι 202,00 USD, έναντι 91,00 USD.

Τα έγγραφα που απαιτούνται για εξαγωγές είναι:

1. Εμπορικό τιμολόγιο (5 αντίτυπα).
2. CMR φορτωτική.
3. Πιστοποιητικό προέλευσης.
4. Δήλωση τελωνειακής διαμετακόμισης.
5. Λίστα συσκευασίας.
6. Δήλωση τελωνειακής εξαγωγής.
7. Αποδείξεις στάθμευσης.

Τα έγγραφα που απαιτούνται για εισαγωγές είναι:

1. Τιμολόγιο.
 2. Λίστα συσκευασίας.
 3. CMR φορτωτική.
 4. Αποδείξεις στάθμευσης.
 5. Δήλωση τελωνειακής εισαγωγής.
 6. Πιστοποιητικό προέλευσης.
 7. Έγγραφο διαμετακόμισης.
- **Επισύναψη συμβολαίων:** Η Σερβία βρίσκεται στη 61^η θέση, έναντι της 53^{ης} στην οποία βρισκόταν το 2016, έχοντας πτώση 8 θέσεων στην παγκόσμια κατάταξη. Ο χρόνος που απαιτείται στην Σερβία για την επισύναψη συμβολαίων είναι 635 ημέρες, έναντι 485,9 του μέσου όρου των χωρών στην Ευρώπη και Κεντρική Ασία. Το κόστος της διαδικασίας είναι 40,8 (% της απαίτησης), έναντι 26,6 σε Ευρώπη και Κεντρική Ασία, ενώ η ποιότητα των δικαστικών διαδικασιών (0-19) είναι 13 έναντι 10,3 αντίστοιχα. Το 2013 η Σερβία διευκόλυνε τη σύναψη συμβάσεων με την εισαγωγή ενός ιδιωτικού συστήματος δικαστικών επιμελητών.
 - **Επίλυση πτώχευσης:** Η Σερβία βρίσκεται στη 47^η θέση, έναντι της 48^{ης} στην οποία βρισκόταν το 2015, επιτυγχάνοντας άνοδο μιας θέσης. Το ποσοστό ανάκτησης είναι 32,5, έναντι 38,2 σε Ευρώπη και Κεντρική Ασία, ο χρόνος που απαιτείται είναι 2 χρόνια έναντι 2,2, το κόστος της διαδικασίας είναι 20% της περιουσίας, έναντι 13,1% σε Ευρώπη και Κεντρική Ασία, ενώ ο δείκτης του doing business αναφορικά με την φερεγγυότητα των διαδικασιών (0-16) είναι 13,5 έναντι 9,9. Το 2011 η

Σερβία ψήφισε νέο νόμο περί πτωχεύσεων, ο οποίος εισήγαγε εξωδικαστικές ασκήσεις και μια ενοποιημένη διαδικασία αναδιοργάνωσης, ενώ το επόμενο έτος ενέκρινε νομοθεσία που εισάγει επαγγελματικές απαιτήσεις για τους διαχειριστές αφερεγγυότητας και ρυθμίζει την αποζημίωσή τους. Το 2013 η Σερβία ενίσχυσε τη διαδικασία αφερεγγυότητας με τη θέσπιση ιδιωτικών δικαστικών επιμελητών, μειώνοντας τις τιμές εκκίνησης για την πώληση περιουσιακών στοιχείων, απαγορεύοντας τις προσφυγές, επιταχύνοντας την επίδοση διαδικασιών και υιοθετώντας ένα ηλεκτρονικό μητρώο αγωγών για να δημοσιοποιήσει όλες τις απαγορεύσεις για τη διάθεση ή τη δέσμευση κινητής ή ακίνητης περιουσίας.

Γενικότερα, αντιλαμβάνεται κανείς ότι η αγορά της Σερβίας αποτελεί μια αξιόλογη επιλογή για τις πολυεθνικές επιχειρήσεις. Τα πλεονεκτήματα του να επενδύσει κάποιος στη Σερβία αφορούν στις μεταρρυθμίσεις του δημόσιου τομέα, σε συνεργασία με το ΔΝΤ και σε συνέχεια της διαδικασίας προσχώρησης στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Επιπλέον, οι μεγάλες ποσότητες πρώτων υλών, όπως ο άνθρακας, ο χαλκός, ο μόλυβδος και άλλα, αποτελούν ιδιαίτερα ελκυστικό παράγοντα για την προσέλκυση πολλών επιχειρήσεων. Η ποιότητα αναφορικά με την αυτοκινητοβιομηχανία στη Σερβία είναι ιδιαίτερα υψηλή, αγγίζοντας τα σύγχρονα παγκόσμια πρότυπα, δημιουργώντας μια κληρονομιά στο εμπορικό όνομα της χώρας. Τελευταίος, αλλά ιδιαίτερα σημαντικός, παράγοντας ελκυστικότητας της Σερβίας είναι οι εργαζόμενοι στη χώρα. Η αγορά εργασίας στη Σερβία είναι ιδιαίτερα ανταγωνιστική, πράγμα που δημιουργεί την ανάγκη για περαιτέρω γνώσεις και δεξιότητες στους εργαζόμενους στη χώρα. Επιπλέον, δεν είναι λίγοι οι expatriate που πηγαίνουν να βρουν μια καλύτερη εργασία στη Σερβία, έχοντας εφόδια από τις χώρες από τις οποίες προέρχονται, όπως εκπαίδευση και εμπειρία.

Στον αντίποδα των παραπάνω πλεονεκτημάτων βρίσκεται η αδύναμη δημόσια οικονομία της Σερβίας με ανεπαρκείς δημόσιους οργανισμούς. Επιπλέον, ιδιαίτερα μεγάλο μειονέκτημα για τη χώρα αποτελεί η έλλειψη υποδομών στις μεταφορές, πράγμα που την απομονώνει από τις υπόλοιπες χώρες. Ως μια χώρα νέα στο προσκήνιο, η Σερβία δεν έχει εξελιχθεί στην παραγωγικότητα και στην εξορυκτική, ενώ επίσης οι μεταποιητικές βιομηχανίες, εξαιρουμένων των αυτοκινητοβιομηχανιών, βρίσκονται σε εμβρυικό στάδιο.

5.6 Ανακεφαλαίωση

Στο παραπάνω Κεφάλαιο παρουσιάζεται και αναλύεται η φύση της αγοράς της Σερβίας. Η ανάλυση αυτή περιλαμβάνει τις σύγχρονες εμπορικές συνθήκες στη χώρα μέσα από ιστορική αναδρομή, τα εμπορικά χαρακτηριστικά, όπως τους σημαντικότερους εμπορικούς εταίρους, και γενικότερες πληροφορίες δημογραφικού χαρακτήρα. Δείκτες ανάπτυξης, ανεργίας, ΑΕΠ, πληθωρισμού και τουρισμού αναλύθηκαν ιδιαίτερα, ενώ τέλος το κεφάλαιο επικεντρώνεται στο επιχειρείν στη Σερβία μέσα από τη βάση δεδομένων της παγκόσμιας τράπεζας.

Κεφάλαιο 6: Έρευνα για την αγορά της Σερβίας

6.1 Περιγραφή της έρευνας

6.1.1 Χαρακτηριστικά της έρευνας

Η ποσοτική έρευνα αναφέρεται στη διερεύνηση των παραγόντων, οι οποίοι πηγάζουν από τη διεθνή βιβλιογραφία και ερευνήθηκαν εκτενώς από πολλούς οικονομικούς αναλυτές και ερευνητές.

Για τη συλλογή των δεδομένων χρησιμοποιήθηκε το πρωτόκολλο των ερωτηματολογίων, τα οποία στάλθηκαν, σε ηλεκτρονική μορφή, στα ηλεκτρονικά ταχυδρομεία των επιχειρήσεων, με σκοπό την ανώνυμη συμπλήρωσή τους.

Η διαδικασία της έρευνας ξεκίνησε αρχές Δεκεμβρίου, και πιο συγκεκριμένα στις 6 Δεκεμβρίου του 2017 και ολοκληρώθηκε στις 18 Ιανουαρίου της επόμενης χρονιάς. Ο αριθμός των επιχειρήσεων που συμμετείχαν είναι 41, σημαντικός αριθμός, για να μπορέσουν να βγουν πολύτιμα συμπεράσματα, αλλά όχι σε βαθμό τέτοιο, ώστε να αποτελέσουν γενικεύσεις.

6.1.2 Περιορισμοί της έρευνας πρωτογενών στοιχείων

Ως ο κύριος περιορισμός της παρούσης έρευνας, μπορεί να θεωρηθεί το μέγεθος του δείγματος (41 επιχειρήσεις) γεγονός που, δεν δίνει τη δυνατότητα γενικεύσεων και αντιπροσωπευτικότητας των αποτελεσμάτων.

Ως ένας άλλος περιορισμός μπορεί να θεωρηθεί η απουσία δειγματοληπτικού πλαισίου, καθώς, δεν μπορεί να εξασφαλιστεί η πλήρης και καθολική αντιπροσωπευτικότητα του δείγματος.

Παρά τους από πάνω προσδιορισμούς, η παρούσα έρευνα πρωτογενών στοιχείων προσφέρει σημαντικά δεδομένα σχετικά με την αγορά της Σερβίας, τις άμεσες ξένες επενδύσεις της χώρας, αλλά και τους παράγοντες που τις επηρεάζουν.

6.1.3. Ανάλυση Δεδομένων

Η ανάλυση των δεδομένων έγινε με τη χρήση του προγράμματος στατιστικής ανάλυσης SPSS 20.0.

Για την ανάλυση των δεδομένων και την παρουσίαση των αποτελεσμάτων έγινε χρήση Πινάκων συχνοτήτων, μέσων όρων και ραβδογραμμάτων καθώς και συγκριτικής στατιστικής ανάλυσης, για την διαπίστωση των στατιστικά σημαντικών συσχετίσεων.

Επιπλέον για την εξακρίβωση των στατιστικά σημαντικών συσχετίσεων χρησιμοποιήθηκε το στατιστικό τεστ χ^2 . Η επιλογή του στατιστικού τεστ χ^2 έγινε με βάση το επίπεδο μέτρησης των μεταβλητών και πιο συγκεκριμένα για τη συσχέτιση δύο ποιοτικών μεταβλητών.

Η διαδικασία ελέγχου-υπόθεσης που ακολουθήθηκε (με επίπεδο σημαντικότητας τέθηκε 0.05) ήταν η εξής:

- H_0 = Δεν υπάρχει συσχέτιση μεταξύ δύο μεταβλητών.
- H_1 = Υπάρχει συσχέτιση μεταξύ δύο μεταβλητών.

6.2 Ανάλυση Αποτελεσμάτων

6.2.1. Περιγραφική Στατιστική Ανάλυση

A. Στοιχεία δείγματος

1. Ηλικία

Ο Πίνακας 6.1 παρουσιάζει την ελάχιστη τιμή, τη μέγιστη τιμή, το μέσο όρο και τη τυπική απόκλιση, αναφορικά με τη ηλικία του δείγματος. Η ελάχιστη τιμή είναι 27 ετών, η μέγιστη 61 ετών και ο μέσος όρος ηλικίας τα 41,3824 έτη.

Πίνακας 6.1: Ηλικία

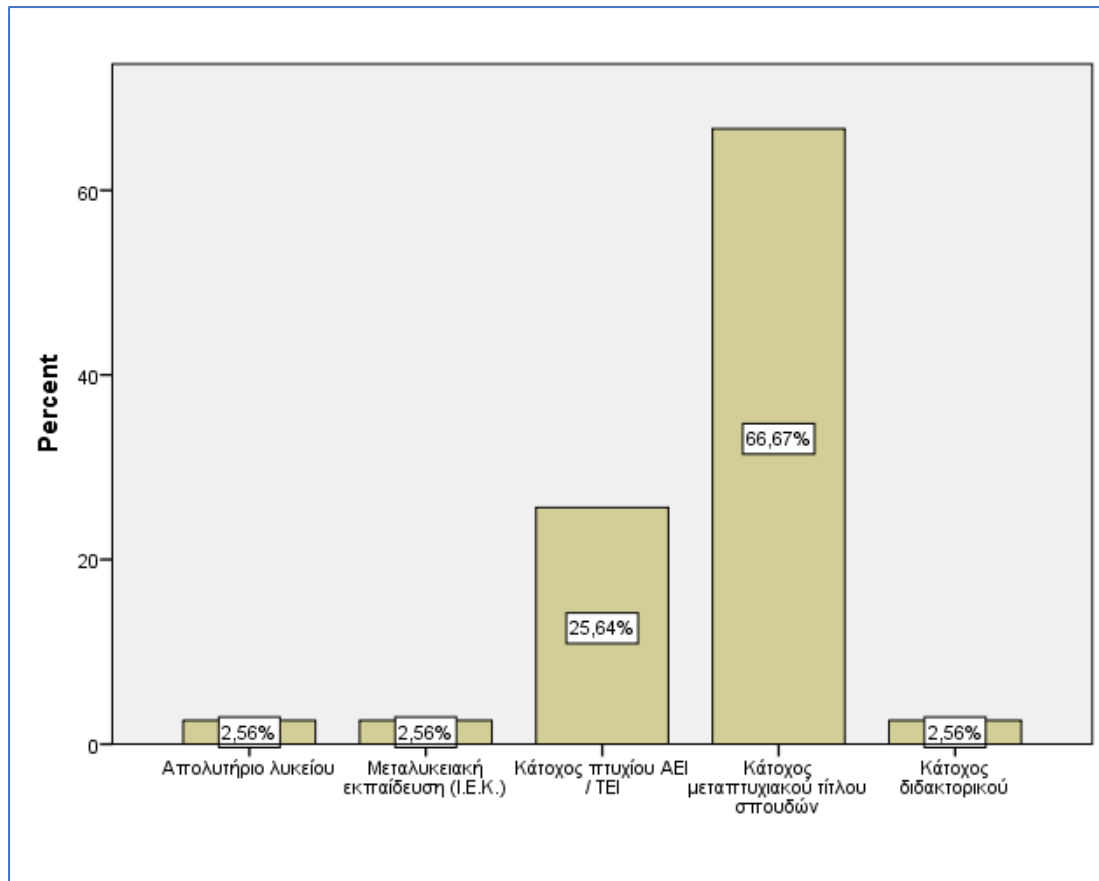
	N	Ελάχιστο	Μέγιστο	M.O.	Τυπική. Απόκλιση
N	34	27,00	61,00	41,3824	8,75254

2. Επίπεδο εκπαίδευσης

Ο Πίνακας 6.2 και το Διάγραμμα 6.1 παρουσιάζουν τις συχνότητες και τα ποσοστά σχετικά με το επίπεδο εκπαίδευσης του δείγματος. Το 66,7% των ερωτηθέντων δήλωσε κάτοχος μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών, ενώ το 25,6% κάτοχος πτυχίου ΑΕΙ / ΤΕΙ.

Πίνακας 9: Επίπεδο εκπαίδευσης

	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Απολυτήριο λυκείου	1	2,4	2,6	2,6
Μεταλυκειακή εκπαίδευση (Ι.Ε.Κ.)	1	2,4	2,6	5,1
Κάτοχος πτυχίου ΑΕΙ / ΤΕΙ	10	24,4	25,6	30,8
Κάτοχος μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών	26	63,4	66,7	97,4
Κάτοχος διδακτορικού	1	2,4	2,6	100,0
Σύνολο	39	95,1	100,0	
Missing System	2	4,9		
Σύνολο	41	100,0		

Διάγραμμα 6.1: Επίπεδο εκπαίδευσης

3. Έτη εργασίας

Ο Πίνακας 6.3 παρουσιάζει την ελάχιστη τιμή, τη μέγιστη τιμή, το μέσο όρο και τη τυπική απόκλιση, αναφορικά με τα έτη εργασίας του δείγματος. Η ελάχιστη τιμή είναι 4 έτη, η μέγιστη 35 έτη και ο μέσος όρος ετών εργασίας τα 16,9211 έτη.

Πίνακας 6.3: Έτη εργασίας

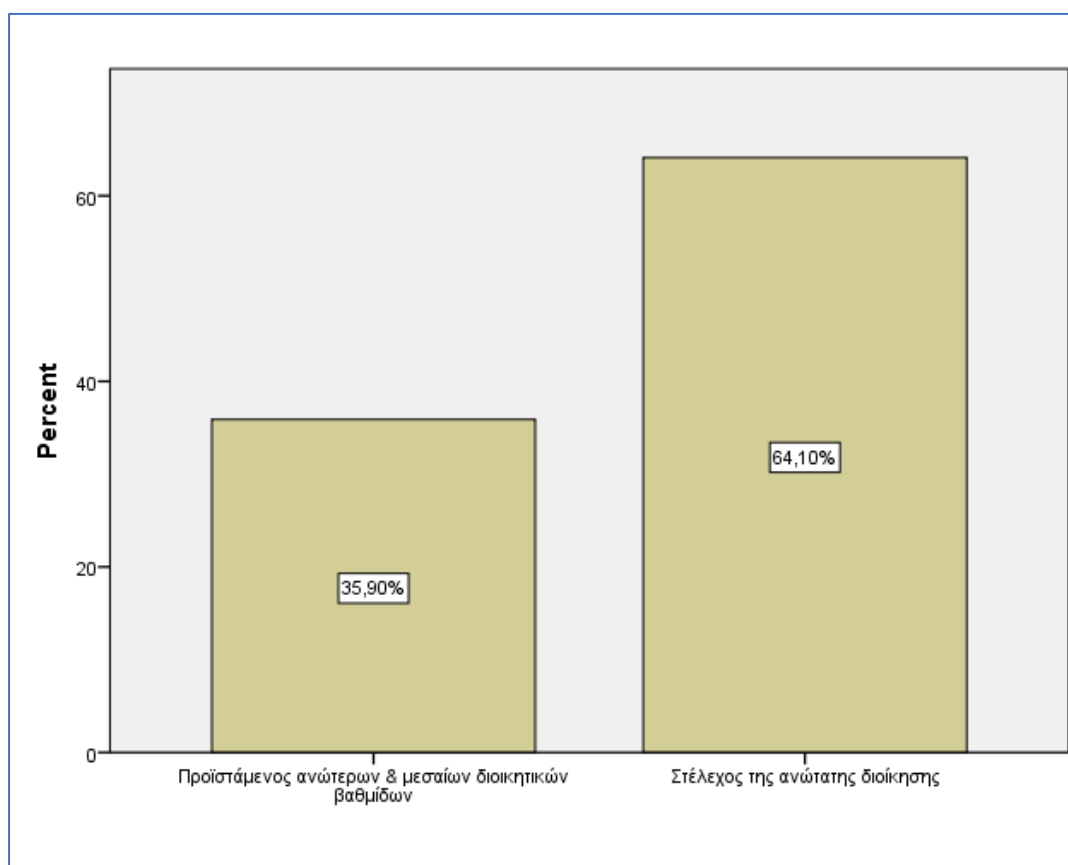
	N	Ελάχιστο	Μέγιστο	Μ.Ο.	Τυπική Απόκλιση
N	38	4,00	35,00	16,9211	8,82681

4. Θέση

Ο Πίνακας 6.4 και το Διάγραμμα 6.2 παρουσιάζουν τις συχνότητες και τα ποσοστά σχετικά με τη θέση που κατέχει το δείγμα, στην επιχείρηση που εργάζεται. Το 64,1% των ερωτηθέντων δήλωσε στέλεχος της ανώτατης διοίκησης, ενώ το 35,9% προϊστάμενος ανώτερων και μεσαίων διοικητικών βαθμίδων.

Πίνακας 6.4: Θέση

	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Προϊστάμενος ανώτερων & μεσαίων διοικητικών βαθμίδων	14	34,1	35,9	35,9
Στέλεχος της ανώτατης διοίκησης	25	61,0	64,1	100,0
Σύνολο	39	95,1	100,0	
Missing System	2	4,9		
Σύνολο	41	100,0		

Διάγραμμα 6.2: Θέση

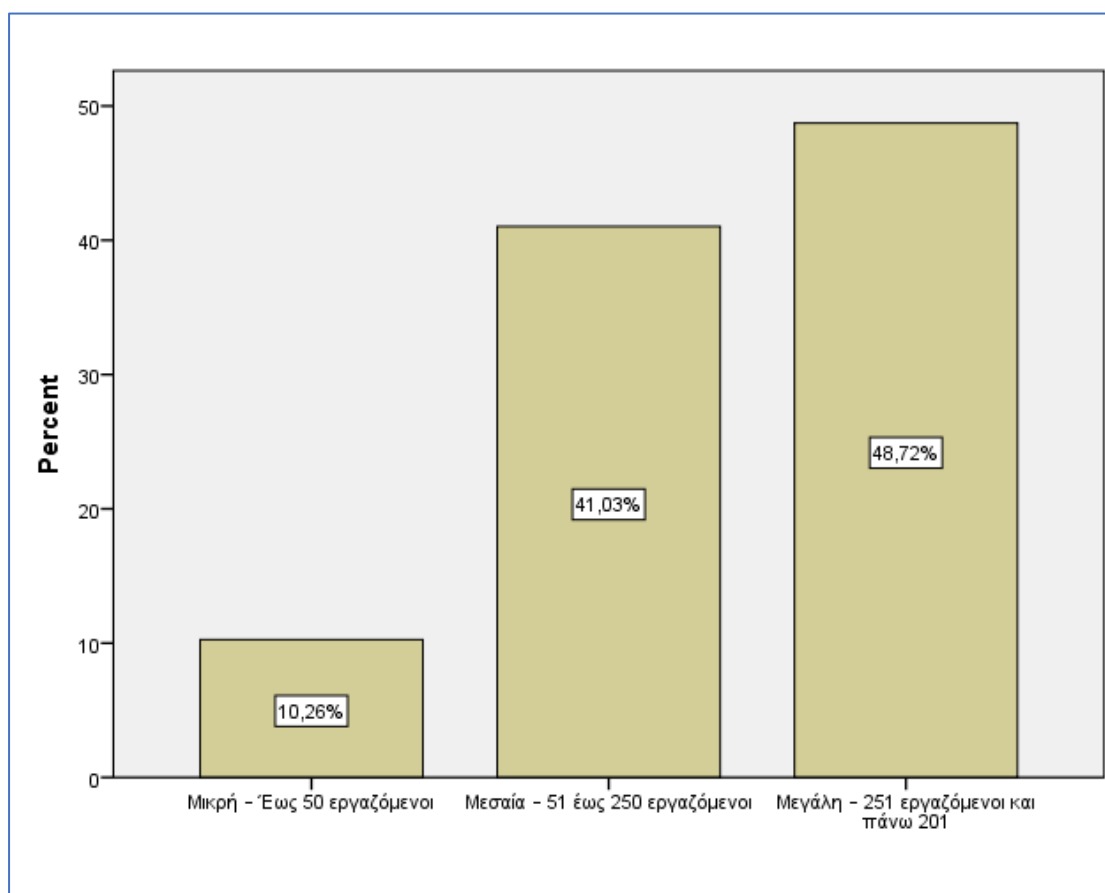
B. Στοιχεία επιχείρησης

5. Αριθμός εργαζομένων στην επιχείρηση

Ο Πίνακας 6.5 και το Διάγραμμα 6.3 παρουσιάζουν τις συχνότητες και τα ποσοστά σχετικά με τον αριθμό των εργαζομένων που απασχολούνται στην επιχείρηση του δείγματος. Το 48,7% των ερωτηθέντων δήλωσε ότι είναι μεγάλου μεγέθους επιχείρηση – 251 εργαζομένων και πάνω, το 41% μεσαίου μεγέθους – από 441 έως 250 εργαζομένων, ενώ το 10,3% μικρού μεγέθους – έως 50 εργαζομένων.

Πίνακας 6.5: Αριθμός εργαζομένων στην επιχείρηση

	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Μικρή – Έως 50 εργαζόμενοι	4	9,8	10,3	10,3
Μεσαία – 51 έως 250 εργαζόμενοι	16	39,0	41,0	51,3
Μεγάλη – 251 εργαζόμενοι και πάνω	19	46,3	48,7	100,0
Σύνολο	39	95,1	100,0	
Missing System	2	4,9		
Σύνολο	41	100,0		

Διάγραμμα 6.3: Αριθμός εργαζομένων στην επιχείρηση

6. Σε πόσες χώρες (εκτός από την Ελλάδα) δραστηριοποιείται η επιχείρηση;

Ο Πίνακας 6.6 παρουσιάζει την ελάχιστη τιμή, τη μέγιστη τιμή, το μέσο όρο και τη τυπική απόκλιση, αναφορικά με τον αριθμό των χωρών (πλην της Ελλάδας) που δραστηριοποιείται η επιχείρηση του δείγματος. Η ελάχιστη τιμή είναι μηδέν (καμία άλλη χώρα), η μέγιστη 144 χώρες και ο μέσος όρος χωρών που δραστηριοποιείτε η επιχείρηση του δείγματος 22,1750.

Πίνακας 6.6: Σε πόσες χώρες (εκτός από την Ελλάδα) δραστηριοποιείται η επιχείρηση;

	N	Ελάχιστο	Μέγιστο	M.O.	Τυπική. Απόκλιση
N	40	,00	144,00	22,1750	26,39239

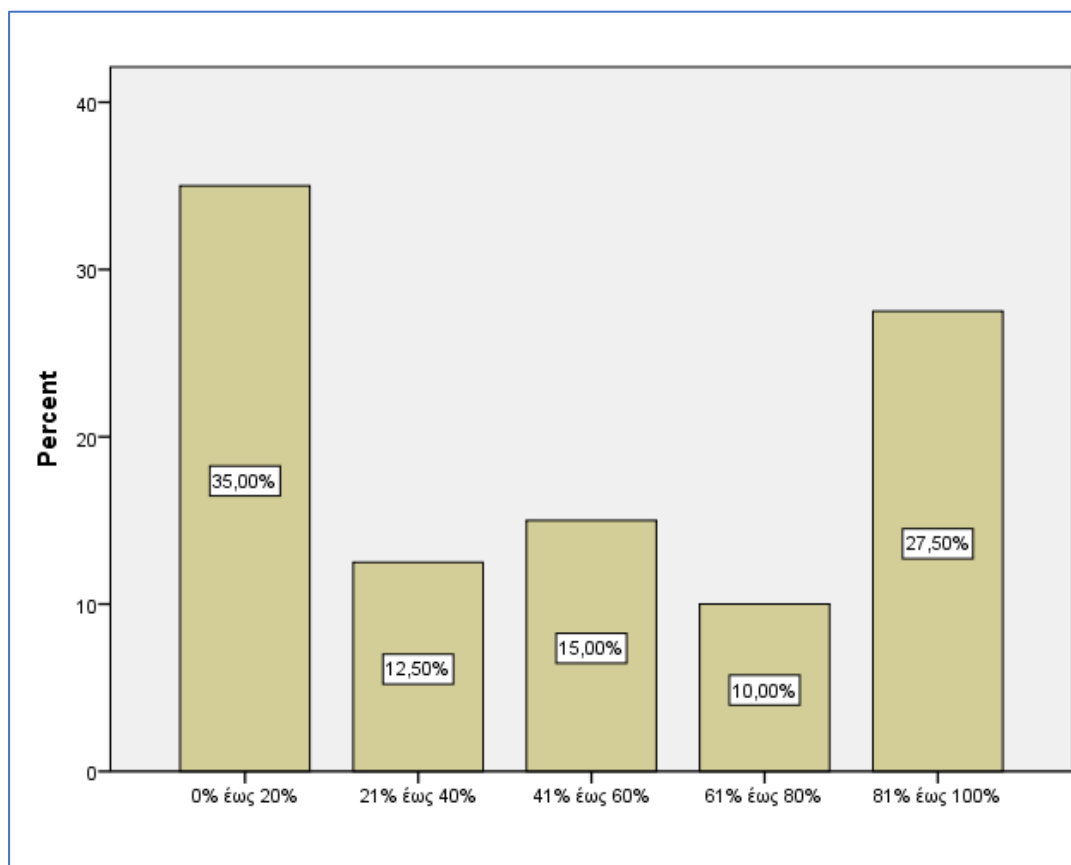
7. Ποιο ποσοστό (%) από τα συνολικά έσοδα της επιχείρησης προέρχεται από διεθνείς δραστηριότητες;

Ο Πίνακας 6.7 και το Διάγραμμα 6.4 παρουσιάζουν τις συχνότητες και τα ποσοστά σχετικά με το ποσοστό (%) των συνολικών εσόδων του δείγματος, το οποίο προέρχεται από διεθνείς δραστηριότητες. Το 35% των ερωτηθέντων, δήλωσε από 0 έως 20%, ενώ το 27,5% από 21 έως 40%, το 14,6% από 41 έως 60% και το 22,9% από 61 έως 100%.

Πίνακας 6.7: Ποιο ποσοστό (%) από τα συνολικά έσοδα της επιχείρησης προέρχεται από διεθνείς δραστηριότητες;

	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
0% έως 20%	14	34,1	35,0	35,0
21% έως 40%	5	12,2	12,5	47,5
41% έως 60%	6	14,6	15,0	62,5

61% έως 80%	4	9,8	10,0	72,5
81% έως 100%	11	26,8	27,5	100,0
Σύνολο	40	97,6	100,0	
Missing System	1	2,4		
Σύνολο	41	100,0		

Διάγραμμα 6.4: Ποιο ποσοστό (%) από τα συνολικά έσοδα της επιχείρησης προέρχεται από διεθνείς δραστηριότητες;

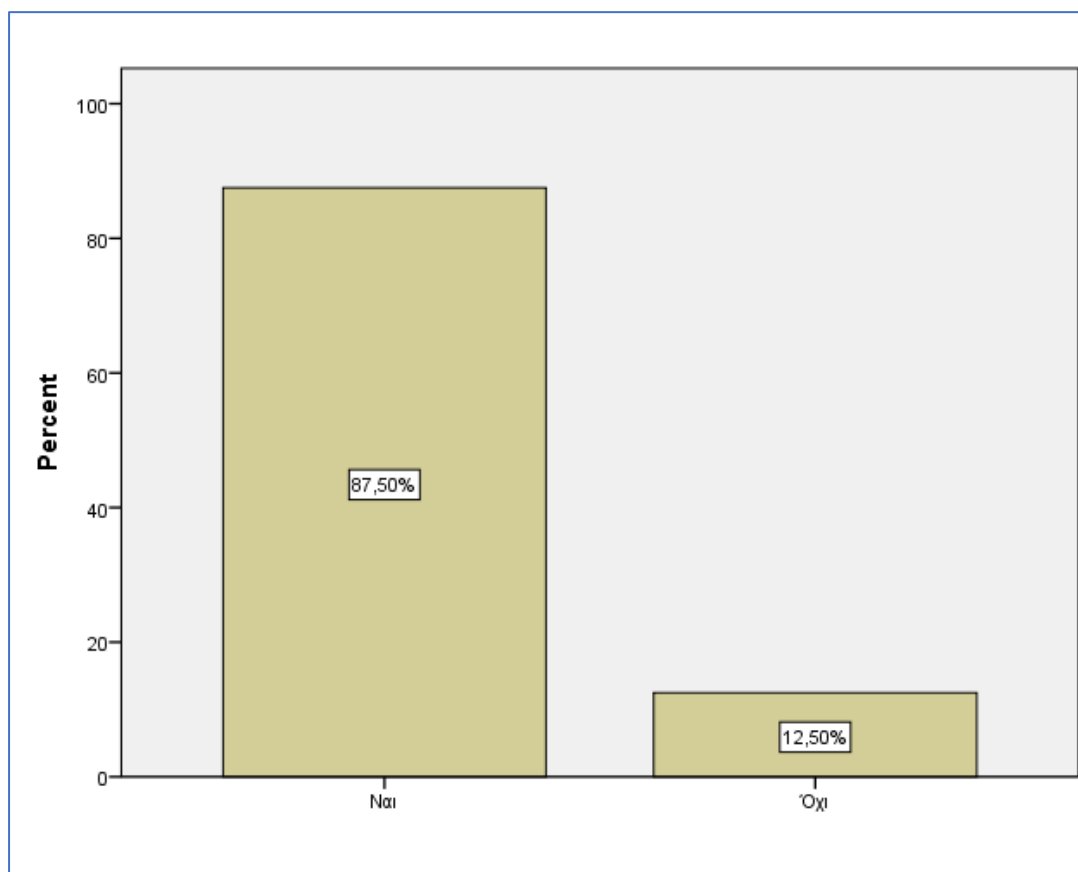
8. Πραγματοποιεί τις παρακάτω δραστηριότητες;

a. Μέθοδο άμεσων εξαγωγών (τιμήμα εξαγωγών, αντιπρόσωποι στη χώρα εξαγωγής, υποκατάστημα στη χώρα εξαγωγής, εμπορική θυγατρική στη χώρα εξαγωγής)

Ο Πίνακας 6.8 και το Διάγραμμα 6.5 παρουσιάζουν τις συχνότητες και τα ποσοστά σχετικά με το αν η επιχείρηση του δείγματος πραγματοποιεί τη μέθοδο των άμεσων εξαγωγών. Το 87,5% των ερωτηθέντων δήλωσε ότι πραγματοποιεί τη μέθοδο των άμεσων εξαγωγών, ενώ το 12,5% ότι δεν την πραγματοποιεί.

Πίνακας 6.8: Μέθοδο άμεσων εξαγωγών (τμήμα εξαγωγών, αντιπρόσωποι στη χώρα εξαγωγής, υποκατάστημα στη χώρα εξαγωγής, εμπορική θυγατρική στη χώρα εξαγωγής)

	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Ναι	35	85,4	87,5	87,5
Όχι	5	12,2	12,5	100,0
Σύνολο	40	97,6	100,0	
Missing System	1	2,4		
Σύνολο	41	100,0		

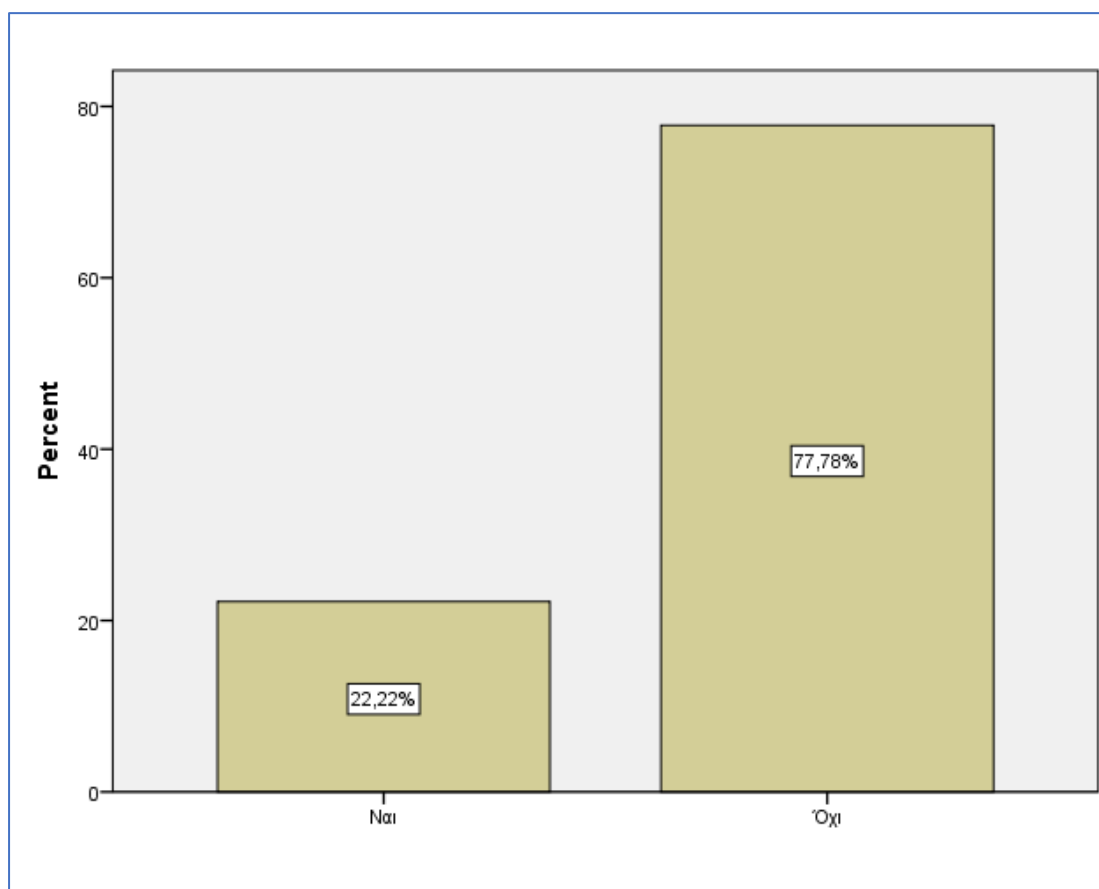
Διάγραμμα 6.5: Μέθοδο άμεσων εξαγωγών (τμήμα εξαγωγών, αντιπρόσωποι στη χώρα εξαγωγής, υποκατάστημα στη χώρα εξαγωγής, εμπορική θυγατρική στη χώρα εξαγωγής)

b. Μέθοδο έμμεσων εξαγωγών (εξαγωγές μέσω εταιριών διαχείρισης εξαγωγών (Ε.Δ.ΕΞ.))

Ο Πίνακας 6.9 και το Διάγραμμα 6.6 παρουσιάζουν τις συχνότητες και τα ποσοστά σχετικά με το αν η επιχείρηση του δείγματος πραγματοποιεί τη μέθοδο των έμμεσων εξαγωγών (Ε.Δ.ΕΞ.). Το 77,8% των ερωτηθέντων δήλωσε ότι δεν πραγματοποιεί τη μέθοδο των έμμεσων εξαγωγών, ενώ το 22,2% την πραγματοποιεί.

Πίνακας 6.9: Μέθοδο έμμεσων εξαγωγών (εξαγωγές μέσω εταιριών διαχείρισης εξαγωγών (Ε.Δ.ΕΞ.))

	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Ναι	8	19,5	22,2	22,2
Όχι	28	68,3	77,8	100,0
Σύνολο	36	87,8	100,0	
Missing System	5	12,2		
Σύνολο	41	100,0		

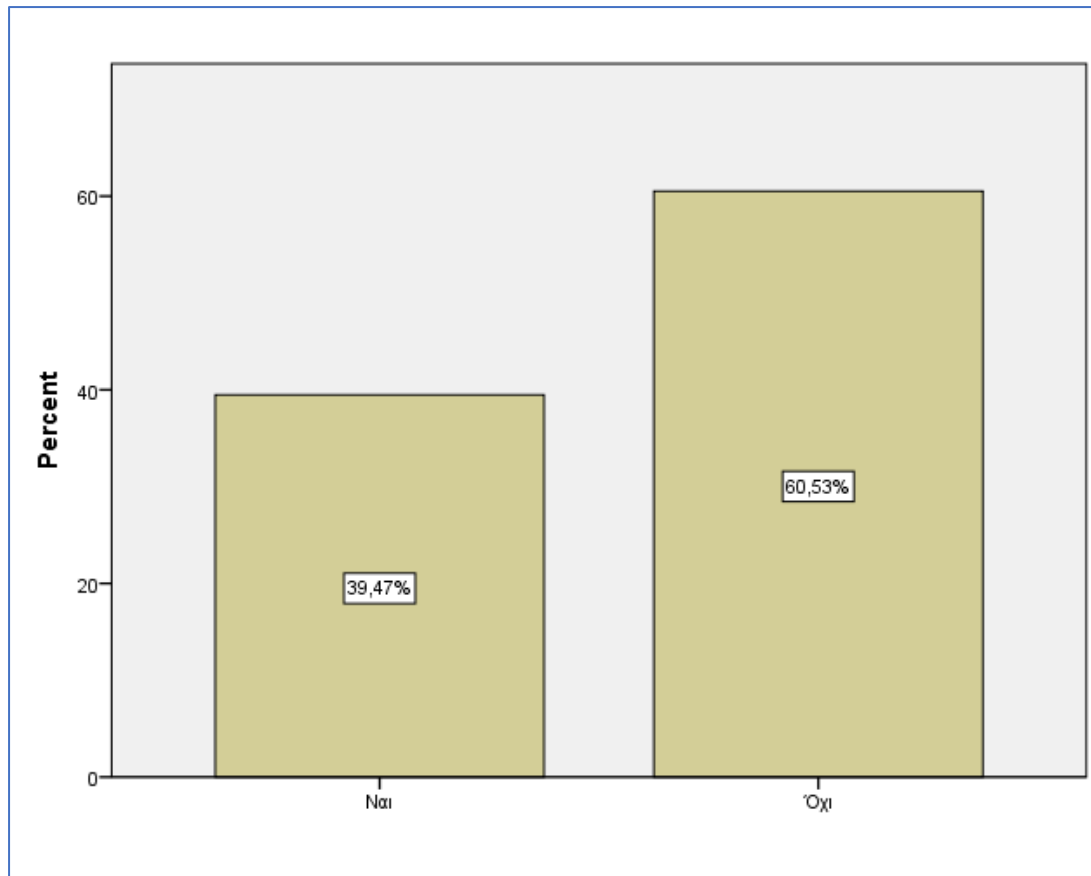
Διάγραμμα 6.6: Μέθοδο έμμεσων εξαγωγών (εξαγωγές μέσω εταιριών διαχείρισης εξαγωγών (Ε.Δ.ΕΞ.))

c. Παραγωγή προϊόντων ή υπηρεσιών ΧΩΡΙΣ μετοχική συμμετοχή

Ο Πίνακας 6.10 και το Διάγραμμα 6.7 παρουσιάζουν τις συχνότητες και τα ποσοστά σχετικά με το αν η επιχείρηση του δείγματος πραγματοποιεί τη μέθοδο της παραγωγής προϊόντων, χωρίς μετοχική συμμετοχή (συμφωνίες παραγωγής - contract manufacturing, συμφωνίες παραχώρησης δικαιώματος εκμετάλλευσης - licensing, δικαιόχρηση - franchising, διοικητικά συμβόλαια - Management contracts, συμφωνίες κατασκευής έργων «με το κλειδί στο χέρι» - Turn-key agreements). Το 60,5% των ερωτηθέντων δήλωσε ότι δεν πραγματοποιεί κάποια από τις μεθόδους της παραγωγής προϊόντων ή υπηρεσιών χωρίς μετοχική συμμετοχή, ενώ το 39,5% την πραγματοποιεί.

Πίνακας 6.10: Παραγωγή προϊόντων ή υπηρεσιών ΧΩΡΙΣ μετοχική συμμετοχή

	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Ναι	15	36,6	39,5	39,5
Όχι	23	56,1	60,5	100,0
Σύνολο	38	92,7	100,0	
Missing System	3	7,3		
Σύνολο	41	100,0		

Διάγραμμα 6.7: Παραγωγή προϊόντων ή υπηρεσιών ΧΩΡΙΣ μετοχική συμμετοχή

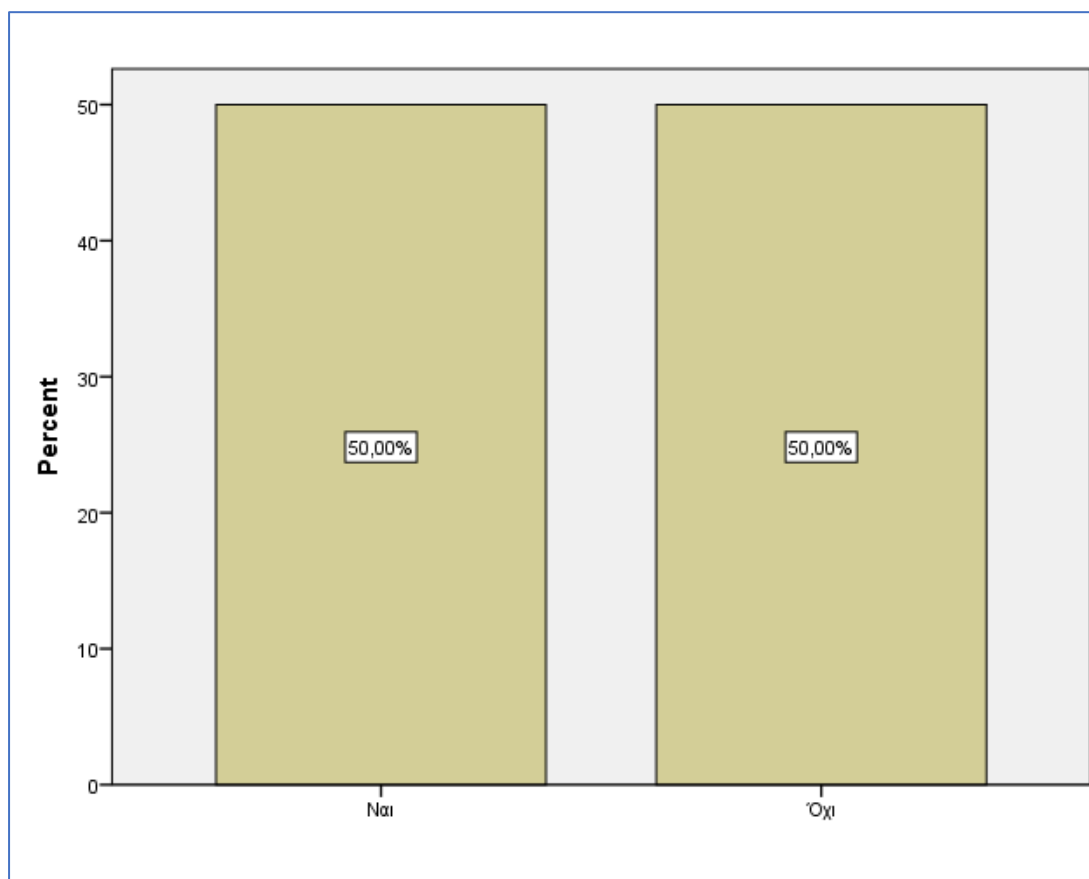
d. Παραγωγή προϊόντων ή υπηρεσιών Με μετοχική συμμετοχή

Ο Πίνακας 6.11 και το Διάγραμμα 6.8 παρουσιάζουν τις συχνότητες και τα ποσοστά σχετικά με το αν η επιχείρηση του δείγματος πραγματοποιεί τη μέθοδο της παραγωγής προϊόντων, με μετοχική συμμετοχή (μερική εξαγορά τοπικής επιχείρησης, ίδρυση διεθνούς κοινοπρακτικής επιχείρησης - joint venture, ίδρυση θυγατρικής αποκλειστικής ιδιοκτησίας - wholly owned subsidiary). Το 50% των ερωτηθέντων δήλωσε ότι δεν πραγματοποιεί κάποια από τις μεθόδους της παραγωγής προϊόντων ή υπηρεσιών με μετοχική συμμετοχή, ενώ το υπόλοιπο 50% την πραγματοποιεί.

Πίνακας 6.11: Παραγωγή προϊόντων ή υπηρεσιών Με μετοχική συμμετοχή

	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Ναι	19	46,3	50,0	50,0

Όχι	19	46,3	50,0	100,0
Σύνολο	38	92,7	100,0	
Missing System	3	7,3		
Σύνολο	41	100,0		

Διάγραμμα 6.8: Παραγωγή προϊόντων ή υπηρεσιών Με μετοχική συμμετοχή

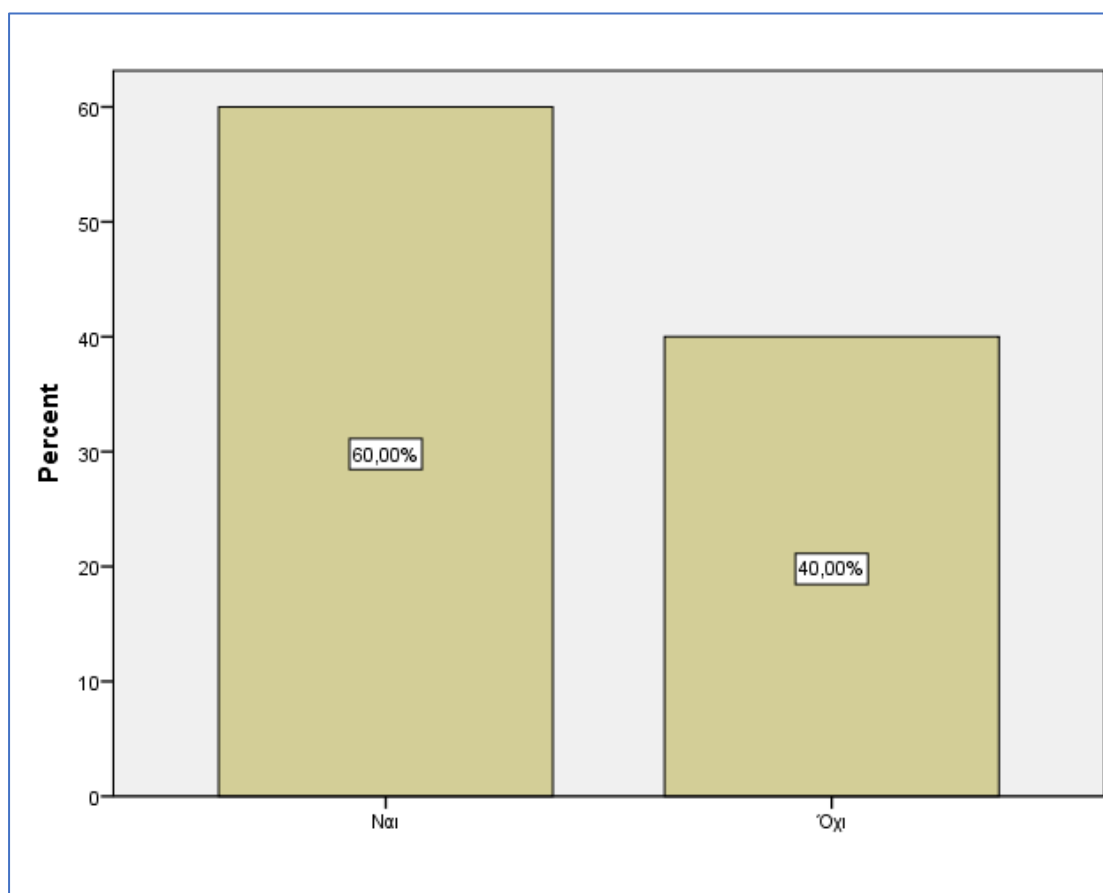
Γ. Σερβία

9. Πραγματοποιείτε επιχειρηματικές δραστηριότητες στη Σερβία;

Ο Πίνακας 6.12 και το Διάγραμμα 6.9 παρουσιάζουν τις συχνότητες και τα ποσοστά σχετικά με την ερώτηση «πραγματοποιείτε επιχειρηματικές δραστηριότητες στη Σερβία;». Το 60% των ερωτηθέντων δήλωσε ότι πραγματοποιεί επιχειρηματικές δραστηριότητες στη Σερβία, ενώ το 40% ($n = 16$) ότι δεν πραγματοποιεί.

Πίνακας 6.12: Πραγματοποιείτε επιχειρηματικές δραστηριότητες στη Σερβία;

	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Ναι	24	58,5	60,0	60,0
Όχι	16	39,0	40,0	100,0
Σύνολο	40	97,6	100,0	
Missing System	1	2,4		
Σύνολο	41	100,0		

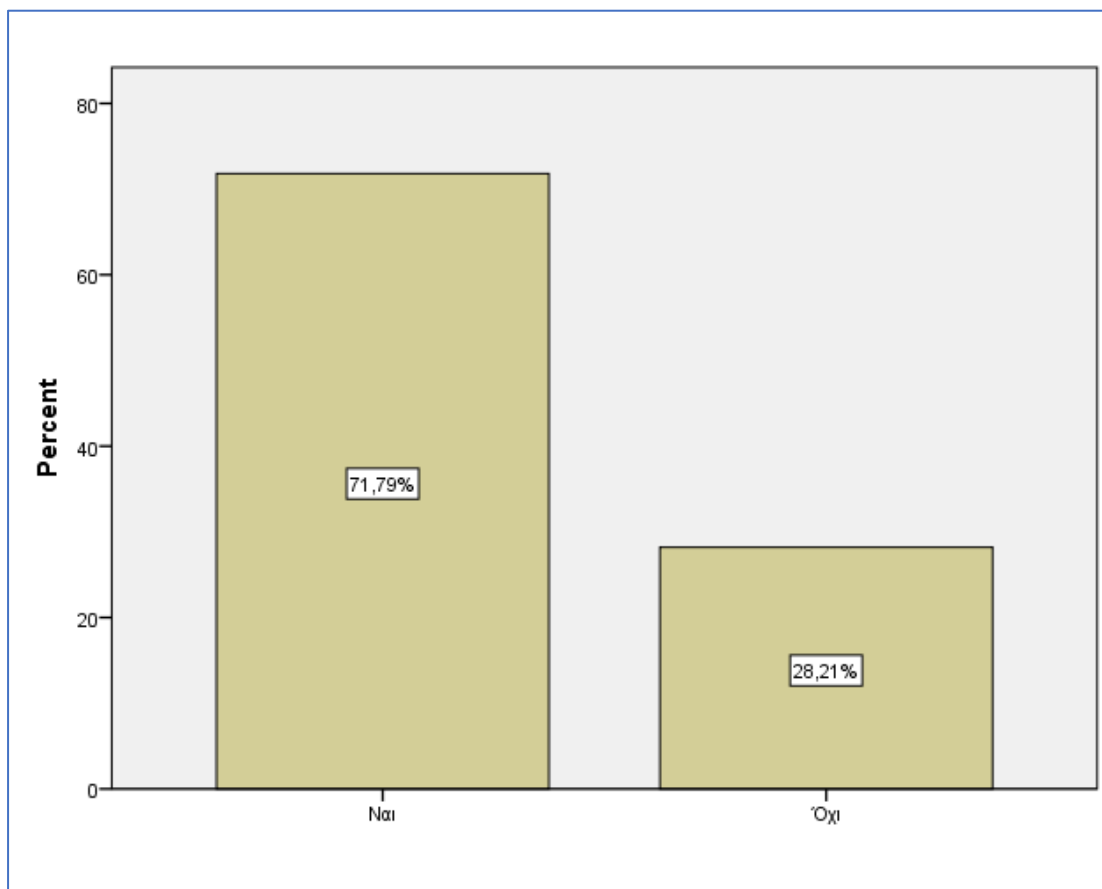
Διάγραμμα 6.9: Πραγματοποιείτε επιχειρηματικές δραστηριότητες στη Σερβία;

10. Πραγματοποιείτε εξαγωγές στη Σερβία;

Ο Πίνακας 6.13 και το Διάγραμμα 6.10 παρουσιάζουν τις συχνότητες και τα ποσοστά σχετικά με την ερώτηση «πραγματοποιείτε εξαγωγές στη Σερβία;». Το 71,8% των ερωτηθέντων δήλωσε ότι πραγματοποιεί εξαγωγές στη Σερβία, ενώ το 28,2% ότι δεν πραγματοποιεί.

Πίνακας 6.13: Πραγματοποιείτε εξαγωγές στη Σερβία;

	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Ναι	28	68,3	71,8	71,8
Όχι	11	26,8	28,2	100,0
Σύνολο	39	95,1	100,0	
Missing System	2	4,9		
Σύνολο	41	100,0		

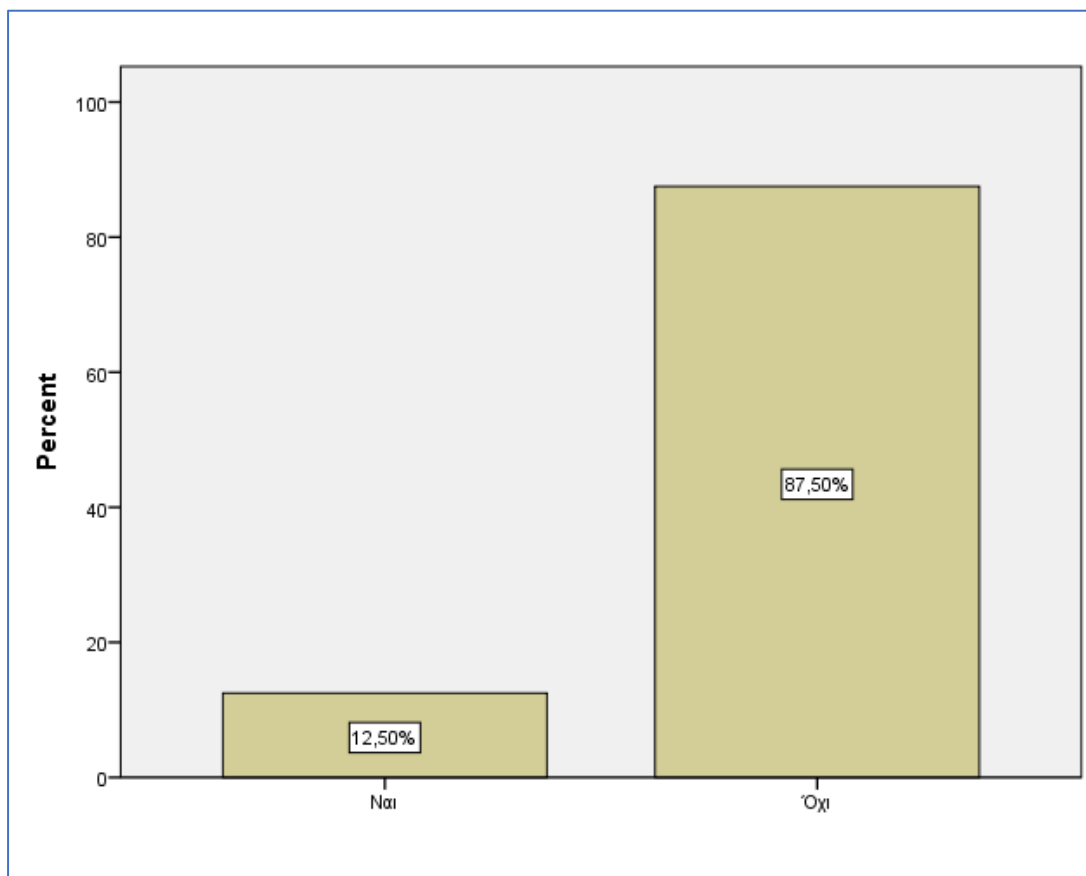
Διάγραμμα 6.10: Πραγματοποιείτε εξαγωγές στη Σερβία;

11. Έχετε θυγατρική στη Σερβία;

Ο Πίνακας 6.14 και το Διάγραμμα 6.11 παρουσιάζουν τις συχνότητες και τα ποσοστά σχετικά με την ερώτηση «έχετε θυγατρική στη Σερβία;». Το 87,5% των ερωτηθέντων δήλωσε ότι δεν έχει θυγατρική στη Σερβία, ενώ το 12,5% ότι έχει.

Πίνακας 6.14: Έχετε θυγατρική στη Σερβία;

	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Ναι	5	12,2	12,5	12,5
Όχι	35	85,4	87,5	100,0
Σύνολο	40	97,6	100,0	
Missing System	1	2,4		
Σύνολο	41	100,0		

Διάγραμμα 6.11: Έχετε θυγατρική στη Σερβία;

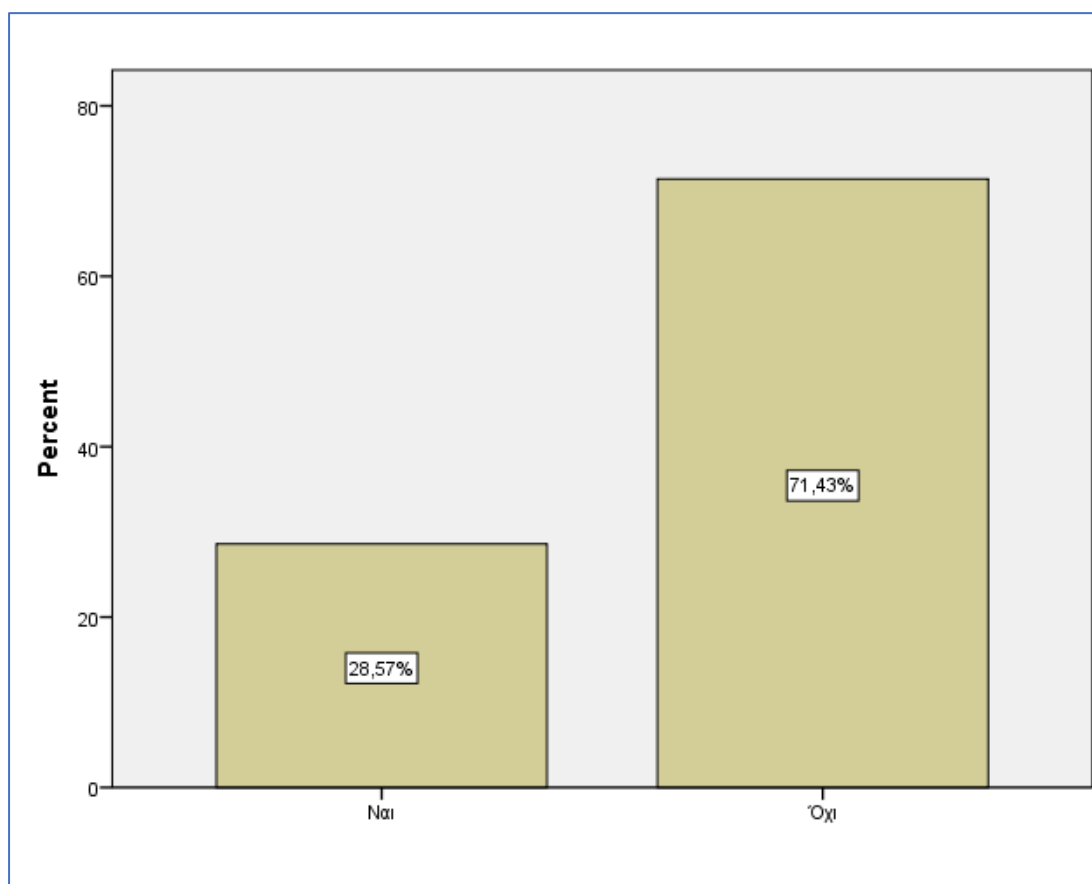
12. Εάν δεν πραγματοποιείτε επιχειρηματικές δραστηριότητες στη Σερβία, είναι στα άμεσα σχέδιά σας να πραγματοποιήσετε;

Ο Πίνακας 6.15 και το Διάγραμμα 6.12 παρουσιάζουν τις συχνότητες και τα ποσοστά σχετικά με την ερώτηση «εάν δεν πραγματοποιείτε επιχειρηματικές δραστηριότητες στη Σερβία, είναι στα άμεσα σχέδιά σας να πραγματοποιήσετε;». Το 71,4% των

ερωτηθέντων που δεν δραστηριοποιούνται στη Σερβία δήλωσε ότι δεν είναι στα άμεσα σχέδια του να πραγματοποιήσει επιχειρηματικές δραστηριότητες στη χώρα, ενώ το 28,6% ότι είναι στα άμεσα σχέδια του.

Πίνακας 6.15: Εάν δεν πραγματοποιείτε επιχειρηματικές δραστηριότητες στη Σερβία, είναι στα άμεσα σχέδιά σας να πραγματοποιήσετε;

	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Ναι	6	14,6	28,6	28,6
Όχι	15	36,6	71,4	100,0
Σύνολο	21	51,2	100,0	
Missing System	20	48,8		
Σύνολο	41	100,0		

Διάγραμμα 6.12: Εάν δεν πραγματοποιείτε επιχειρηματικές δραστηριότητες στη Σερβία, είναι στα άμεσα σχέδιά σας να πραγματοποιήσετε;

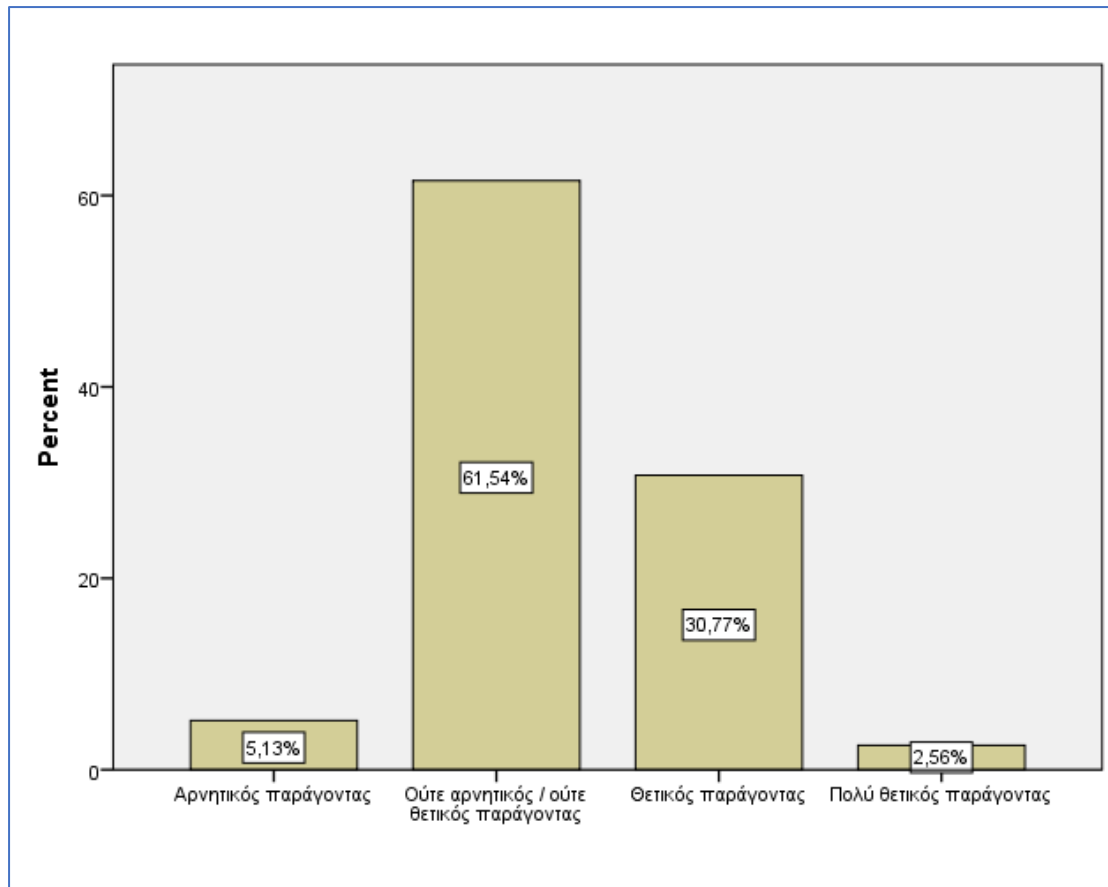
Δ. Πως θα χαρακτηρίζατε την αγορά της Σερβίας αναφορικά με τους παρακάτω παράγοντες ως προς την προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων;

13. Μέγεθος αγοράς

Ο Πίνακας 6.16 και το Διάγραμμα 6.13 παρουσιάζουν τις συχνότητες και τα ποσοστά σχετικά με το πως χαρακτηρίζει το δείγμα τον παράγοντα «μέγεθος αγοράς», για την αγορά της Σερβίας, ως προς την προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων στη χώρα. Το 61,5% των ερωτηθέντων δήλωσε ότι ο παράγοντας «μέγεθος αγοράς», για τη χώρα της Σερβίας, δεν επιδρά ούτε θετικά ούτε αρνητικά στην προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων, ενώ το 30,8% δήλωσε ότι επιδρά θετικά.

Πίνακας 6.16: Μέγεθος αγοράς

	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Αρνητικός παράγοντας	2	4,9	5,1	5,1
Ούτε αρνητικός / ούτε θετικός παράγοντας	24	58,5	61,5	66,7
Θετικός παράγοντας	12	29,3	30,8	97,4
Πολύ θετικός παράγοντας	1	2,4	2,6	100,0
Σύνολο	39	95,1	100,0	
Missing System	2	4,9		
Σύνολο	41	100,0		

Διάγραμμα 6.13: Μέγεθος αγοράς

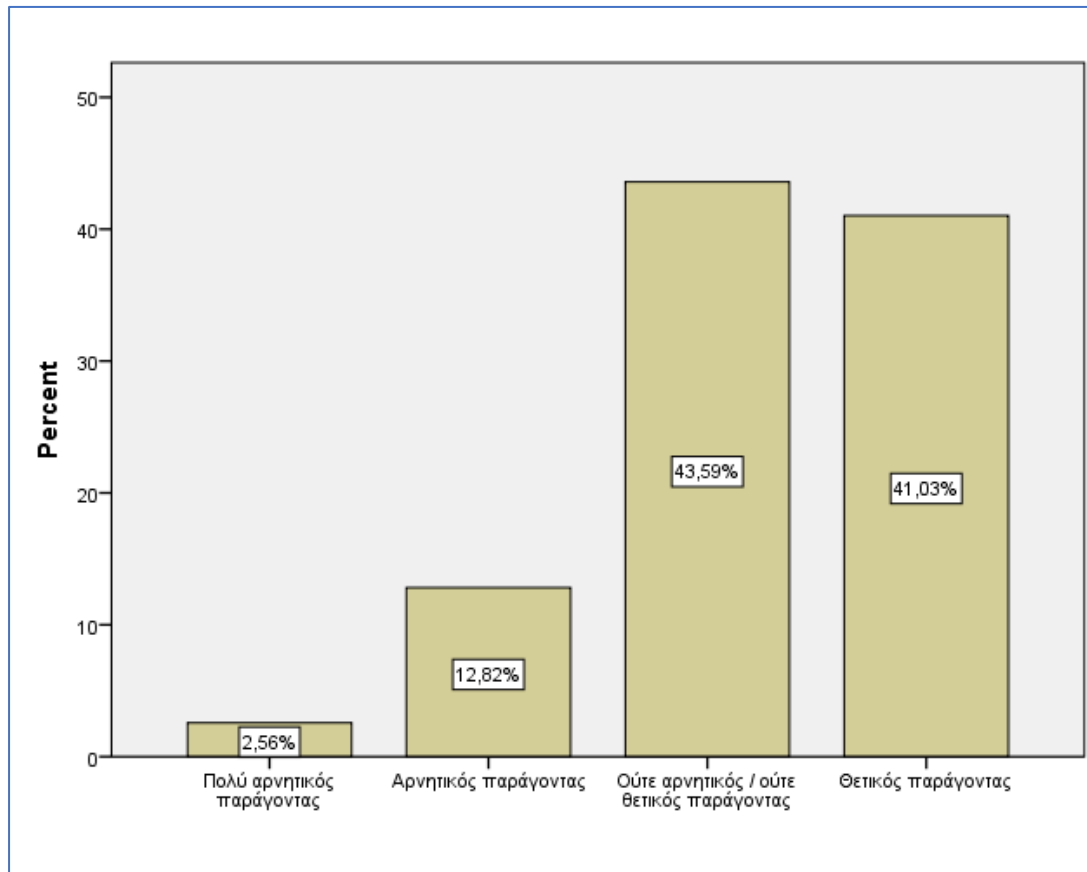
14. Εξωστρέφεια της χώρας

Ο Πίνακας 6.17 και το Διάγραμμα 6.14 παρουσιάζουν τις συχνότητες και τα ποσοστά σχετικά με το πως χαρακτηρίζει το δείγμα τον παράγοντα «εξωστρέφεια της χώρας», για την αγορά της Σερβίας, ως προς την προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων στη χώρα. Το 43,6% των ερωτηθέντων δήλωσε ότι ο παράγοντας «εξωστρέφεια της χώρας», για τη χώρα της Σερβίας, δεν επιδρά ούτε θετικά ούτε αρνητικά στην προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων, ενώ το 41% δήλωσε ότι επιδρά θετικά.

Πίνακας 6.17: Εξωστρέφεια της χώρας

	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Πολύ αρνητικός παράγοντας	1	2,4	2,6	2,6
Αρνητικός παράγοντας	5	12,2	12,8	15,4

Ούτε αρνητικός / ούτε θετικός παράγοντας	17	41,5	43,6	59,0
Θετικός παράγοντας	16	39,0	41,0	100,0
Σύνολο	39	95,1	100,0	
Missing System	2	4,9		
Σύνολο	41	100,0		

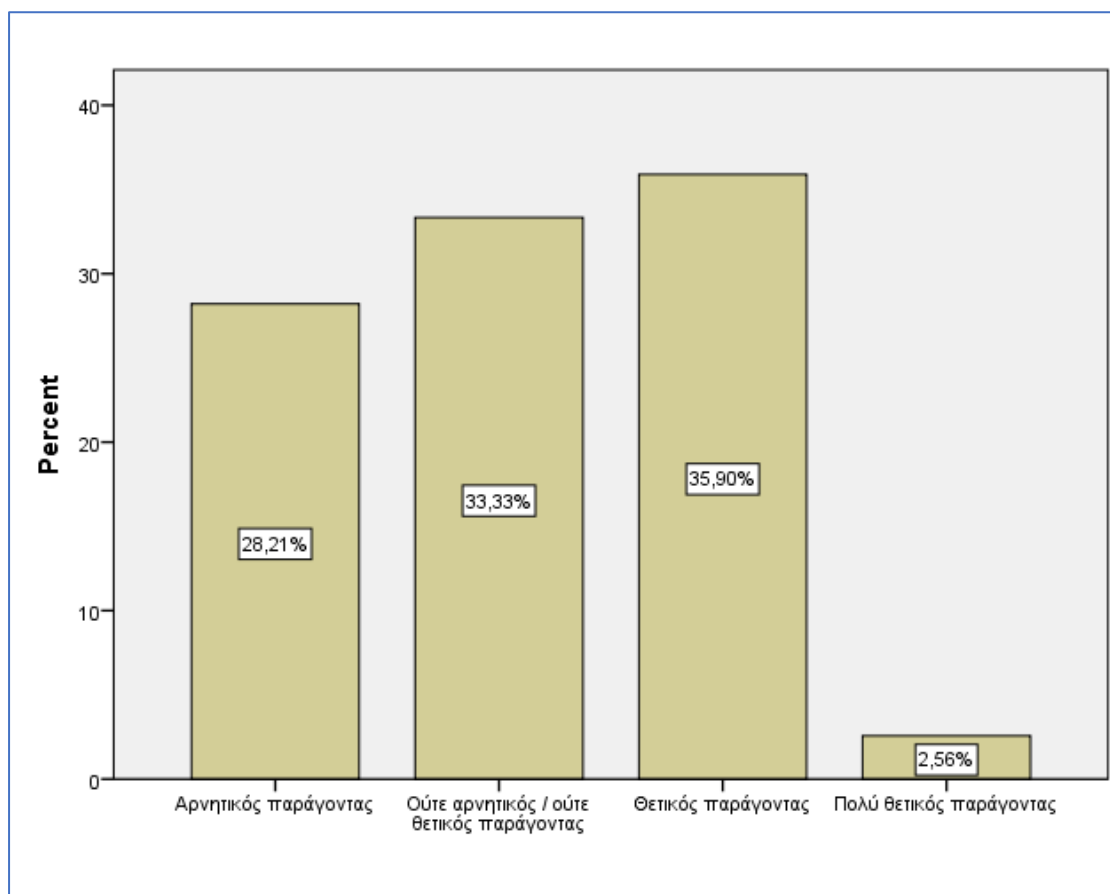
Διάγραμμα 6.14: Εξωστρέφεια της χώρας

15. Πολιτική σταθερότητα

Ο Πίνακας 6.18 και το Διάγραμμα 6.15 παρουσιάζουν τις συχνότητες και τα ποσοστά σχετικά με το πως χαρακτηρίζει το δείγμα τον παράγοντα «πολιτική σταθερότητα», για την αγορά της Σερβίας, ως προς την προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων στη χώρα. Το 35,9% των ερωτηθέντων δήλωσε ότι ο παράγοντας «πολιτική σταθερότητα», για τη χώρα της Σερβίας, επιδρά θετικά στην προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων, ενώ το 33,3% δήλωσε ότι δεν επιδρά ούτε θετικά / ούτε αρνητικά.

Πίνακας 6.18: Πολιτική σταθερότητα

	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Αρνητικός παράγοντας	11	26,8	28,2	28,2
Ούτε αρνητικός / ούτε θετικός παράγοντας	13	31,7	33,3	61,5
Θετικός παράγοντας	14	34,1	35,9	97,4
Πολύ θετικός παράγοντας	1	2,4	2,6	100,0
Σύνολο	39	95,1	100,0	
Missing System	2	4,9		
Σύνολο	41	100,0		

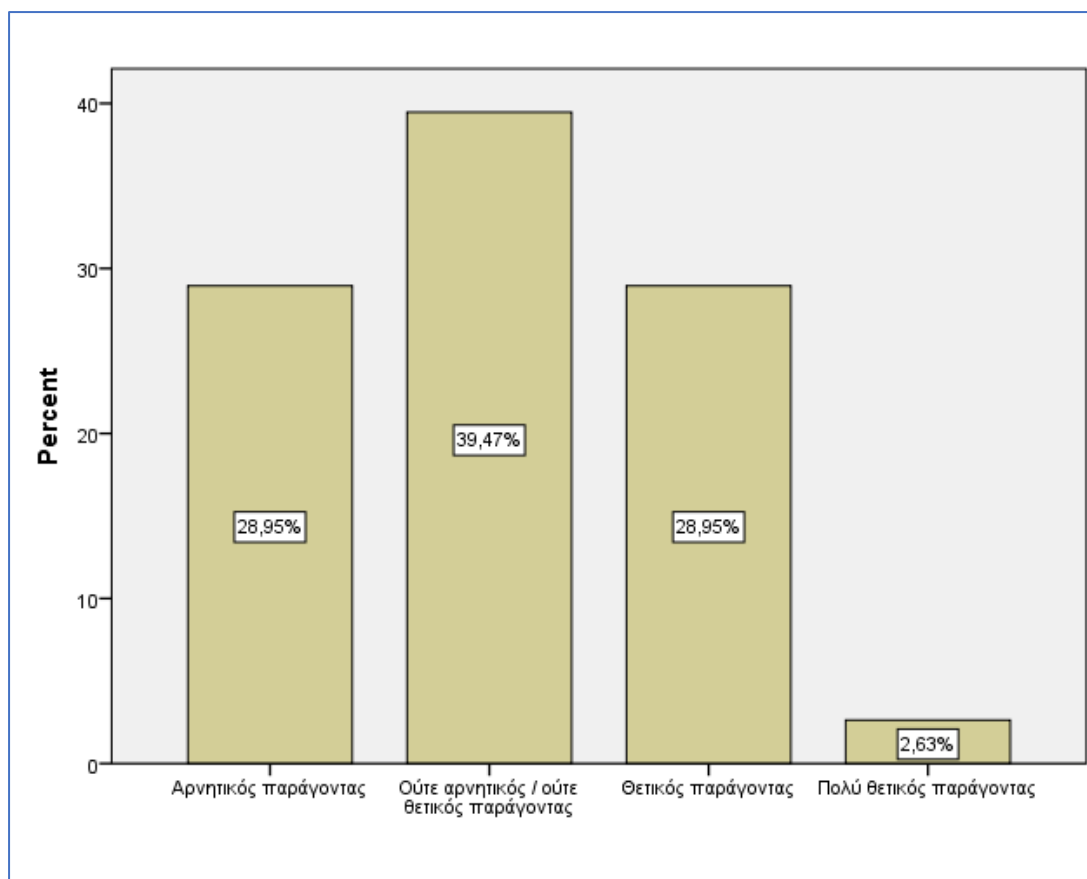
Διάγραμμα 6.15: Πολιτική σταθερότητα

16. Επενδυτικό περιβάλλον – επενδυτικά κίνητρα

Ο Πίνακας 6.19 και το Διάγραμμα 6.16 παρουσιάζουν τις συχνότητες και τα ποσοστά σχετικά με το πως χαρακτηρίζει το δείγμα τον παράγοντα «επενδυτικό περιβάλλον – επενδυτικά κίνητρα», για την αγορά της Σερβίας, ως προς την προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων στη χώρα. Το 39,5% των ερωτηθέντων δήλωσε ότι ο παράγοντας «επενδυτικό περιβάλλον – επενδυτικά κίνητρα», για τη χώρα της Σερβίας, δεν επιδρά ούτε θετικά / ούτε αρνητικά στην προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων, ενώ το 28,9% δήλωσε ότι επιδρά αρνητικά.

Πίνακας 6.19: Επενδυτικό περιβάλλον – επενδυτικά κίνητρα

	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Αρνητικός παράγοντας	11	26,8	28,9	28,9
Ούτε αρνητικός / ούτε θετικός παράγοντας	15	36,6	39,5	68,4
Θετικός παράγοντας	11	26,8	28,9	97,4
Πολύ θετικός παράγοντας	1	2,4	2,6	100,0
Σύνολο	38	92,7	100,0	
Missing System	3	7,3		
Σύνολο	41	100,0		

Διάγραμμα 6.16: Επενδυτικό περιβάλλον – επενδυτικά κίνητρα

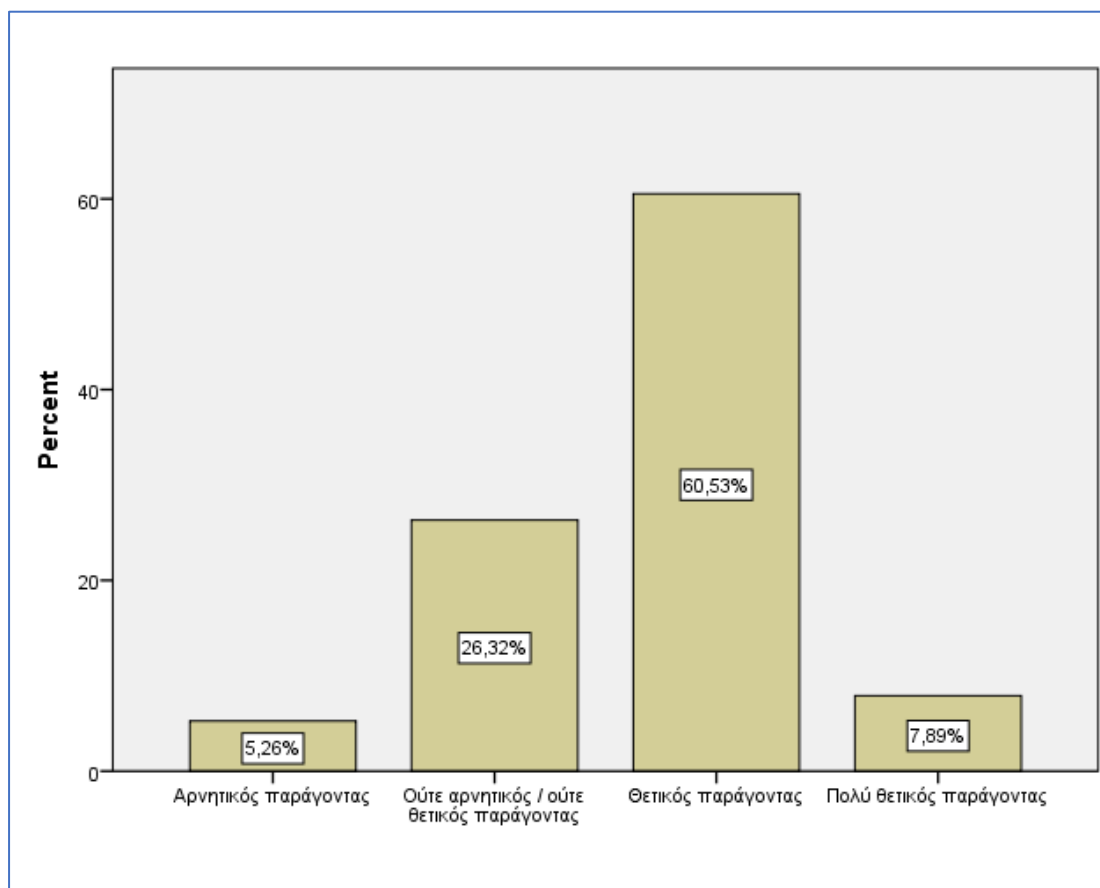
17. Κόστος εργασίας

Ο Πίνακας 6.20 και το Διάγραμμα 6.17 παρουσιάζουν τις συχνότητες και τα ποσοστά σχετικά με το πως χαρακτηρίζει το δείγμα τον παράγοντα «κόστος εργασίας», για την αγορά της Σερβίας, ως προς την προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων στη χώρα. Το 60,5% των ερωτηθέντων δήλωσε ότι ο παράγοντας «κόστος εργασίας», για τη χώρα της Σερβίας, επιδρά θετικά στην προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων, ενώ το 26,3% δήλωσε ότι δεν επιδρά ούτε θετικά / ούτε αρνητικά.

Πίνακας 6.20: Κόστος εργασίας

	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Αρνητικός παράγοντας	2	4,9	5,3	5,3
Ούτε αρνητικός / ούτε θετικός παράγοντας	10	24,4	26,3	31,6

Θετικός παράγοντας	23	56,1	60,5	92,1
Πολύ θετικός παράγοντας	3	7,3	7,9	100,0
Σύνολο	38	92,7	100,0	
Missing System	3	7,3		
Σύνολο	41	100,0		

Διάγραμμα 6.17: Κόστος εργασίας

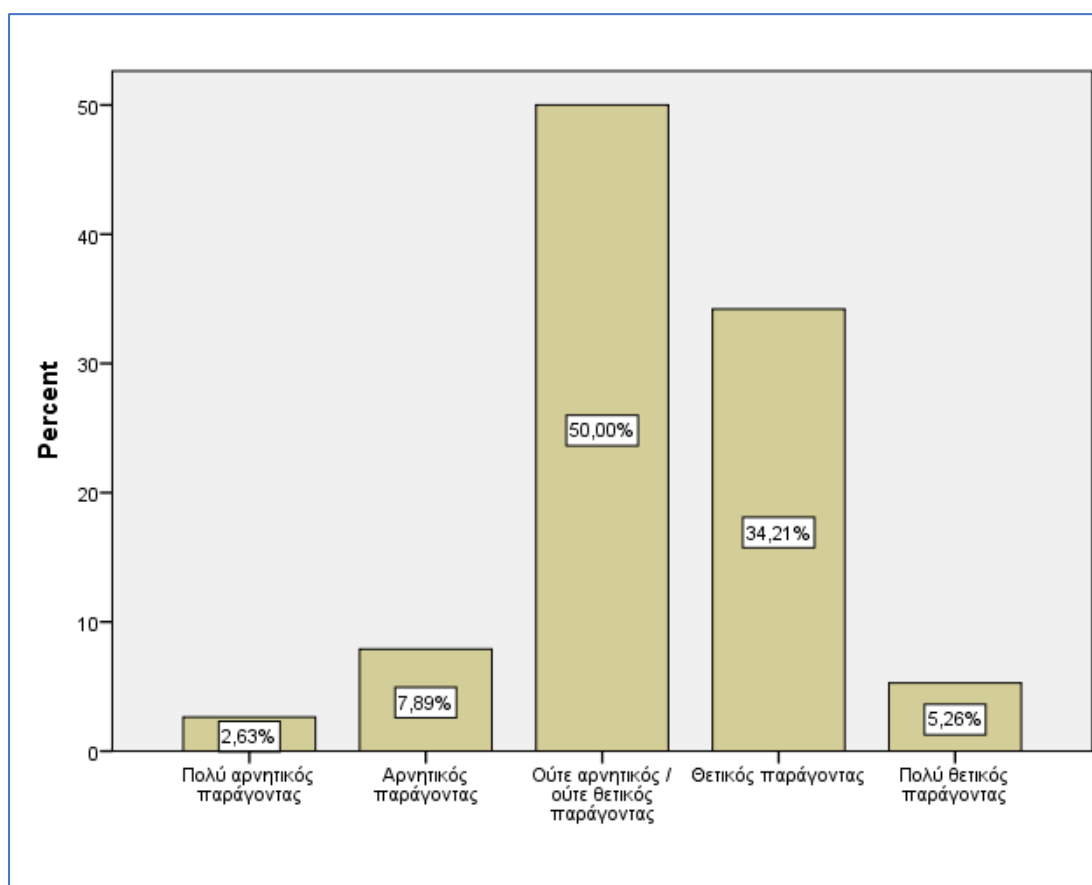
18. Ασφαλιστικό κόστος: Το ύψος των ασφαλιστικών εισφορών για τους εργαζομένους

Ο Πίνακας 6.21 και το Διάγραμμα 6.18 παρουσιάζουν τις συχνότητες και τα ποσοστά σχετικά με το πως χαρακτηρίζει το δείγμα τον παράγοντα «ασφαλιστικό κόστος (το ύψος των ασφαλιστικών εισφορών για τους εργαζομένους)», για την αγορά της Σερβίας, ως προς την προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων στη χώρα. Το 50% των ερωτηθέντων δήλωσε ότι ο παράγοντας «ασφαλιστικό κόστος (το ύψος των ασφαλιστικών εισφορών για τους εργαζομένους)», για τη χώρα της Σερβίας, δεν

επιδρά ούτε θετικά / ούτε αρνητικά στην προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων, ενώ το 34,2% δήλωσε ότι επιδρά θετικά.

Πίνακας 6.21: Ασφαλιστικό κόστος: Το ύψος των ασφαλιστικών εισφορών για τους εργαζομένους

	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Πολύ αρνητικός παράγοντας	1	2,4	2,6	2,6
Αρνητικός παράγοντας	3	7,3	7,9	10,5
Ούτε αρνητικός / ούτε θετικός παράγοντας	19	46,3	50,0	60,5
Θετικός παράγοντας	13	31,7	34,2	94,7
Πολύ θετικός παράγοντας	2	4,9	5,3	100,0
Σύνολο	38	92,7	100,0	
Missing System	3	7,3		
Σύνολο	41	100,0		

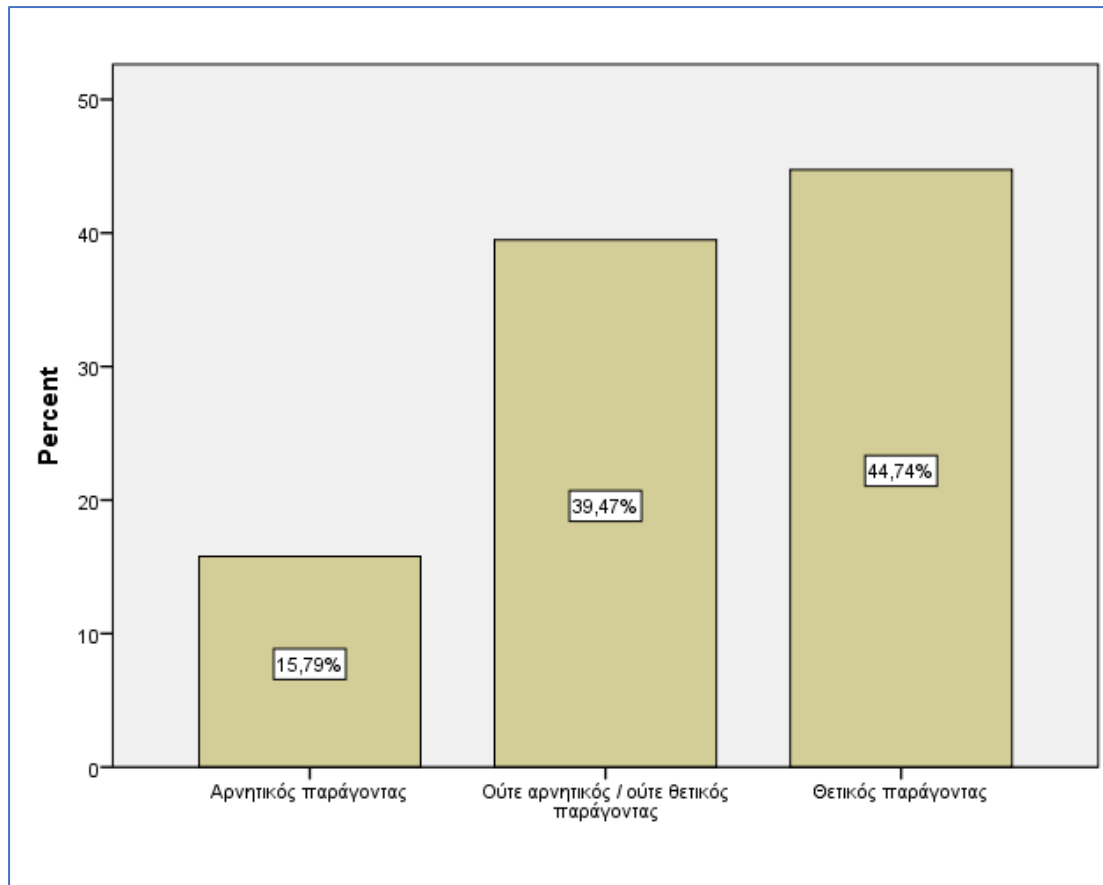
Διάγραμμα 6.18: Ασφαλιστικό κόστος: Το ύψος των ασφαλιστικών εισφορών για τους εργαζομένους

19. Ιδιωτικοποιήσεις

Ο Πίνακας 6.22 και το Διάγραμμα 6.19 παρουσιάζουν τις συχνότητες και τα ποσοστά σχετικά με το πως χαρακτηρίζει το δείγμα τον παράγοντα «ιδιωτικοποιήσεις», για την αγορά της Σερβίας, ως προς την προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων στη χώρα. Το 44,7% των ερωτηθέντων δήλωσε ότι ο παράγοντας «ιδιωτικοποιήσεις», για τη χώρα της Σερβίας, επιδρά θετικά στην προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων, ενώ το 39,5% δήλωσε ότι δεν επιδρά ούτε θετικά / ούτε αρνητικά.

Πίνακας 6.22: Ιδιωτικοποιήσεις

	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Αρνητικός παράγοντας	6	14,6	15,8	15,8
Ούτε αρνητικός / ούτε θετικός παράγοντας	15	36,6	39,5	55,3
Θετικός παράγοντας	17	41,5	44,7	100,0
Σύνολο	38	92,7	100,0	
Missing System	3	7,3		
Σύνολο	41	100,0		

Διάγραμμα 6.19: Ιδιωτικοποιήσεις

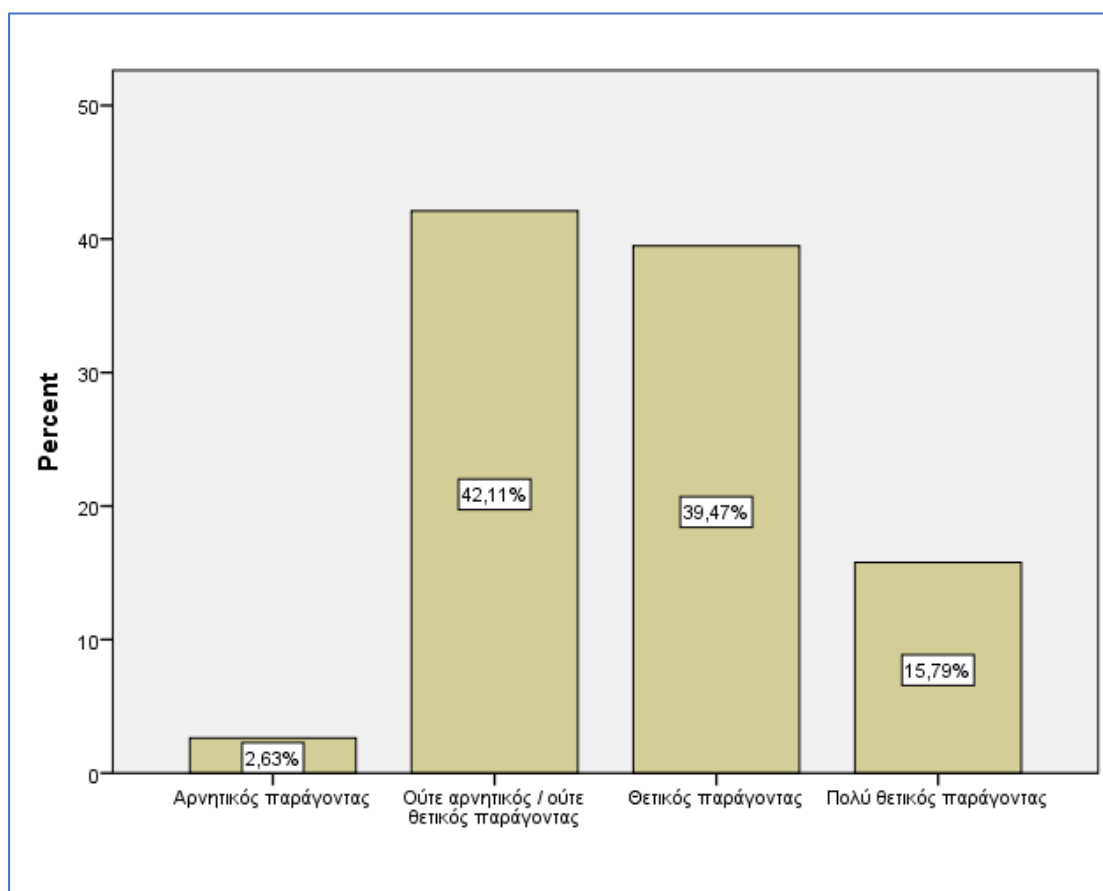
20. Γεωγραφική θέση

Ο Πίνακας 6.23 και το Διάγραμμα 6.20 παρουσιάζουν τις συχνότητες και τα ποσοστά σχετικά με το πώς χαρακτηρίζει το δείγμα τον παράγοντα «γεωγραφική θέση», για την αγορά της Σερβίας, ως προς την προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων στη χώρα. Το 42,1% των ερωτηθέντων δήλωσε ότι ο παράγοντας «γεωγραφική θέση», για τη χώρα της Σερβίας, δεν επιδρά ούτε θετικά / ούτε αρνητικά στην προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων, ενώ το 39,5% δήλωσε ότι επιδρά θετικά.

Πίνακας 6.23: Γεωγραφική θέση

	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Αρνητικός παράγοντας	1	2,4	2,6	2,6

Ούτε αρνητικός / ούτε θετικός παράγοντας	16	39,0	42,1	44,7
Θετικός παράγοντας	15	36,6	39,5	84,2
Πολύ θετικός παράγοντας	6	14,6	15,8	100,0
Σύνολο	38	92,7	100,0	
Missing System	3	7,3		
Σύνολο	41	100,0		

Διάγραμμα 6.20: Γεωγραφική θέση

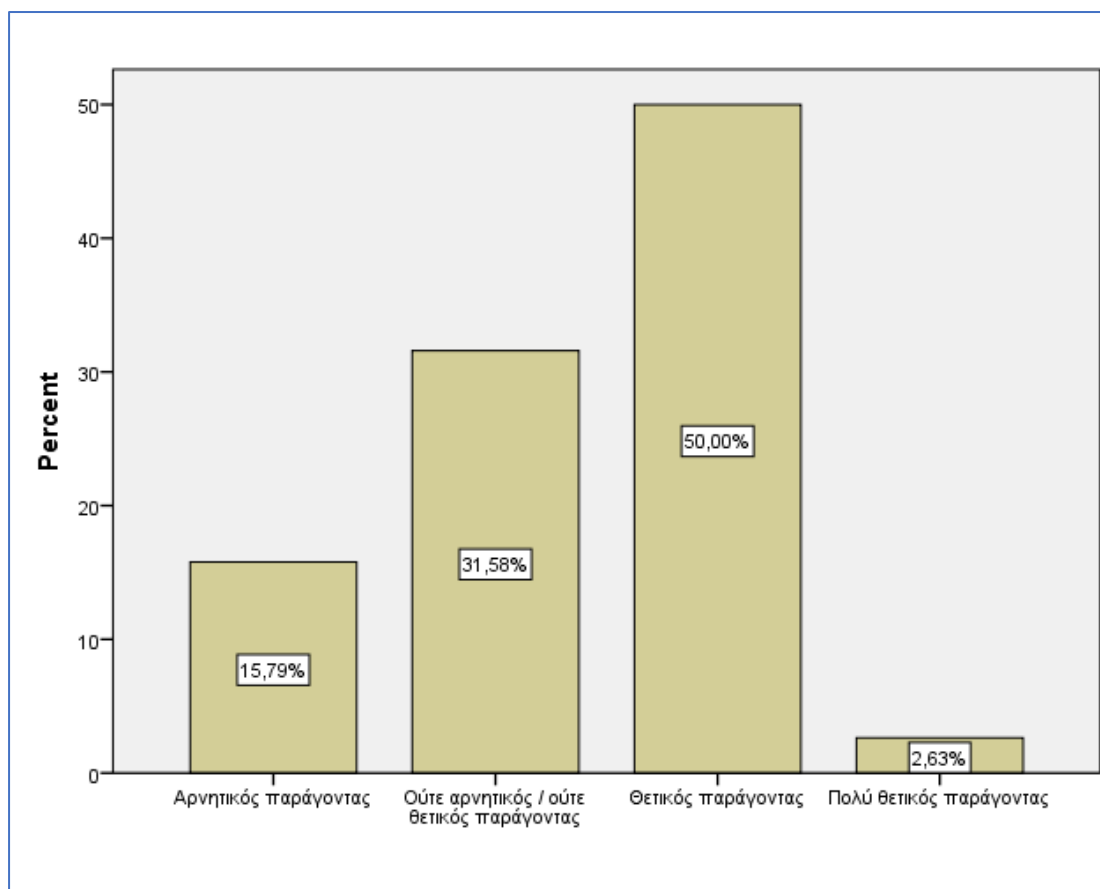
21. Ανθρώπινο δυναμικό: Αφορά την ποιότητα της εξειδίκευσής του

Ο Πίνακας 6.24 και το Διάγραμμα 6.21 παρουσιάζουν τις συχνότητες και τα ποσοστά σχετικά με το πως χαρακτηρίζει το δείγμα τον παράγοντα «ανθρώπινο δυναμικό (αφορά την ποιότητα της εξειδίκευσής του)», για την αγορά της Σερβίας, ως προς την προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων στη χώρα. Το 50% των ερωτηθέντων δήλωσε ότι ο παράγοντας «ανθρώπινο δυναμικό (αφορά την ποιότητα της

εξειδίκευσής του)», για τη χώρα της Σερβίας, επιδρά θετικά στην προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων, ενώ το 31,6% δήλωσε ότι δεν επιδρά ούτε θετικά / ούτε αρνητικά.

Πίνακας 6.24: Ανθρώπινο δυναμικό: Αφορά την ποιότητα της εξειδίκευσής του

	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Αρνητικός παράγοντας	6	14,6	15,8	15,8
Ούτε αρνητικός / ούτε θετικός παράγοντας	12	29,3	31,6	47,4
Θετικός παράγοντας	19	46,3	50,0	97,4
Πολύ θετικός παράγοντας	1	2,4	2,6	100,0
Σύνολο	38	92,7	100,0	
Missing System	3	7,3		
Σύνολο	41	100,0		

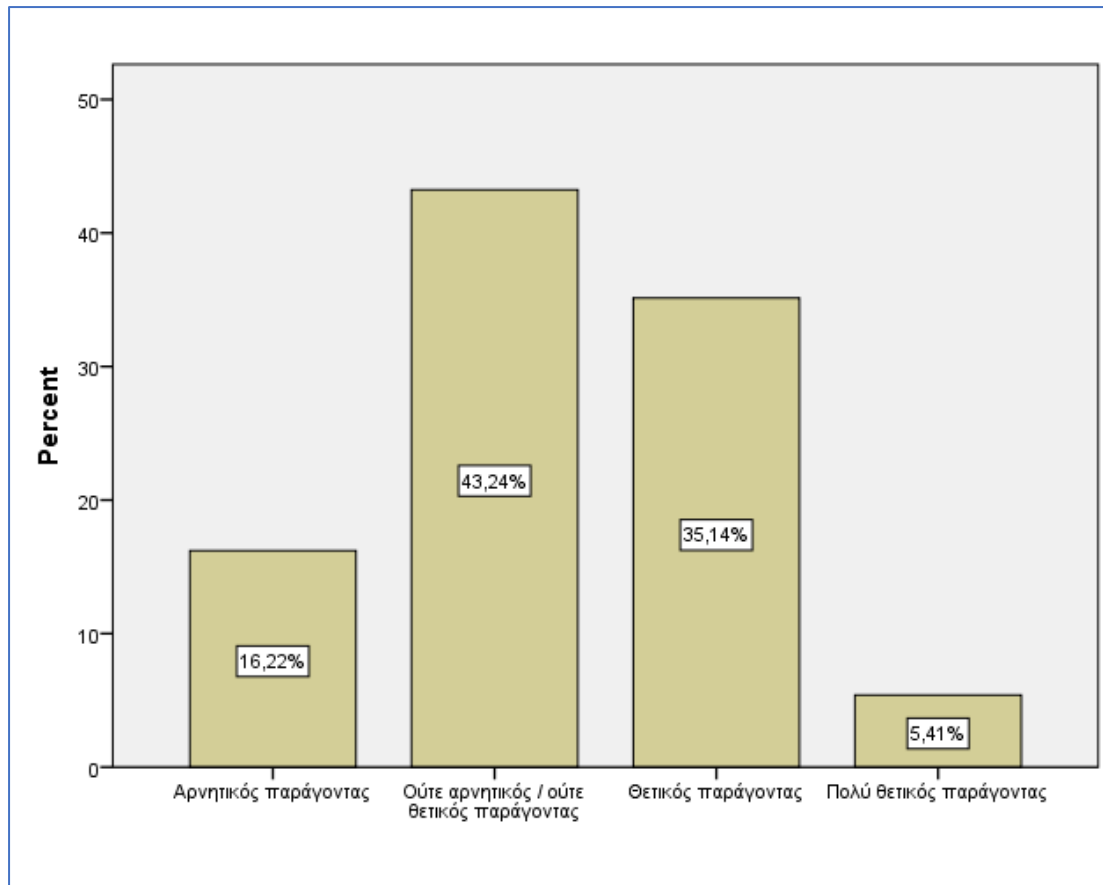
Διάγραμμα 6.21: Ανθρώπινο δυναμικό: Αφορά την ποιότητα της εξειδίκευσής του

22. Ανθρώπινο δυναμικό: Αφορά το επίπεδο εκπαίδευσης του

Ο Πίνακας 6.25 και το Διάγραμμα 6.22 παρουσιάζουν τις συχνότητες και τα ποσοστά σχετικά με το πως χαρακτηρίζει το δείγμα τον παράγοντα «ανθρώπινο δυναμικό (αφορά το επίπεδο εκπαίδευσης του)», για την αγορά της Σερβίας, ως προς την προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων στη χώρα. Το 43,2% των ερωτηθέντων δήλωσε ότι ο παράγοντας «ανθρώπινο δυναμικό (αφορά το επίπεδο εκπαίδευσης του)», για τη χώρα της Σερβίας, δεν επιδρά ούτε θετικά / ούτε αρνητικά στην προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων, ενώ το 35,1% δήλωσε ότι επιδρά θετικά.

Πίνακας 6.25: Ανθρώπινο δυναμικό: Αφορά το επίπεδο εκπαίδευσης του

	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Αρνητικός παράγοντας	6	14,6	16,2	16,2
Ούτε αρνητικός / ούτε θετικός παράγοντας	16	39,0	43,2	59,5
Θετικός παράγοντας	13	31,7	35,1	94,6
Πολύ θετικός παράγοντας	2	4,9	5,4	100,0
Σύνολο	37	90,2	100,0	
Missing System	4	9,8		
Σύνολο	41	100,0		

Διάγραμμα 6.22: Ανθρώπινο δυναμικό: Αφορά το επίπεδο εκπαίδευσης του

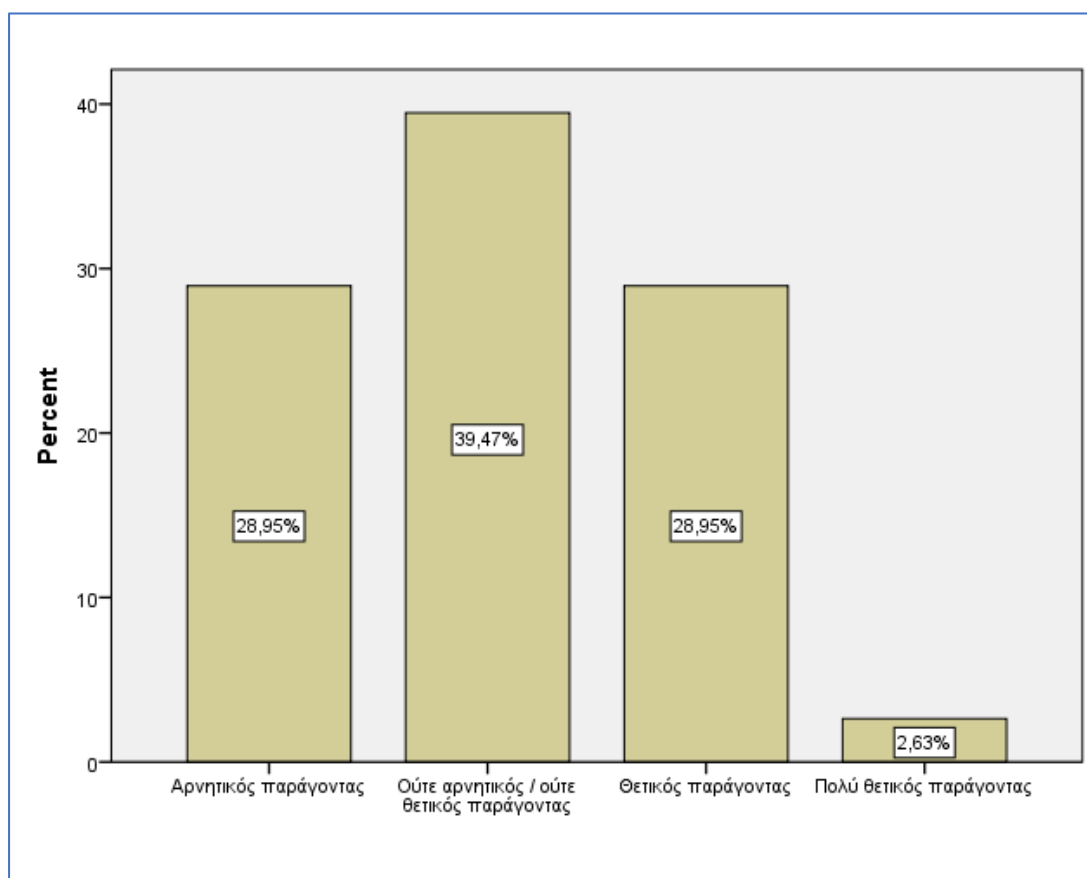
23. Επίπεδο υποδομών – μεταφορών

Ο Πίνακας 6.26 και το Διάγραμμα 6.23 παρουσιάζουν τις συχνότητες και τα ποσοστά σχετικά με το πως χαρακτηρίζει το δείγμα τον παράγοντα «επίπεδο υποδομών – μεταφορών», για την αγορά της Σερβίας, ως προς την προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων στη χώρα. Το 39,5% των ερωτηθέντων δήλωσε ότι ο παράγοντας «επίπεδο υποδομών – μεταφορών», για τη χώρα της Σερβίας, δεν επιδρά ούτε θετικά / ούτε αρνητικά στην προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων, ενώ το 28,9% δήλωσε ότι επιδρά αρνητικά.

Πίνακας 6.26: Επίπεδο υποδομών – μεταφορών

	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Αρνητικός παράγοντας	11	26,8	28,9	28,9

Ούτε αρνητικός / ούτε θετικός παράγοντας	15	36,6	39,5	68,4
Θετικός παράγοντας	11	26,8	28,9	97,4
Πολύ θετικός παράγοντας	1	2,4	2,6	100,0
Σύνολο	38	92,7	100,0	
Missing System	3	7,3		
Σύνολο	41	100,0		

Διάγραμμα 6.23: Επίπεδο υποδομών – μεταφορών

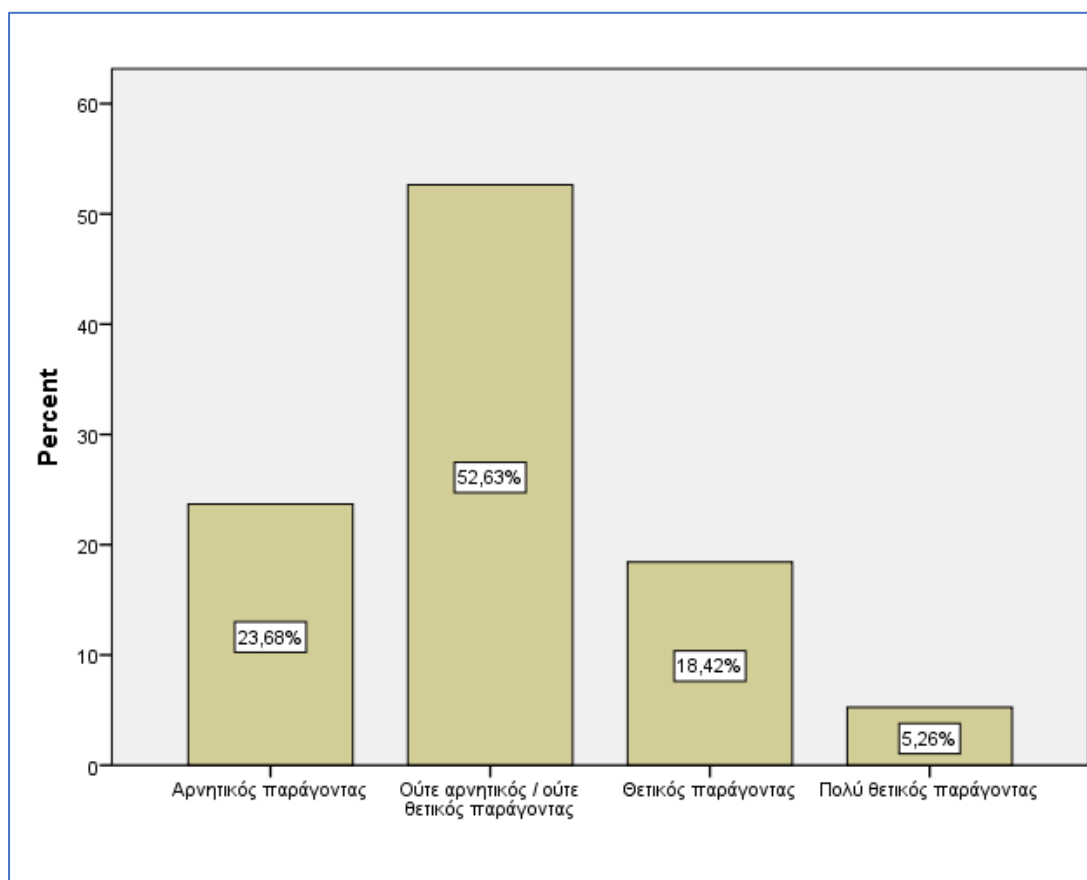
24. Επίπεδο ενσωμάτωσης νέων τεχνολογιών

Ο Πίνακας 6.27 και το Διάγραμμα 6.24 παρουσιάζουν τις συχνότητες και τα ποσοστά σχετικά με το πως χαρακτηρίζει το δείγμα τον παράγοντα «επίπεδο ενσωμάτωσης νέων τεχνολογιών», για την αγορά της Σερβίας, ως προς την προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων στη χώρα. Το 52,6% των ερωτηθέντων δήλωσε ότι ο παράγοντας «επίπεδο ενσωμάτωσης νέων τεχνολογιών», για τη χώρα της Σερβίας, δεν επιδρά

ούτε θετικά / ούτε αρνητικά στην προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων, ενώ το 23,7% δήλωσε ότι επιδρά αρνητικά.

Πίνακας 6.27: Επίπεδο ενσωμάτωσης νέων τεχνολογιών

	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Αρνητικός παράγοντας	9	22,0	23,7	23,7
Ούτε αρνητικός / ούτε θετικός παράγοντας	20	48,8	52,6	76,3
Θετικός παράγοντας	7	17,1	18,4	94,7
Πολύ θετικός παράγοντας	2	4,9	5,3	100,0
Σύνολο	38	92,7	100,0	
Missing System	3	7,3		
Σύνολο	41	100,0		

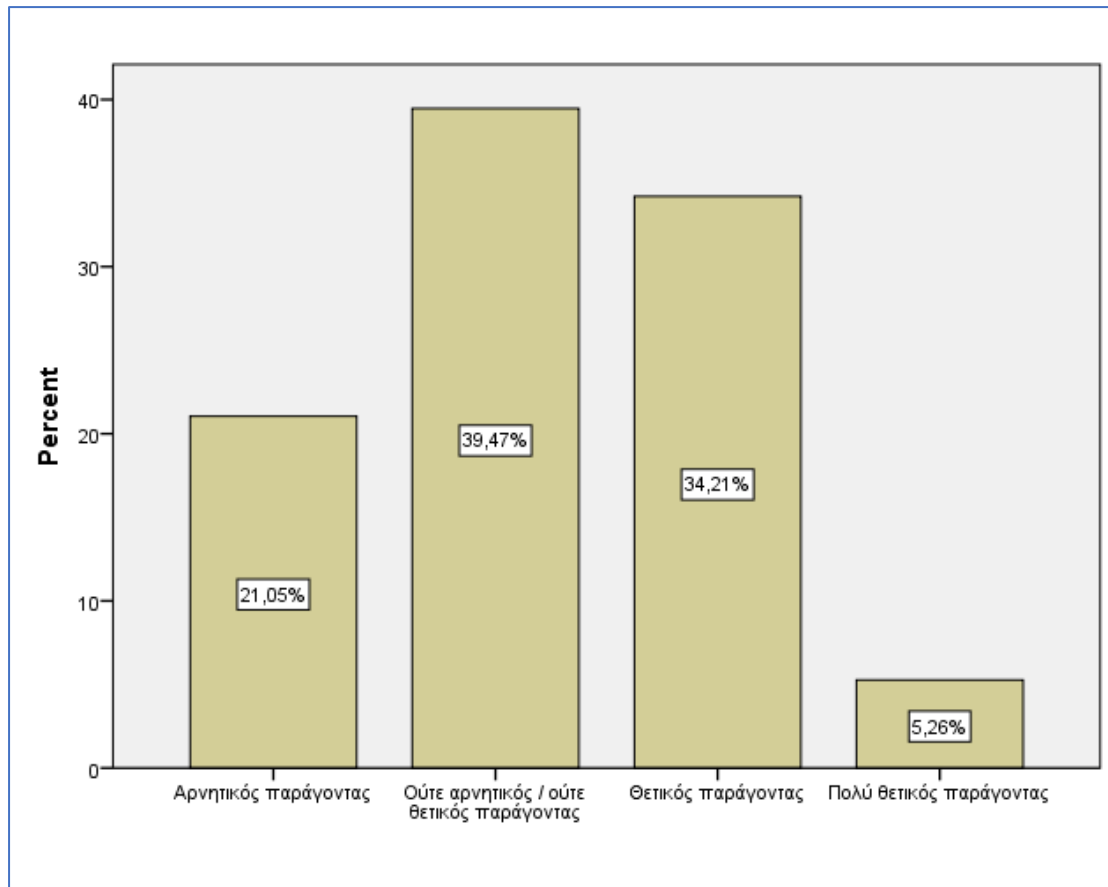
Διάγραμμα 6.24: Επίπεδο ενσωμάτωσης νέων τεχνολογιών

25. Επικοινωνία και διαδίκτυο

Ο Πίνακας 6.28 και το Διάγραμμα 6.25 παρουσιάζουν τις συχνότητες και τα ποσοστά σχετικά με το πως χαρακτηρίζει το δείγμα τον παράγοντα «επικοινωνία και διαδίκτυο», για την αγορά της Σερβίας, ως προς την προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων στη χώρα. Το 39,5% των ερωτηθέντων δήλωσε ότι ο παράγοντας «επικοινωνία και διαδίκτυο», για τη χώρα της Σερβίας, δεν επιδρά ούτε θετικά / ούτε αρνητικά στην προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων, ενώ το 34,2% δήλωσε ότι επιδρά θετικά.

Πίνακας 6.28: Επικοινωνία και διαδίκτυο

	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Αρνητικός παράγοντας	8	19,5	21,1	21,1
Ούτε αρνητικός / ούτε θετικός παράγοντας	15	36,6	39,5	60,5
Θετικός παράγοντας	13	31,7	34,2	94,7
Πολύ θετικός παράγοντας	2	4,9	5,3	100,0
Σύνολο	38	92,7	100,0	
Missing System	3	7,3		
Σύνολο	41	100,0		

Διάγραμμα 6.25: Επικοινωνία και διαδίκτυο

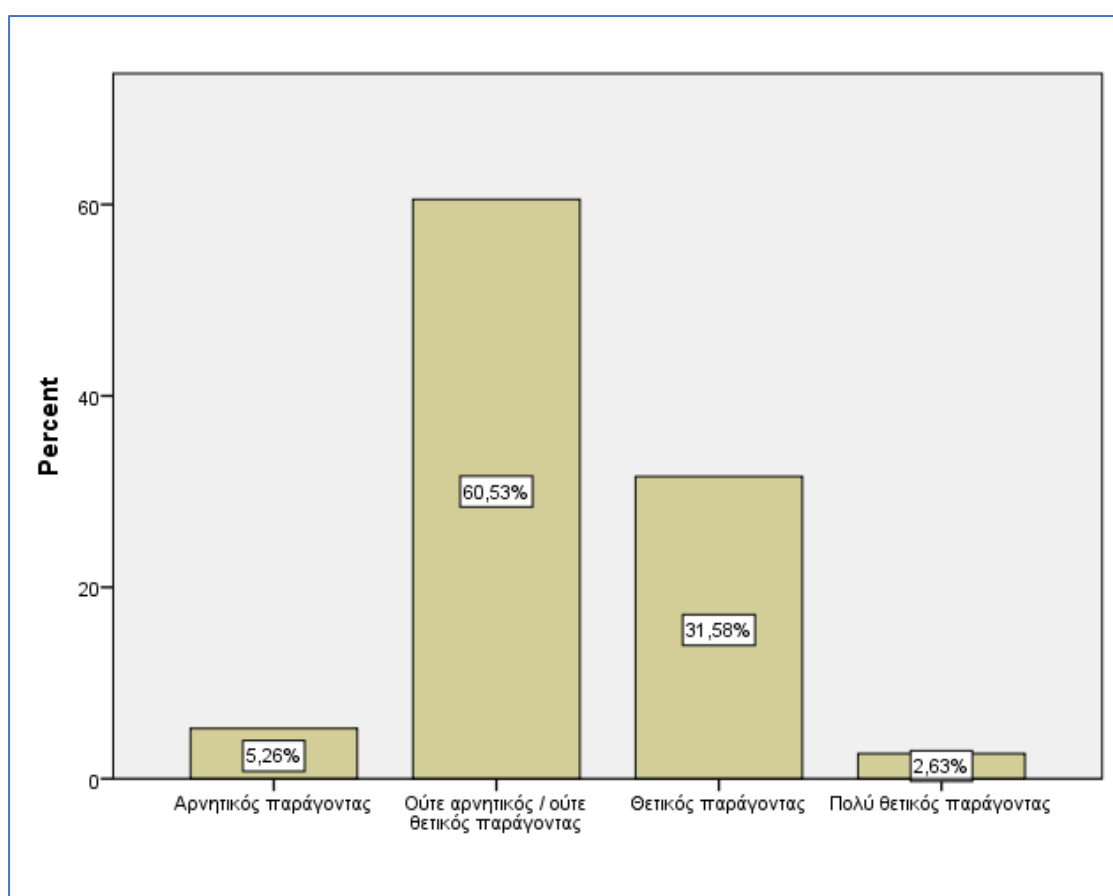
26. Ενέργεια: Αφορά την πληρότητα της διαθέσιμης ενέργειας, καθώς επίσης και το κόστος της

Ο Πίνακας 6.29 και το Διάγραμμα 6.26 παρουσιάζουν τις συχνότητες και τα ποσοστά σχετικά με το πως χαρακτηρίζει το δείγμα τον παράγοντα «ενέργεια (αφορά την πληρότητα της διαθέσιμης ενέργειας, καθώς επίσης και το κόστος της)», για την αγορά της Σερβίας, ως προς την προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων στη χώρα. Το 60,5% των ερωτηθέντων δήλωσε ότι ο παράγοντας «ενέργεια (αφορά την πληρότητα της διαθέσιμης ενέργειας, καθώς επίσης και το κόστος της)», για τη χώρα της Σερβίας, δεν επιδρά ούτε θετικά / ούτε αρνητικά στην προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων, ενώ το 31,6% δήλωσε ότι επιδρά θετικά.

Πίνακας 6.29: Ενέργεια: Αφορά την πληρότητα της διαθέσιμης ενέργειας, καθώς επίσης και το κόστος της

	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό

Αρνητικός παράγοντας	2	4,9	5,3	5,3
Ούτε αρνητικός / ούτε θετικός παράγοντας	23	56,1	60,5	65,8
Θετικός παράγοντας	12	29,3	31,6	97,4
Πολύ θετικός παράγοντας	1	2,4	2,6	100,0
Σύνολο	38	92,7	100,0	
Missing System	3	7,3		
Σύνολο	41	100,0		

Διάγραμμα 6.26: Ενέργεια: Αφορά την πληρότητα της διαθέσιμης ενέργειας, καθώς επίσης και το κόστος της

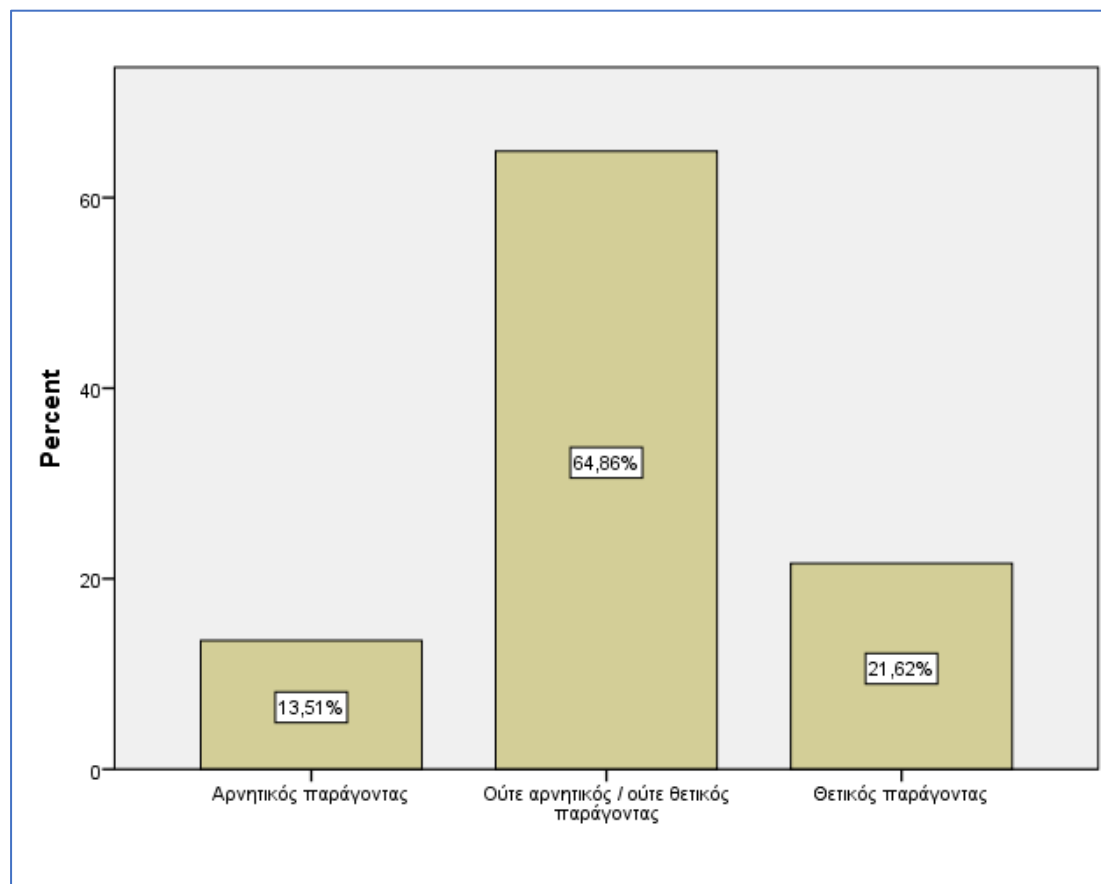
27. Ρυθμός πληθωρισμού

Ο Πίνακας 6.30 και το Διάγραμμα 6.27 παρουσιάζουν τις συχνότητες και τα ποσοστά σχετικά με το πώς χαρακτηρίζει το δείγμα τον παράγοντα «ρυθμός πληθωρισμού», για την αγορά της Σερβίας, ως προς την προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων στη

χώρα. Το 64,9% των ερωτηθέντων δήλωσε ότι ο παράγοντας «ρυθμός πληθωρισμού», για τη χώρα της Σερβίας, δεν επιδρά ούτε θετικά / ούτε αρνητικά στην προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων, ενώ το 21,6% δήλωσε ότι επιδρά θετικά.

Πίνακας 6.30: Ρυθμός πληθωρισμού

	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Αρνητικός παράγοντας	5	12,2	13,5	13,5
Ούτε αρνητικός / ούτε θετικός παράγοντας	24	58,5	64,9	78,4
Θετικός παράγοντας	8	19,5	21,6	100,0
Σύνολο	37	90,2	100,0	
Missing System	4	9,8		
Σύνολο	41	100,0		

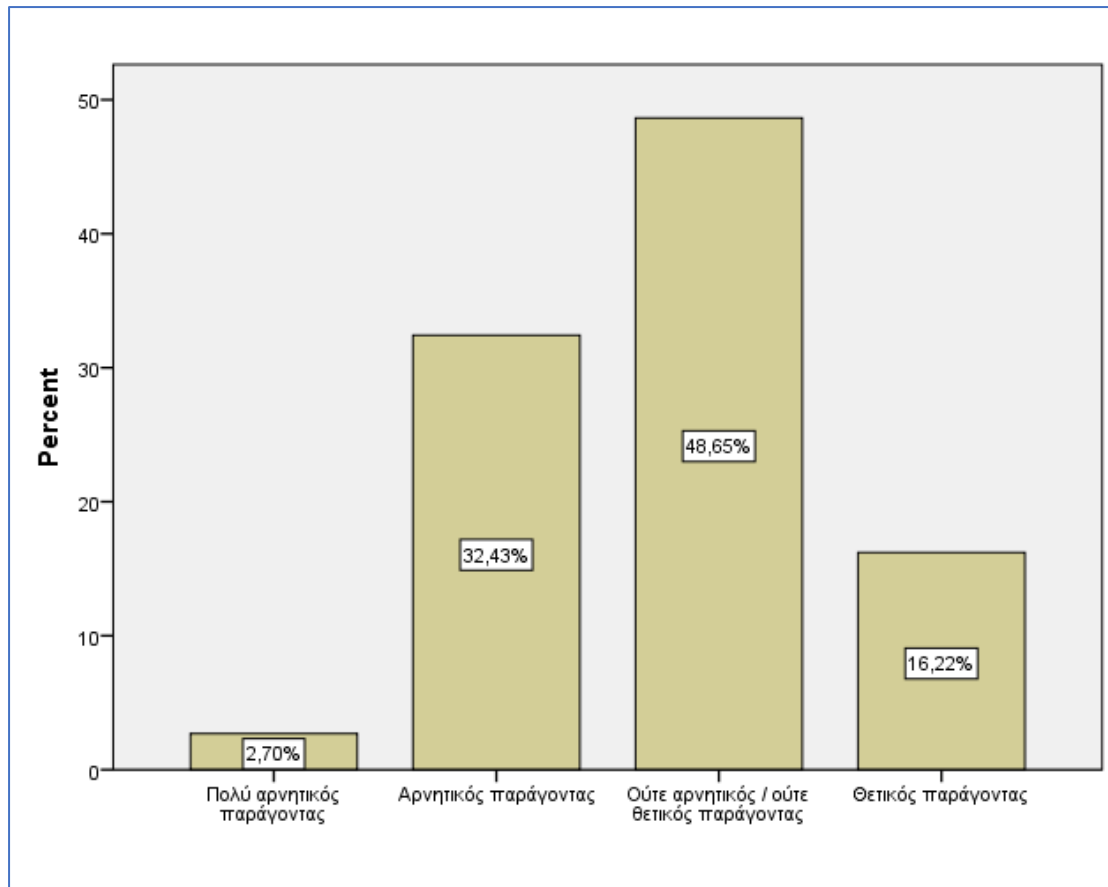
Διάγραμμα 6.27: Ρυθμός πληθωρισμού

28. Σέρβικο δηνάριο

Ο Πίνακας 6.31 και το Διάγραμμα 6.28 παρουσιάζουν τις συχνότητες και τα ποσοστά σχετικά με το πως χαρακτηρίζει το δείγμα τον παράγοντα «Σέρβικο δηνάριο», για την αγορά της Σερβίας, ως προς την προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων στη χώρα. Το 48,6% των ερωτηθέντων δήλωσε ότι ο παράγοντας «Σέρβικο δηνάριο», για τη χώρα της Σερβίας, δεν επιδρά ούτε θετικά / ούτε αρνητικά στην προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων, ενώ το 32,4% δήλωσε ότι επιδρά αρνητικά.

Πίνακας 6.31 Σέρβικο δηνάριο

	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Πολύ αρνητικός παράγοντας	1	2,4	2,7	2,7
Αρνητικός παράγοντας	12	29,3	32,4	35,1
Ούτε αρνητικός / ούτε θετικός παράγοντας	18	43,9	48,6	83,8
Θετικός παράγοντας	6	14,6	16,2	100,0
Σύνολο	37	90,2	100,0	
Missing System	4	9,8		
Σύνολο	41	100,0		

Διάγραμμα 6.28: Σέρβικο δηνάριο

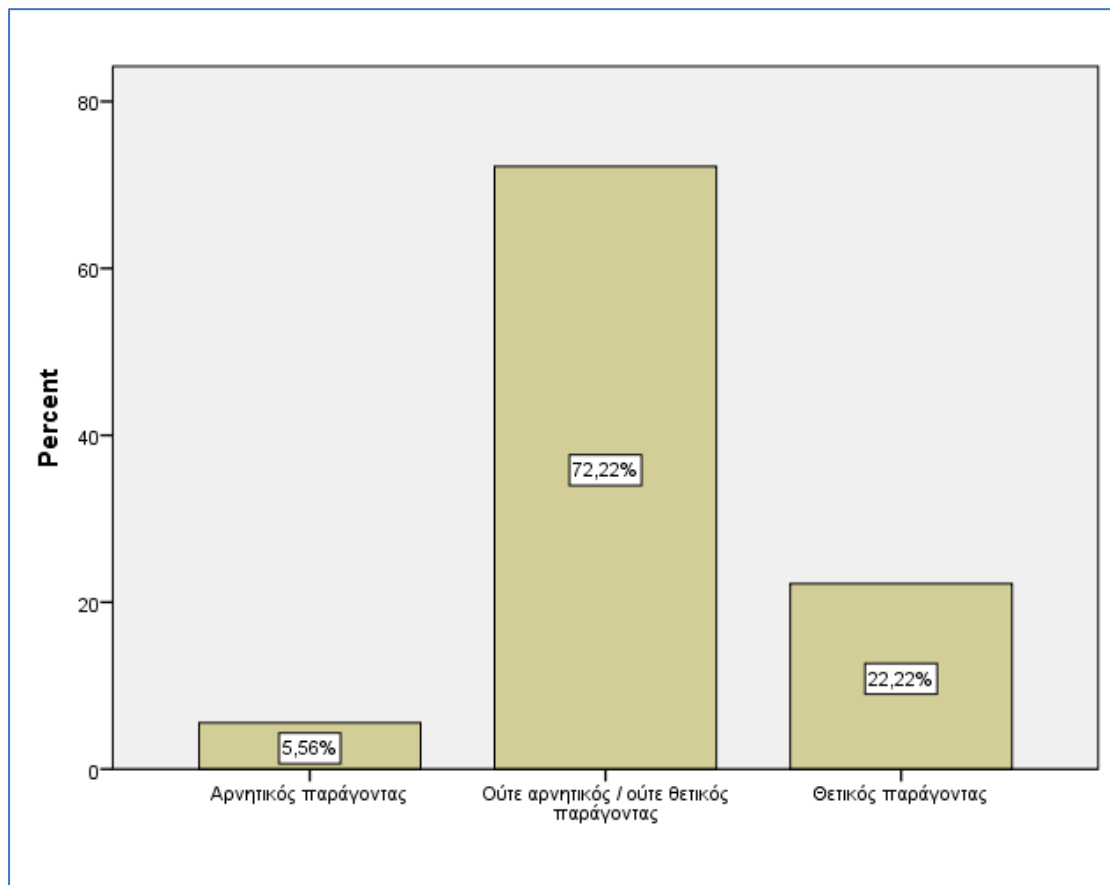
29. Ανεργία

Ο Πίνακας 6.32 και το Διάγραμμα 6.29 παρουσιάζουν τις συχνότητες και τα ποσοστά σχετικά με το πως χαρακτηρίζει το δείγμα τον παράγοντα «ανεργία», για την αγορά της Σερβίας, ως προς την προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων στη χώρα. Το 72,2% των ερωτηθέντων δήλωσε ότι ο παράγοντας «ανεργία», για τη χώρα της Σερβίας, δεν επιδρά ούτε θετικά / ούτε αρνητικά στην προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων, ενώ το 22,2% δήλωσε ότι επιδρά θετικά.

Πίνακας 6.32: Ανεργία

	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Αρνητικός παράγοντας	2	4,9	5,6	5,6
Ούτε αρνητικός / ούτε θετικός παράγοντας	26	63,4	72,2	77,8

Θετικός παράγοντας	8	19,5	22,2	100,0
Σύνολο	36	87,8	100,0	
Missing System	5	12,2		
Σύνολο	41	100,0		

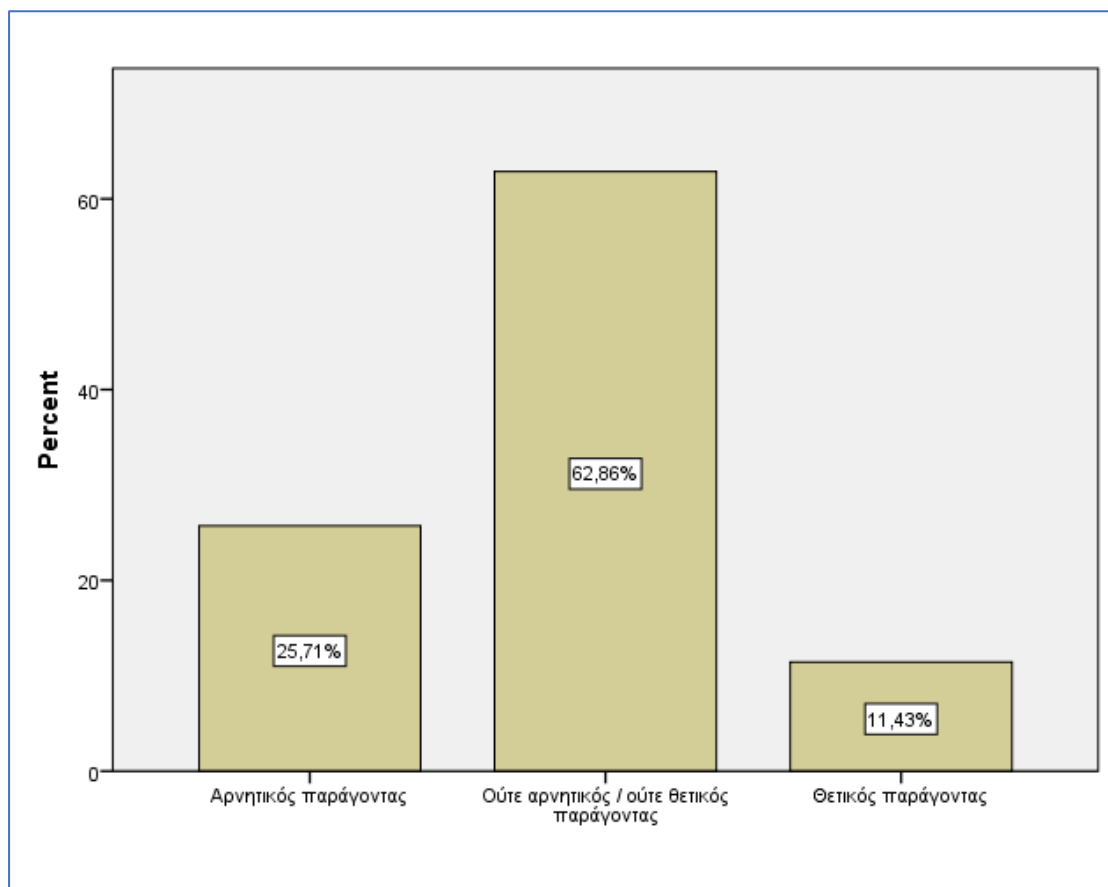
Διάγραμμα 6.29: Ανεργία

30. Έλλειμμα

Ο Πίνακας 6.33 και το Διάγραμμα 6.30 παρουσιάζουν τις συχνότητες και τα ποσοστά σχετικά με το πως χαρακτηρίζει το δείγμα τον παράγοντα «έλλειμμα», για την αγορά της Σερβίας, ως προς την προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων στη χώρα. Το 62,9% των ερωτηθέντων δήλωσε ότι ο παράγοντας «έλλειμμα», για τη χώρα της Σερβίας, δεν επιδρά ούτε θετικά / ούτε αρνητικά στην προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων, ενώ το 25,7% δήλωσε ότι επιδρά αρνητικά.

Πίνακας 6.33: Έλλειμμα

	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Αρνητικός παράγοντας	9	22,0	25,7	25,7
Ούτε αρνητικός / ούτε θετικός παράγοντας	22	53,7	62,9	88,6
Θετικός παράγοντας	4	9,8	11,4	100,0
Σύνολο	35	85,4	100,0	
Missing System	6	14,6		
Σύνολο	41	100,0		

Διάγραμμα 6.30: Έλλειμμα

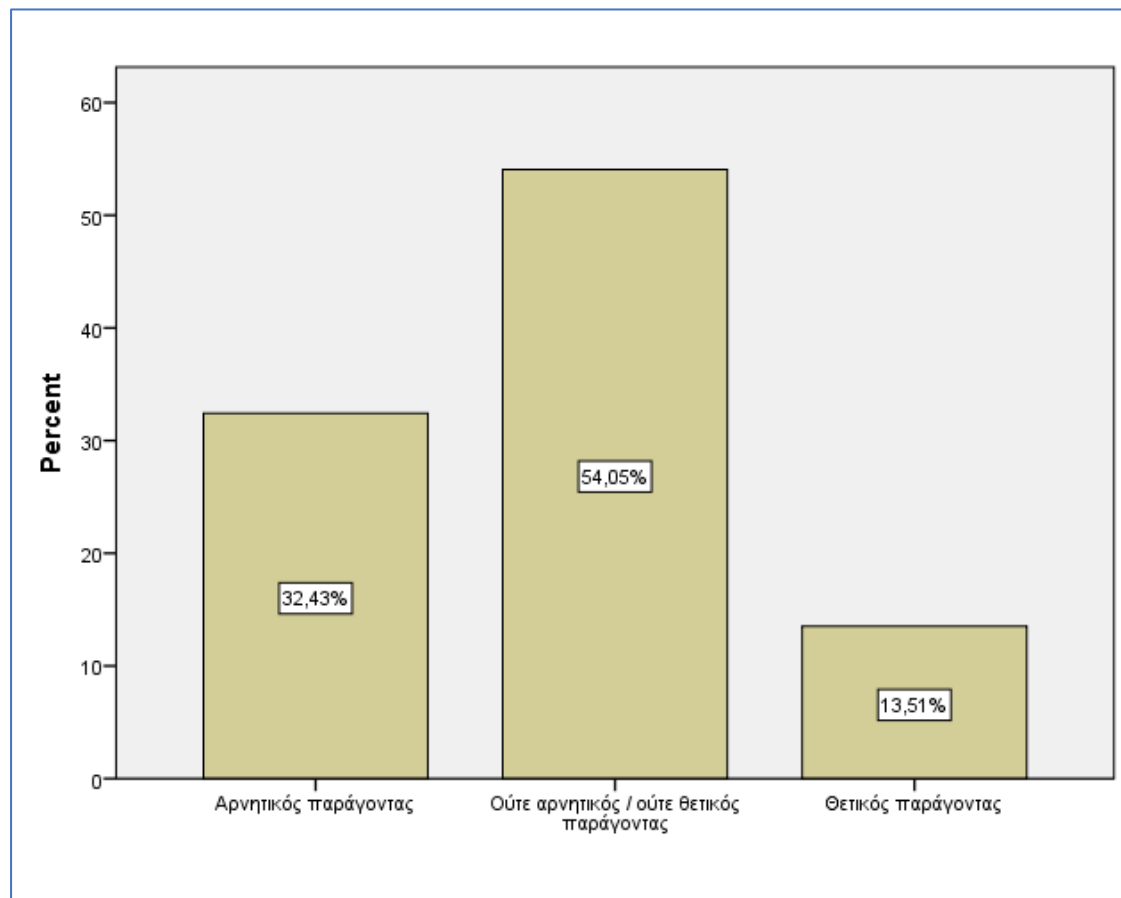
31. Κατά κεφαλήν ΑΕΠ

Ο Πίνακας 6.34 και το Διάγραμμα 6.31 παρουσιάζουν τις συχνότητες και τα ποσοστά σχετικά με το πως χαρακτηρίζει το δείγμα τον παράγοντα «κατά κεφαλήν ΑΕΠ», για την αγορά της Σερβίας, ως προς την προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων στη

χώρα. Το 54,1% των ερωτηθέντων δήλωσε ότι ο παράγοντας «κατά κεφαλήν ΑΕΠ», για τη χώρα της Σερβίας, δεν επιδρά ούτε θετικά / ούτε αρνητικά στην προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων, ενώ το 32,4% δήλωσε ότι επιδρά αρνητικά.

Πίνακας 6.34: Κατά κεφαλήν ΑΕΠ

	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Αρνητικός παράγοντας	12	29,3	32,4	32,4
Ούτε αρνητικός / ούτε θετικός παράγοντας	20	48,8	54,1	86,5
Θετικός παράγοντας	5	12,2	13,5	100,0
Σύνολο	37	90,2	100,0	
Missing System	4	9,8		
Σύνολο	41	100,0		

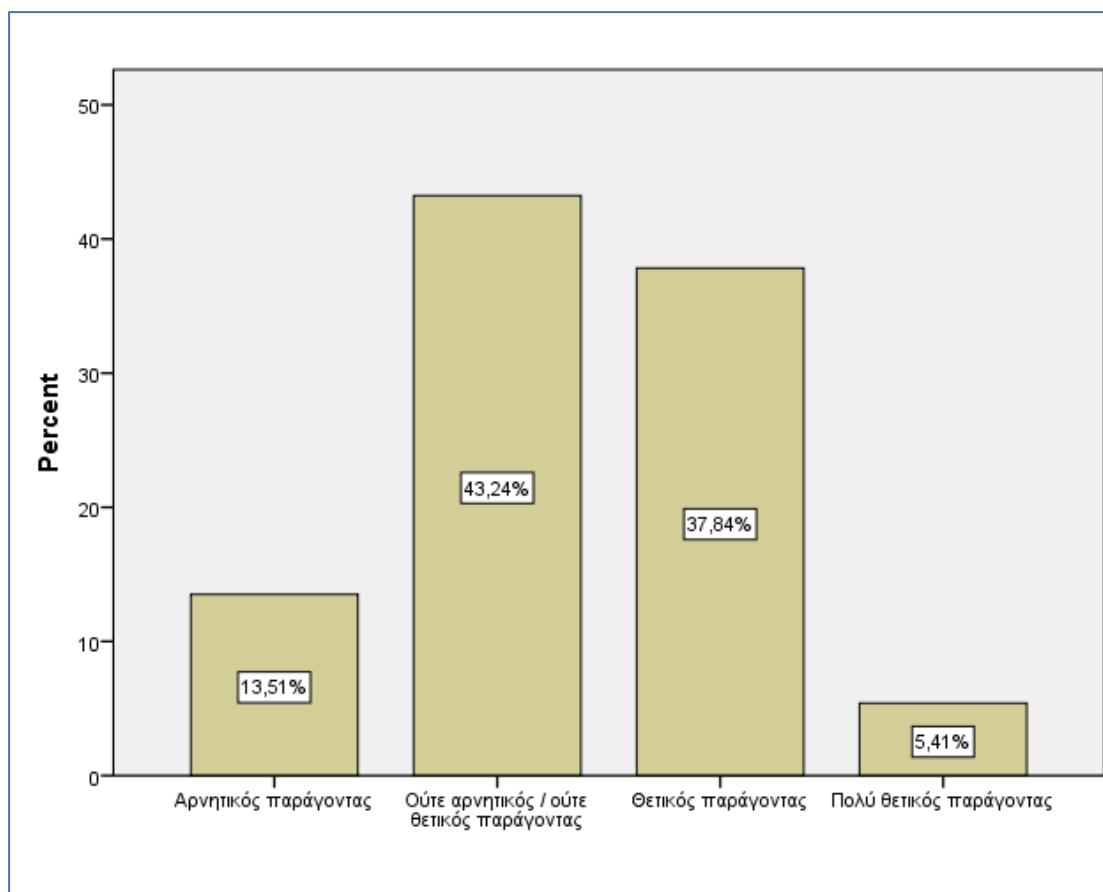
Διάγραμμα 6.31: Κατά κεφαλήν ΑΕΠ

32. Ρυθμός ανάπτυξης

Ο Πίνακας 6.35 και το Διάγραμμα 6.32 παρουσιάζουν τις συχνότητες και τα ποσοστά σχετικά με το πως χαρακτηρίζει το δείγμα τον παράγοντα «ρυθμός ανάπτυξης», για την αγορά της Σερβίας, ως προς την προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων στη χώρα. Το 43,2% των ερωτηθέντων δήλωσε ότι ο παράγοντας «ρυθμός ανάπτυξης», για τη χώρα της Σερβίας, δεν επιδρά ούτε θετικά / ούτε αρνητικά στην προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων, ενώ το 37,8% δήλωσε ότι επιδρά θετικά.

Πίνακας 6.35: Ρυθμός ανάπτυξης

	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Αρνητικός παράγοντας	5	12,2	13,5	13,5
Ούτε αρνητικός / ούτε θετικός παράγοντας	16	39,0	43,2	56,8
Θετικός παράγοντας	14	34,1	37,8	94,6
Πολύ θετικός παράγοντας	2	4,9	5,4	100,0
Σύνολο	37	90,2	100,0	
Missing System	4	9,8		
Σύνολο	41	100,0		

Διάγραμμα 6.32: Ρυθμός ανάπτυξης

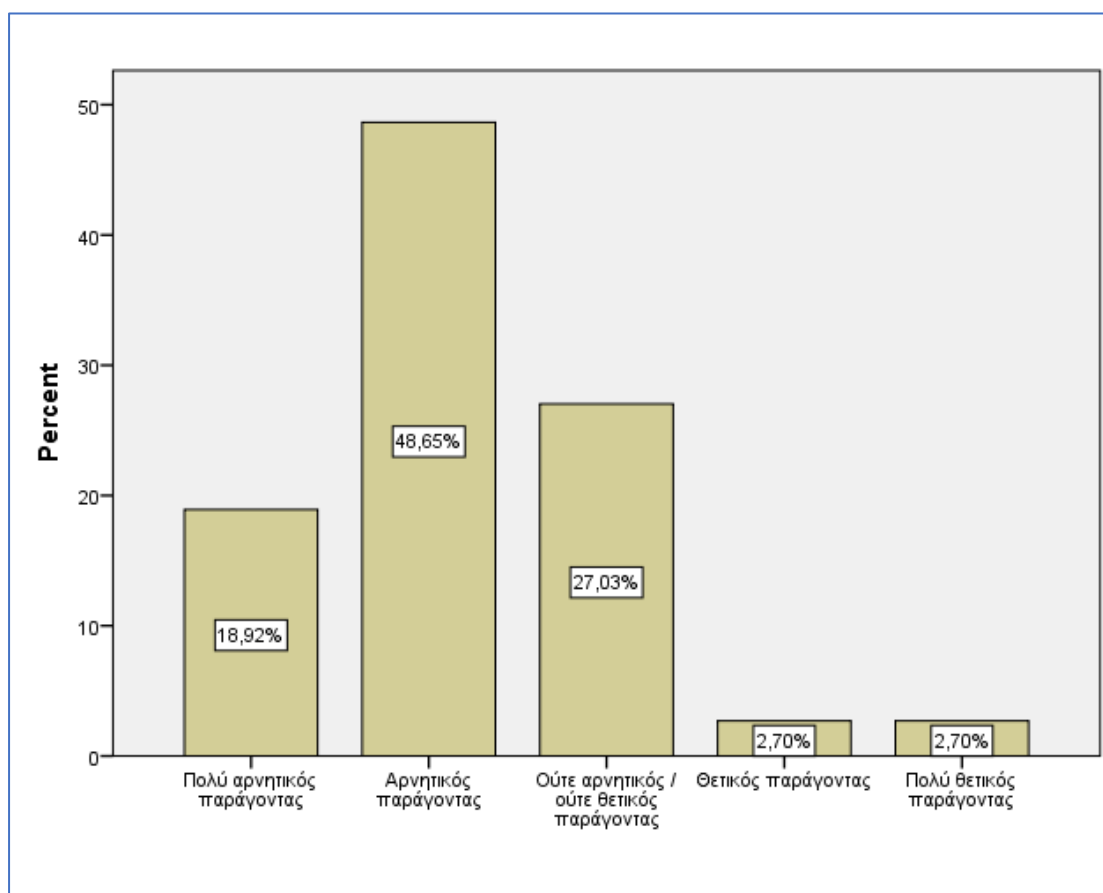
33. Διαφθορά

Ο Πίνακας 6.36 και το Διάγραμμα 6.33 παρουσιάζουν τις συχνότητες και τα ποσοστά σχετικά με το πως χαρακτηρίζει το δείγμα τον παράγοντα «διαφθορά», για την αγορά της Σερβίας, ως προς την προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων στη χώρα. Το 48,6% των ερωτηθέντων δήλωσε ότι ο παράγοντας «διαφθορά», για τη χώρα της Σερβίας, επιδρά αρνητικά στην προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων, το 27% δήλωσε ότι δεν επιδρά ούτε θετικά / ούτε αρνητικά, ενώ το 18,9% δήλωσε ότι επιδρά πολύ αρνητικά.

Πίνακας 6.36: Διαφθορά

	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Πολύ αρνητικός παράγοντας	7	17,1	18,9	18,9
Αρνητικός παράγοντας	18	43,9	48,6	67,6

Ούτε αρνητικός / ούτε θετικός παράγοντας	10	24,4	27,0	94,6
Θετικός παράγοντας	1	2,4	2,7	97,3
Πολύ θετικός παράγοντας	1	2,4	2,7	100,0
Σύνολο	37	90,2	100,0	
Missing System	4	9,8		
Σύνολο	41	100,0		

Διάγραμμα 6.33: Διαφορά

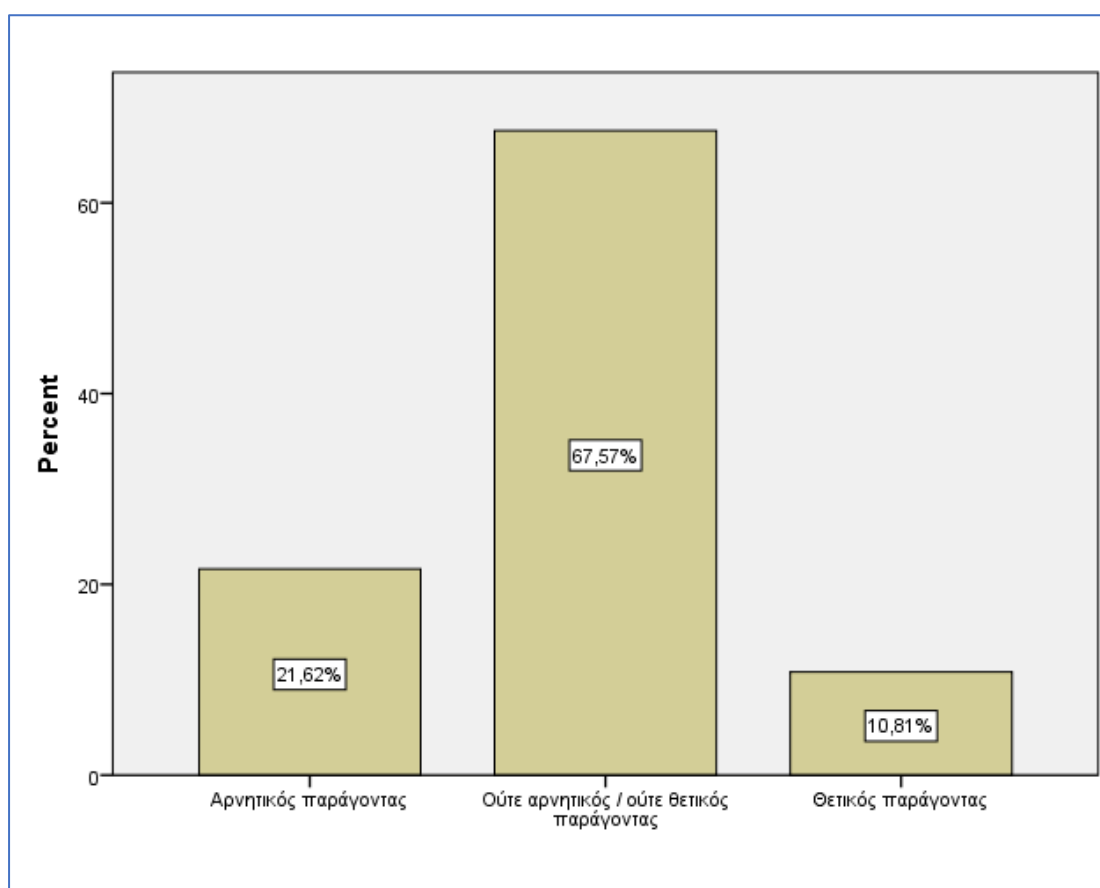
34. Ασφάλεια πνευματικής ιδιοκτησίας

Ο Πίνακας 6.37 και το Διάγραμμα 6.34 παρουσιάζουν τις συχνότητες και τα ποσοστά σχετικά με το πως χαρακτηρίζει το δείγμα τον παράγοντα «ασφάλεια πνευματικής ιδιοκτησίας», για την αγορά της Σερβίας, ως προς την προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων στη χώρα. Το 67,6% των ερωτηθέντων δήλωσε ότι ο παράγοντας «ασφάλεια πνευματικής ιδιοκτησίας», για τη χώρα της Σερβίας, δεν επιδρά ούτε

θετικά / ούτε αρνητικά στην προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων, ενώ το 21,6% δήλωσε ότι επιδρά αρνητικά.

Πίνακας 6.37: Ασφάλεια πνευματικής ιδιοκτησίας

	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Αρνητικός παράγοντας	8	19,5	21,6	21,6
Ούτε αρνητικός / ούτε θετικός παράγοντας	25	61,0	67,6	89,2
Θετικός παράγοντας	4	9,8	10,8	100,0
Σύνολο	37	90,2	100,0	
Missing System	4	9,8		
Σύνολο	41	100,0		

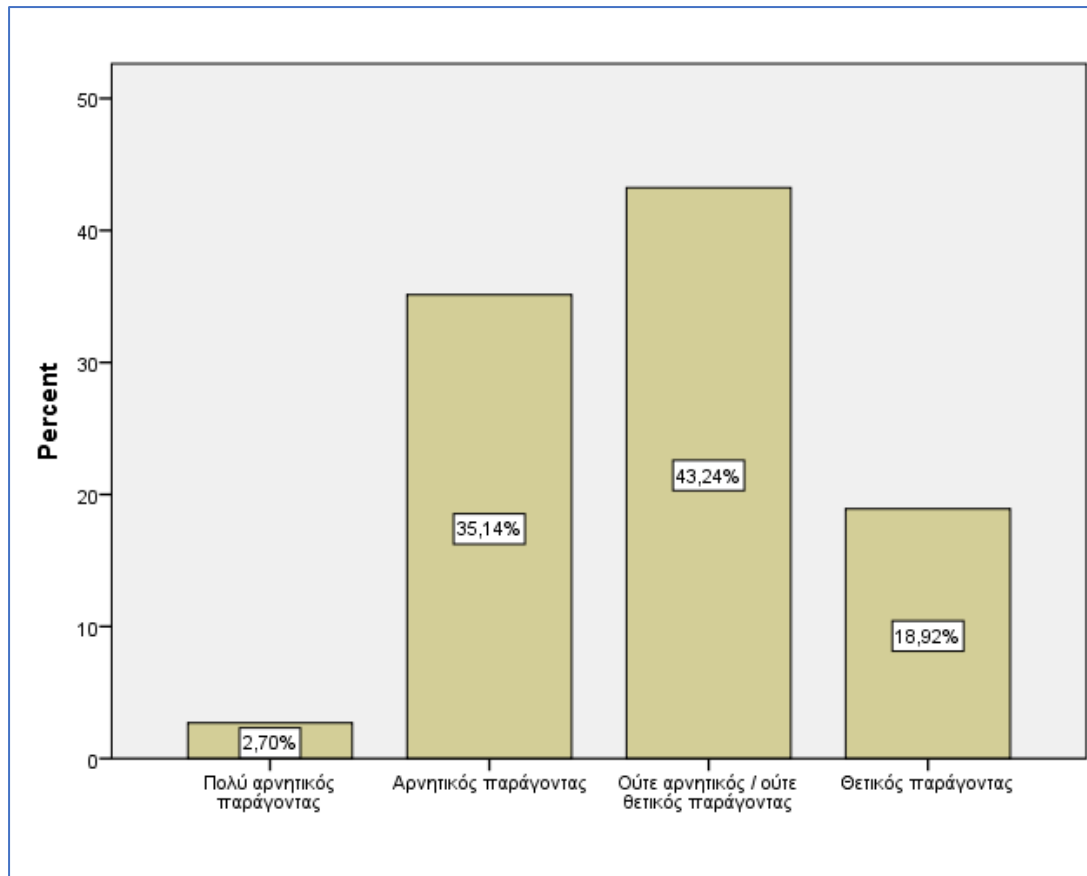
Διάγραμμα 6.34: Ασφάλεια πνευματικής ιδιοκτησίας

35. Country Risk

Ο Πίνακας 6.38 και το Διάγραμμα 6.35 παρουσιάζουν τις συχνότητες και τα ποσοστά σχετικά με το πώς χαρακτηρίζει το δείγμα τον παράγοντα «country risk», για την αγορά της Σερβίας, ως προς την προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων στη χώρα. Το 43,2% των ερωτηθέντων δήλωσε ότι ο παράγοντας «country risk», για τη χώρα της Σερβίας, δεν επιδρά ούτε θετικά / ούτε αρνητικά στην προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων, ενώ το 35,1% δήλωσε ότι επιδρά αρνητικά.

Πίνακας 6.38: Country Risk

	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Πολύ αρνητικός παράγοντας	1	2,4	2,7	2,7
Αρνητικός παράγοντας	13	31,7	35,1	37,8
Ούτε αρνητικός / ούτε θετικός παράγοντας	16	39,0	43,2	81,1
Θετικός παράγοντας	7	17,1	18,9	100,0
Σύνολο	37	90,2	100,0	
Missing System	4	9,8		
Σύνολο	41	100,0		

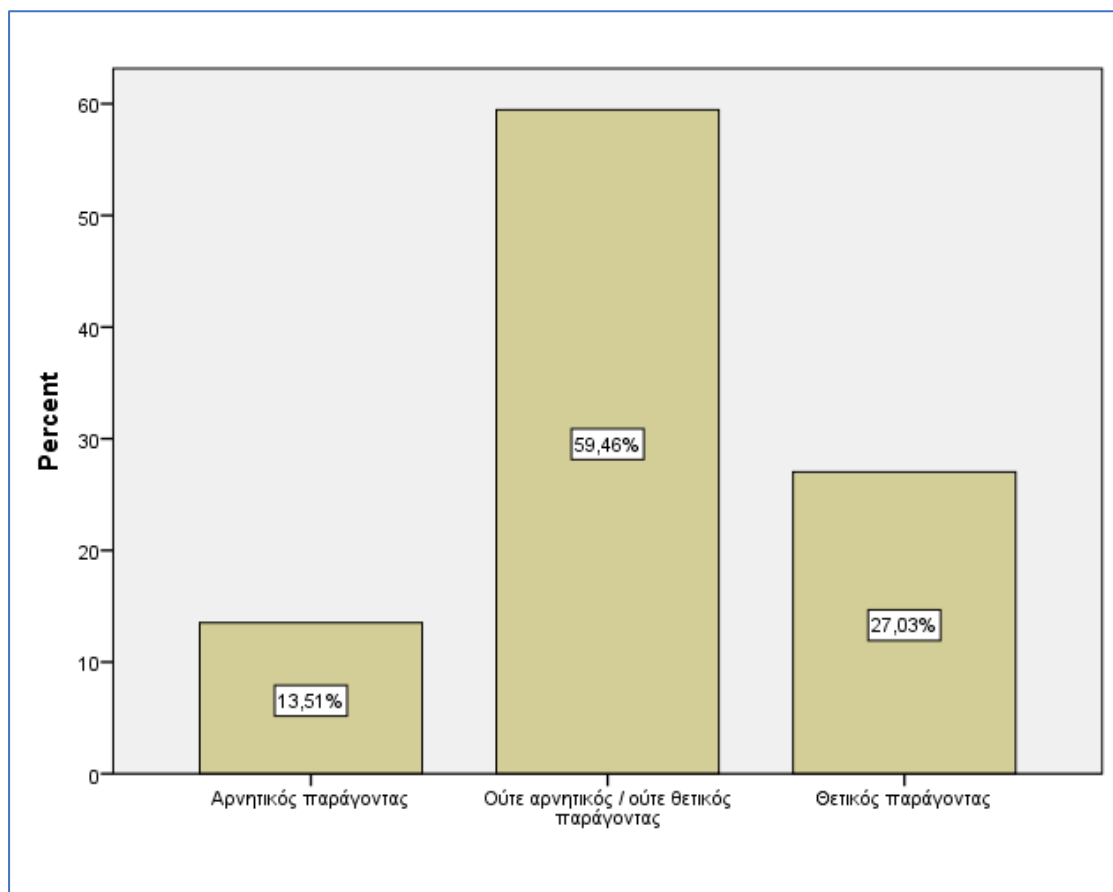
Διάγραμμα 6.35: Country Risk

36. Το Openness της οικονομίας (άνοιγμα): Αφορά το μέγεθος του συνόλου των εξαγωγών και των εισαγωγών της χώρας σε σχέση με το ΑΕΠ

Ο Πίνακας 6.39 και το Διάγραμμα 6.36 παρουσιάζουν τις συχνότητες και τα ποσοστά σχετικά με το πως χαρακτηρίζει το δείγμα τον παράγοντα «openness της οικονομίας (αφορά το μέγεθος του συνόλου των εξαγωγών και των εισαγωγών της χώρας σε σχέση με το ΑΕΠ)», για την αγορά της Σερβίας, ως προς την προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων στη χώρα. Το 59,5% των ερωτηθέντων δήλωσε ότι ο παράγοντας «openness της οικονομίας (αφορά το μέγεθος του συνόλου των εξαγωγών και των εισαγωγών της χώρας σε σχέση με το ΑΕΠ)», για τη χώρα της Σερβίας, δεν επιδρά ούτε θετικά / ούτε αρνητικά στην προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων, ενώ το 27% δήλωσε ότι επιδρά θετικά.

Πίνακας 6.39: Το Openness της οικονομίας (άνοιγμα): Αφορά το μέγεθος του συνόλου των εξαγωγών και των εισαγωγών της χώρας σε σχέση με το ΑΕΠ

	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Αρνητικός παράγοντας	5	12,2	13,5	13,5
Ούτε αρνητικός / ούτε θετικός παράγοντας	22	53,7	59,5	73,0
Θετικός παράγοντας	10	24,4	27,0	100,0
Σύνολο	37	90,2	100,0	
Missing System	4	9,8		
Σύνολο	41	100,0		

Διάγραμμα 6.36: Το Openness της οικονομίας (άνοιγμα): Αφορά το μέγεθος του συνόλου των εξαγωγών και των εισαγωγών της χώρας σε σχέση με το ΑΕΠ

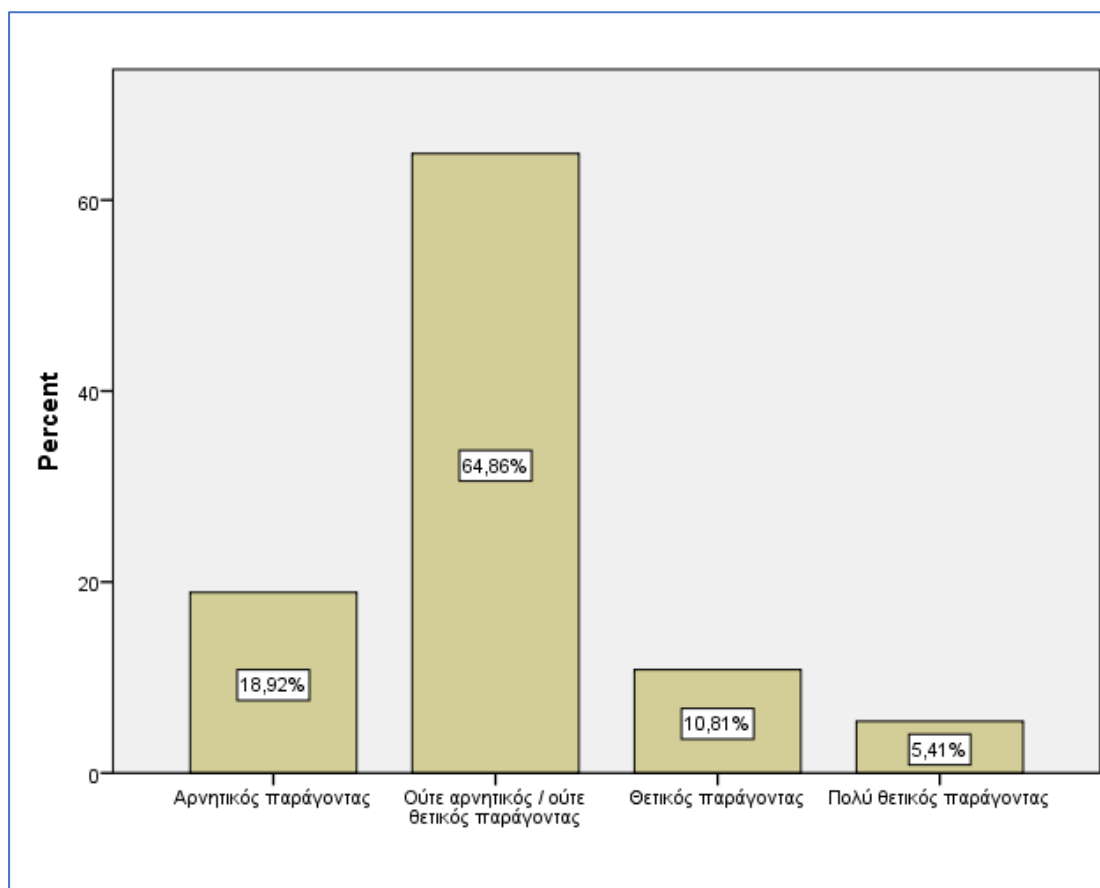
37. Αριθμός απεργιών

Ο Πίνακας 6.40 και το Διάγραμμα 6.37 παρουσιάζουν τις συχνότητες και τα ποσοστά σχετικά με το πώς χαρακτηρίζει το δείγμα τον παράγοντα «αριθμός απεργιών», για

την αγορά της Σερβίας, ως προς την προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων στη χώρα. Το 64,9% των ερωτηθέντων δήλωσε ότι ο παράγοντας «αριθμός απεργιών», για τη χώρα της Σερβίας, δεν επιδρά ούτε θετικά / ούτε αρνητικά στην προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων, ενώ το 18,9% δήλωσε ότι επιδρά αρνητικά.

Πίνακας 6.40: Αριθμός απεργιών

	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Αρνητικός παράγοντας	7	17,1	18,9	18,9
Ούτε αρνητικός / ούτε θετικός παράγοντας	24	58,5	64,9	83,8
Θετικός παράγοντας	4	9,8	10,8	94,6
Πολύ θετικός παράγοντας	2	4,9	5,4	100,0
Σύνολο	37	90,2	100,0	
Missing System	4	9,8		
Σύνολο	41	100,0		

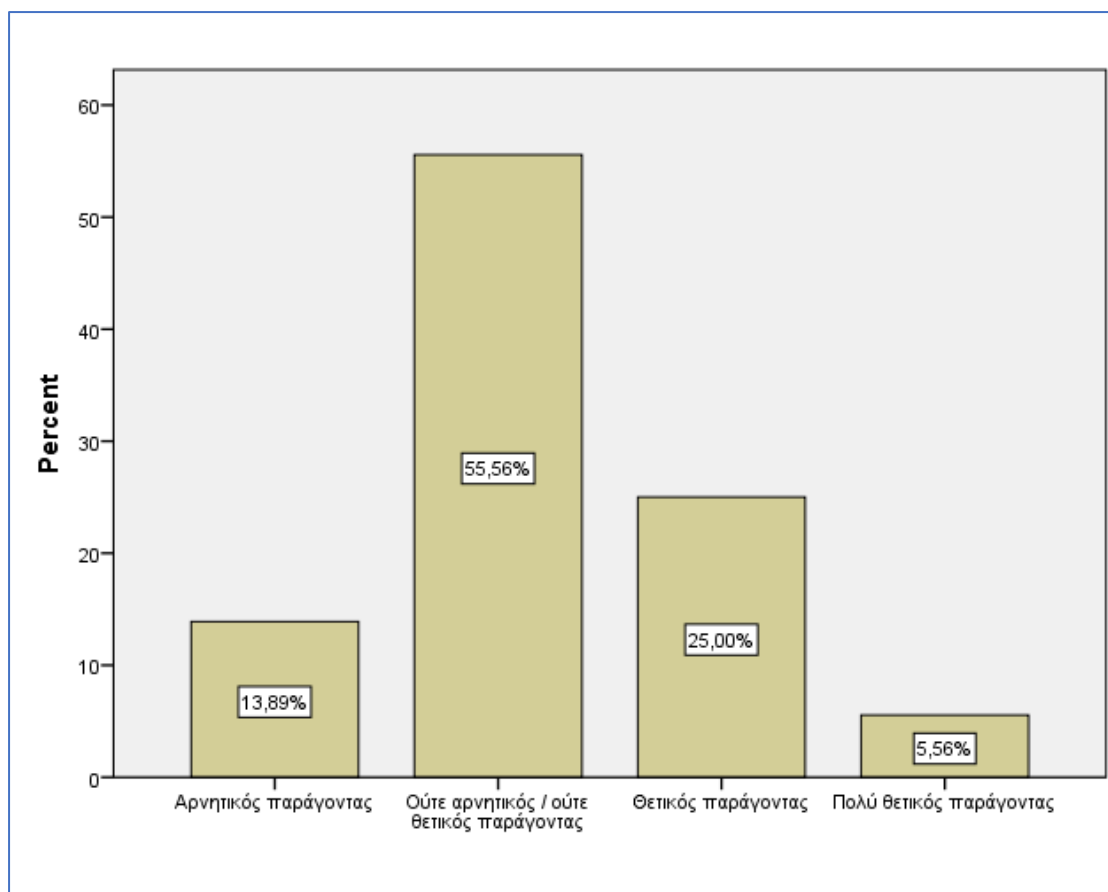
Διάγραμμα 6.37: Αριθμός απεργιών

38. Επενδυτικό προφίλ

Ο Πίνακας 6.41 και το Διάγραμμα 6.38 παρουσιάζουν τις συχνότητες και τα ποσοστά σχετικά με το πως χαρακτηρίζει το δείγμα τον παράγοντα «επενδυτικό προφίλ», για την αγορά της Σερβίας, ως προς την προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων στη χώρα. Το 55,6% των ερωτηθέντων δήλωσε ότι ο παράγοντας «επενδυτικό προφίλ», για τη χώρα της Σερβίας, δεν επιδρά ούτε θετικά / ούτε αρνητικά στην προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων, ενώ το 25% δήλωσε ότι επιδρά θετικά.

Πίνακας 6.41: Επενδυτικό προφίλ

	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Αρνητικός παράγοντας	5	12,2	13,9	13,9
Ούτε αρνητικός / ούτε θετικός παράγοντας	20	48,8	55,6	69,4
Θετικός παράγοντας	9	22,0	25,0	94,4
Πολύ θετικός παράγοντας	2	4,9	5,6	100,0
Σύνολο	36	87,8	100,0	
Missing System	5	12,2		
Σύνολο	41	100,0		

Διάγραμμα 6.38: Επενδυτικό προφίλ

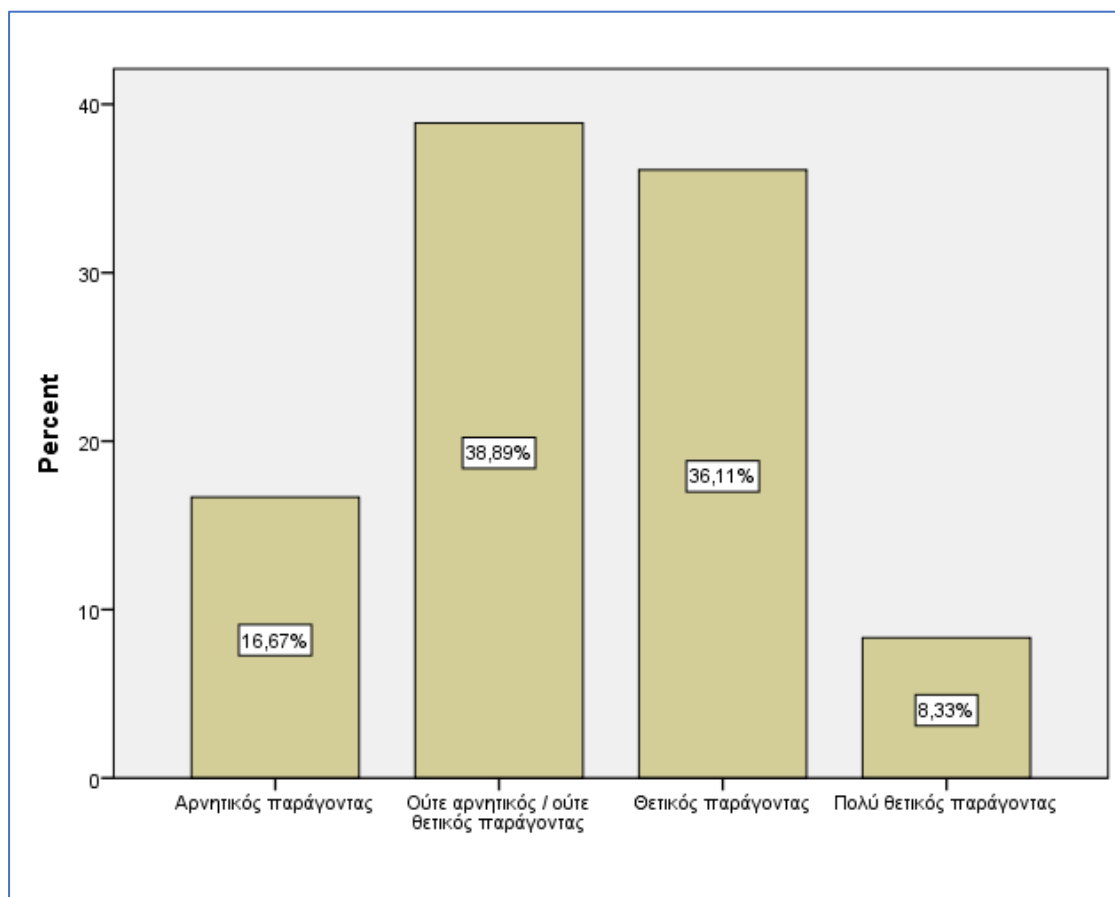
39. Φορολογικά κίνητρα – φορολογικές ελαφρύνσεις

Ο Πίνακας 6.42 και το Διάγραμμα 6.39 παρουσιάζουν τις συχνότητες και τα ποσοστά σχετικά με το πως χαρακτηρίζει το δείγμα τον παράγοντα «φορολογικά κίνητρα – φορολογικές ελαφρύνσεις», για την αγορά της Σερβίας, ως προς την προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων στη χώρα. Το 38,9% των ερωτηθέντων δήλωσε ότι ο παράγοντας «φορολογικά κίνητρα – φορολογικές ελαφρύνσεις», για τη χώρα της Σερβίας, δεν επιδρά ούτε θετικά / ούτε αρνητικά στην προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων, ενώ το 36,1% δήλωσε ότι επιδρά θετικά.

Πίνακας 6.42: Φορολογικά κίνητρα – φορολογικές ελαφρύνσεις

	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Αρνητικός παράγοντας	6	14,6	16,7	16,7
Ούτε αρνητικός / ούτε θετικός παράγοντας	14	34,1	38,9	55,6

Θετικός παράγοντας	13	31,7	36,1	91,7
Πολύ θετικός παράγοντας	3	7,3	8,3	100,0
Σύνολο	36	87,8	100,0	
Missing System	5	12,2		
Σύνολο	41	100,0		

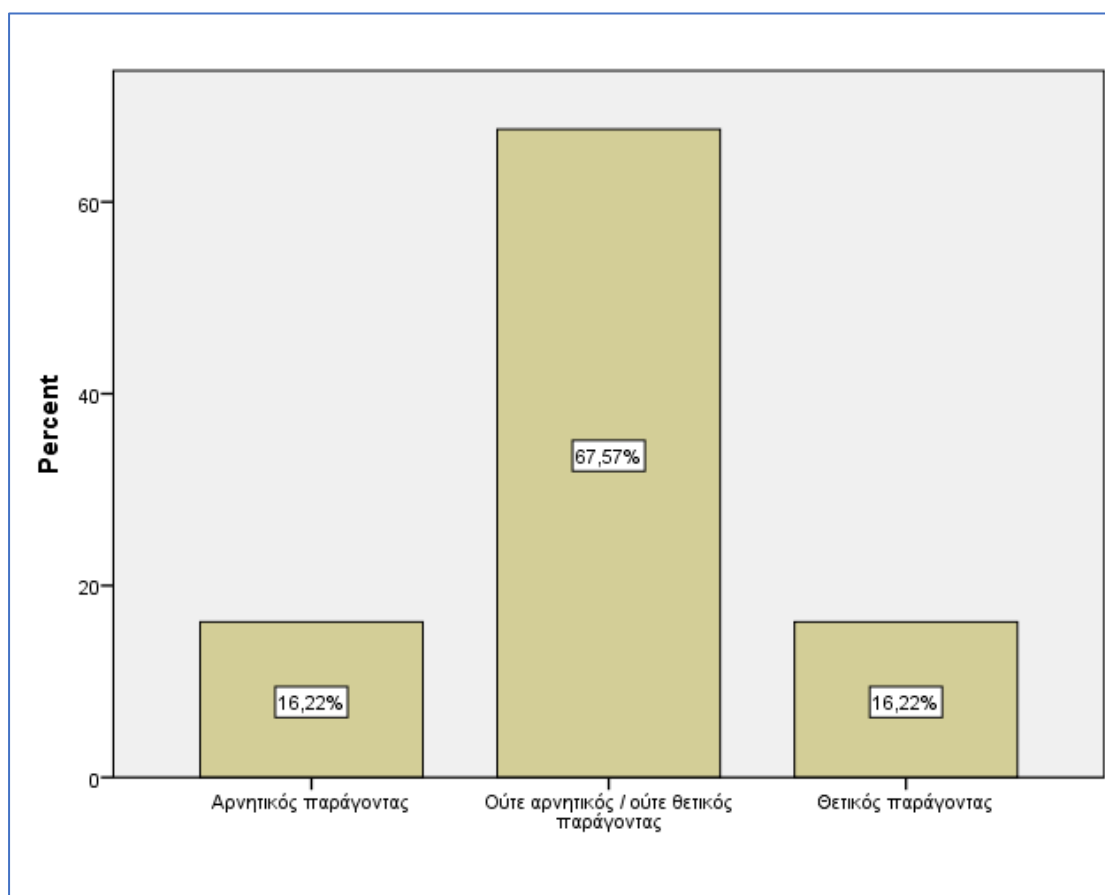
Διάγραμμα 6.39: Φορολογικά κίνητρα – φορολογικές ελαφρύνσεις

40. Επαναπατρισμός κερδών

Ο Πίνακας 6.43 και το Διάγραμμα 6.40 παρουσιάζουν τις συχνότητες και τα ποσοστά σχετικά με το πως χαρακτηρίζει το δείγμα τον παράγοντα «επαναπατρισμός κερδών», για την αγορά της Σερβίας, ως προς την προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων στη χώρα. Το 67,6% των ερωτηθέντων δήλωσε ότι ο παράγοντας «επαναπατρισμός κερδών», για τη χώρα της Σερβίας, δεν επιδρά ούτε θετικά / ούτε αρνητικά στην προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων, ενώ από 16,2% δήλωσαν ότι επιδρά αρνητικά και θετικά.

Πίνακας 6.43: Επαναπατρισμός κερδών

	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Αρνητικός παράγοντας	6	14,6	16,2	16,2
Ούτε αρνητικός / ούτε θετικός παράγοντας	25	61,0	67,6	83,8
Θετικός παράγοντας	6	14,6	16,2	100,0
Σύνολο	37	90,2	100,0	
Missing System	4	9,8		
Σύνολο	41	100,0		

Διάγραμμα 6.40: Επαναπατρισμός κερδών

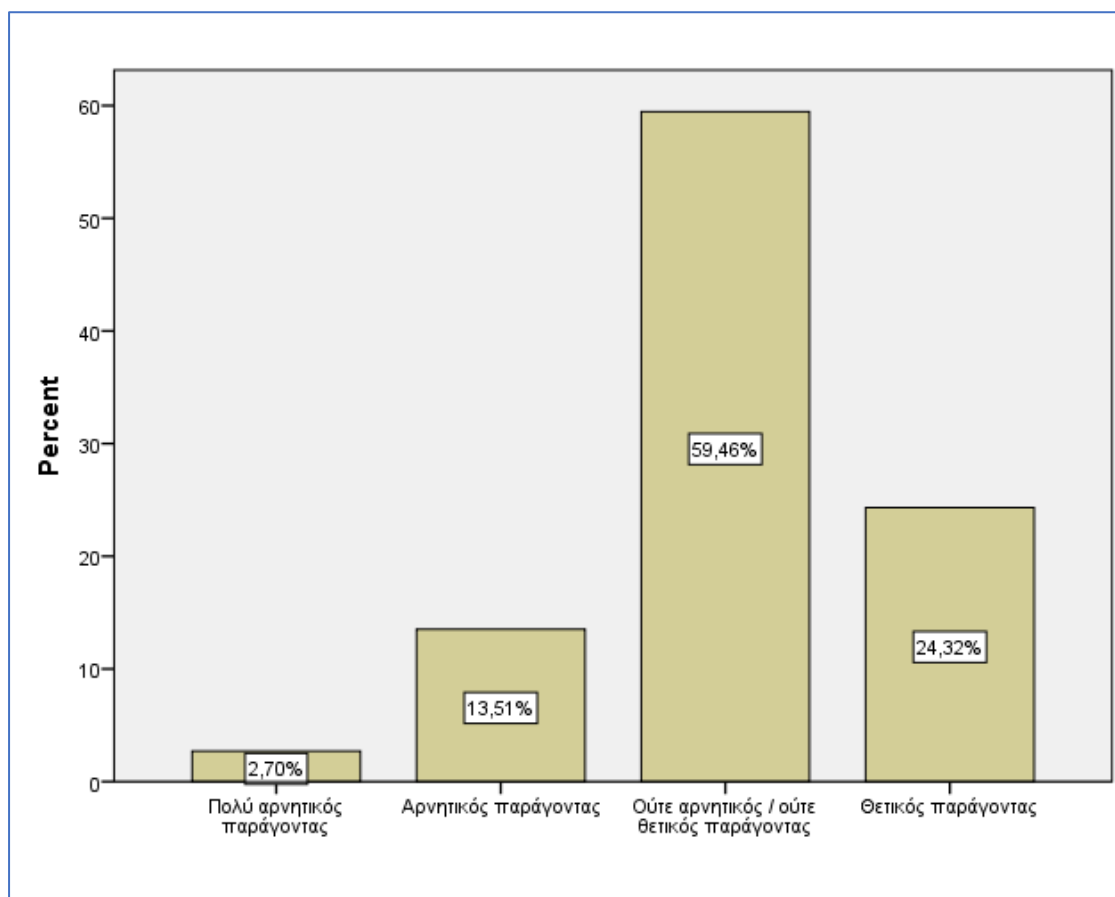
41. Τραπεζικό σύστημα

Ο Πίνακας 6.44 και το Διάγραμμα 6.41 παρουσιάζουν τις συχνότητες και τα ποσοστά σχετικά με το πως χαρακτηρίζει το δείγμα τον παράγοντα «τραπεζικό σύστημα», για

την αγορά της Σερβίας, ως προς την προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων στη χώρα. Το 59,5% των ερωτηθέντων δήλωσε ότι ο παράγοντας «τραπεζικό σύστημα», για τη χώρα της Σερβίας, δεν επιδρά ούτε θετικά / ούτε αρνητικά στην προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων, ενώ το 24,3% δήλωσε ότι επιδρά θετικά.

Πίνακας 6.44: Τραπεζικό σύστημα

	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Πολύ αρνητικός παράγοντας	1	2,4	2,7	2,7
Αρνητικός παράγοντας	5	12,2	13,5	16,2
Ούτε αρνητικός / ούτε θετικός παράγοντας	22	53,7	59,5	75,7
Θετικός παράγοντας	9	22,0	24,3	100,0
Σύνολο	37	90,2	100,0	
Missing System	4	9,8		
Σύνολο	41	100,0		

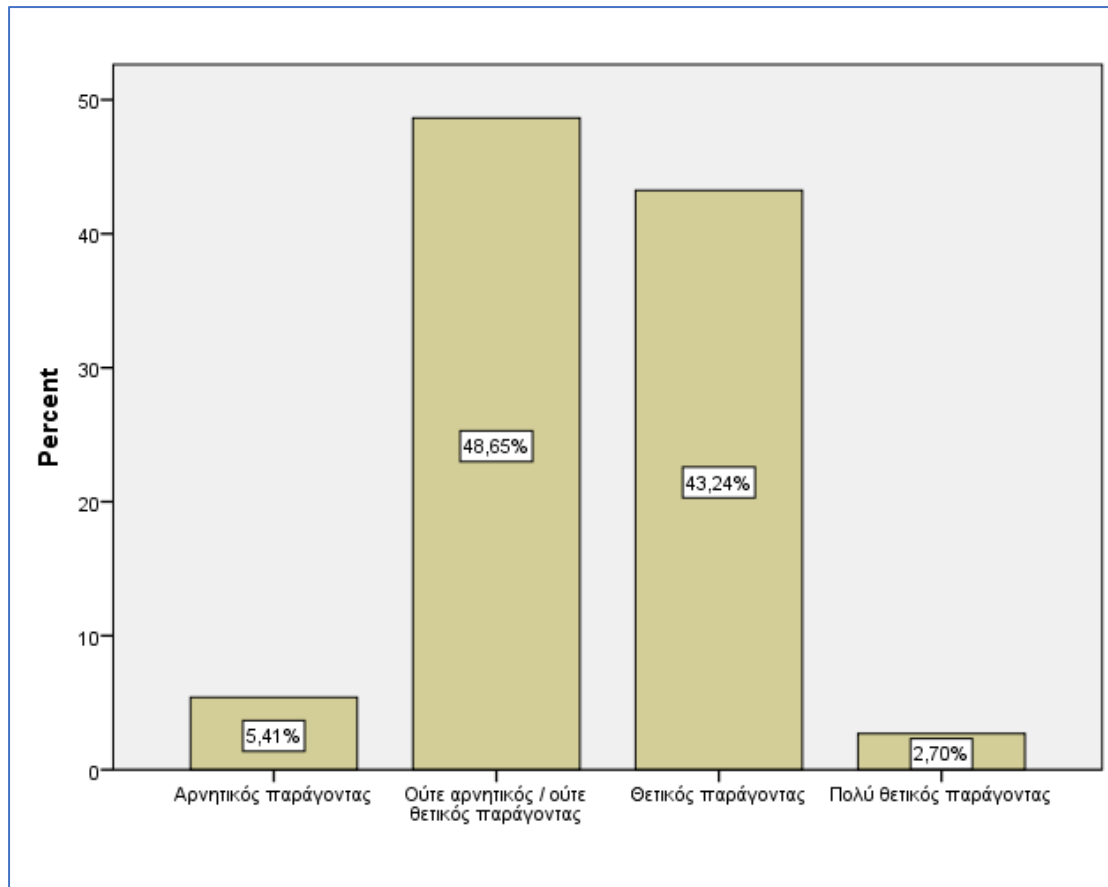
Διάγραμμα 6.41: Τραπεζικό σύστημα

42. Τουρισμός

Ο Πίνακας 6.45 και το Διάγραμμα 6.42 παρουσιάζουν τις συχνότητες και τα ποσοστά σχετικά με το πως χαρακτηρίζει το δείγμα τον παράγοντα «τουρισμός», για την αγορά της Σερβίας, ως προς την προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων στη χώρα. Το 48,6% των ερωτηθέντων δήλωσε ότι ο παράγοντας «τουρισμός», για τη χώρα της Σερβίας, δεν επιδρά ούτε θετικά / ούτε αρνητικά στην προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων, ενώ το 43,2% δήλωσε ότι επιδρά θετικά.

Πίνακας 6.45: Τουρισμός

	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Αρνητικός παράγοντας	2	4,9	5,4	5,4
Ούτε αρνητικός / ούτε θετικός παράγοντας	18	43,9	48,6	54,1
Θετικός παράγοντας	16	39,0	43,2	97,3
Πολύ θετικός παράγοντας	1	2,4	2,7	100,0
Σύνολο	37	90,2	100,0	
Missing System	4	9,8		
Σύνολο	41	100,0		

Διάγραμμα 6.42: Τουρισμός

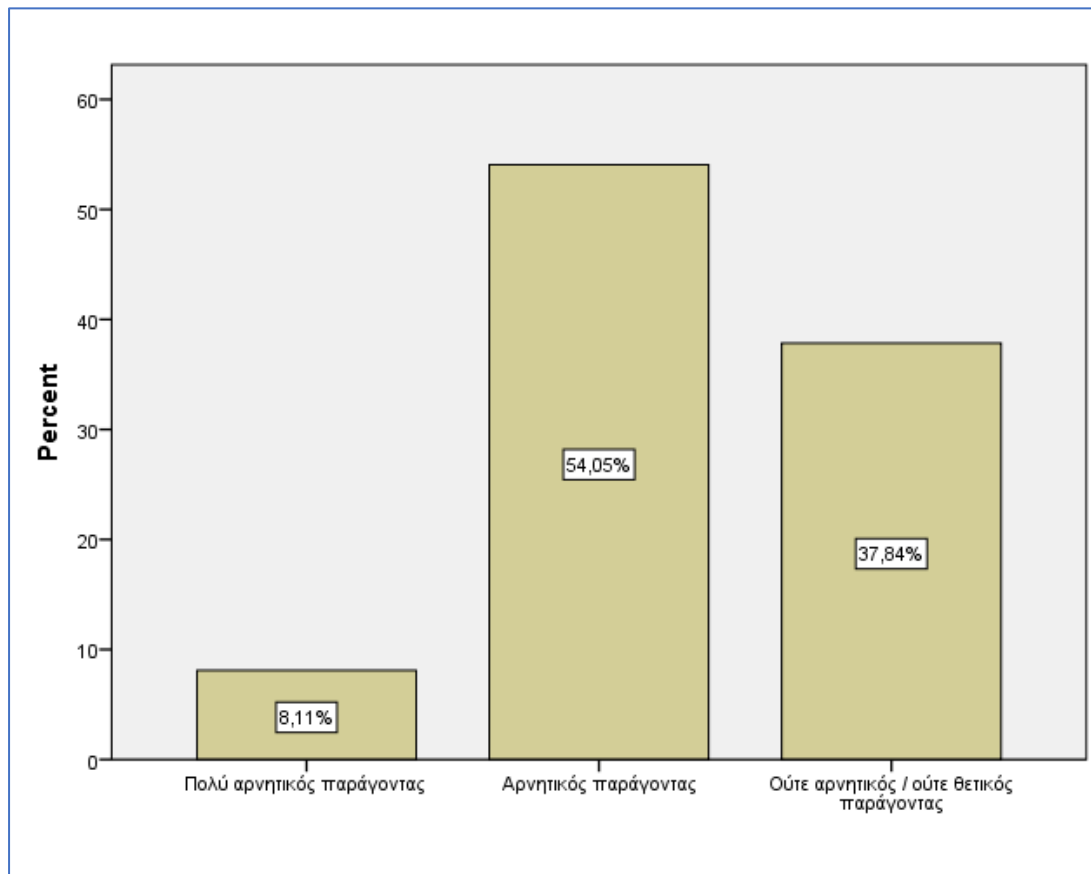
43. Παραοικονομία

Ο Πίνακας 6.46 και το Διάγραμμα 6.43 παρουσιάζουν τις συχνότητες και τα ποσοστά σχετικά με το πως χαρακτηρίζει το δείγμα τον παράγοντα «παραοικονομία», για την αγορά της Σερβίας, ως προς την προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων στη χώρα. Το 54,1% των ερωτηθέντων δήλωσε ότι ο παράγοντας «παραοικονομία», για τη χώρα της Σερβίας, επιδρά αρνητικά στην προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων, ενώ το 37,8% δήλωσε ότι δεν επιδρά ούτε θετικά / ούτε αρνητικά.

Πίνακας 6.46: Παραοικονομία

	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Πολύ αρνητικός παράγοντας	3	7,3	8,1	8,1
Αρνητικός παράγοντας	20	48,8	54,1	62,2

Ούτε αρνητικός / ούτε θετικός παράγοντας	14	34,1	37,8	100,0
Σύνολο	37	90,2	100,0	
Missing System	4	9,8		
Σύνολο	41	100,0		

Διάγραμμα 6.43: Παραοικονομία

6.2.2 Συγκριτική Στατιστική Ανάλυση

Στο παρόν κεφάλαιο παρουσιάζονται οι συσχετίσεις μεταξύ των μεταβλητών. Τονίζεται πως θα παρουσιαστούν μόνο οι συσχετίσεις που βρέθηκαν να είναι στατιστικά σημαντικές.

- Συσχέτιση του αν πραγματοποιεί η επιχείρηση δραστηριότητες στη Σερβία, με τον παράγοντα «ανθρώπινο δυναμικό: Αφορά το επίπεδο εκπαίδευσης του»

Ο Πίνακας 6.47 και το Διάγραμμα 6.44 παρουσιάζουν τις συχνότητες και τα ποσοστά του αν πραγματοποιεί η επιχείρηση δραστηριότητες στη Σερβία, σε αναλογία με τον παράγοντα «ανθρώπινο δυναμικό (αφορά το επίπεδο εκπαίδευσης του)». Συγκεκριμένα, το μεγαλύτερο ποσοστό (54,5%) των ερωτηθέντων που δραστηριοποιούνται στη Σερβία χαρακτηρίζουν το ανθρώπινο δυναμικό (αφορά το επίπεδο εκπαίδευσης του) ως θετικό παράγοντα στη προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων στη χώρα της Σερβίας, ενώ το μεγαλύτερο ποσοστό (60%) των ερωτηθέντων που δεν δραστηριοποιούνται στη χώρα της Σερβίας χαρακτηρίζουν τον παράγοντα ως ούτε θετικό / ούτε αρνητικό.

Πίνακας 6.47: Συσχέτιση του αν πραγματοποιεί η επιχείρηση δραστηριότητες στη Σερβία, με τον παράγοντα «ανθρώπινο δυναμικό: Αφορά το επίπεδο εκπαίδευσης του»

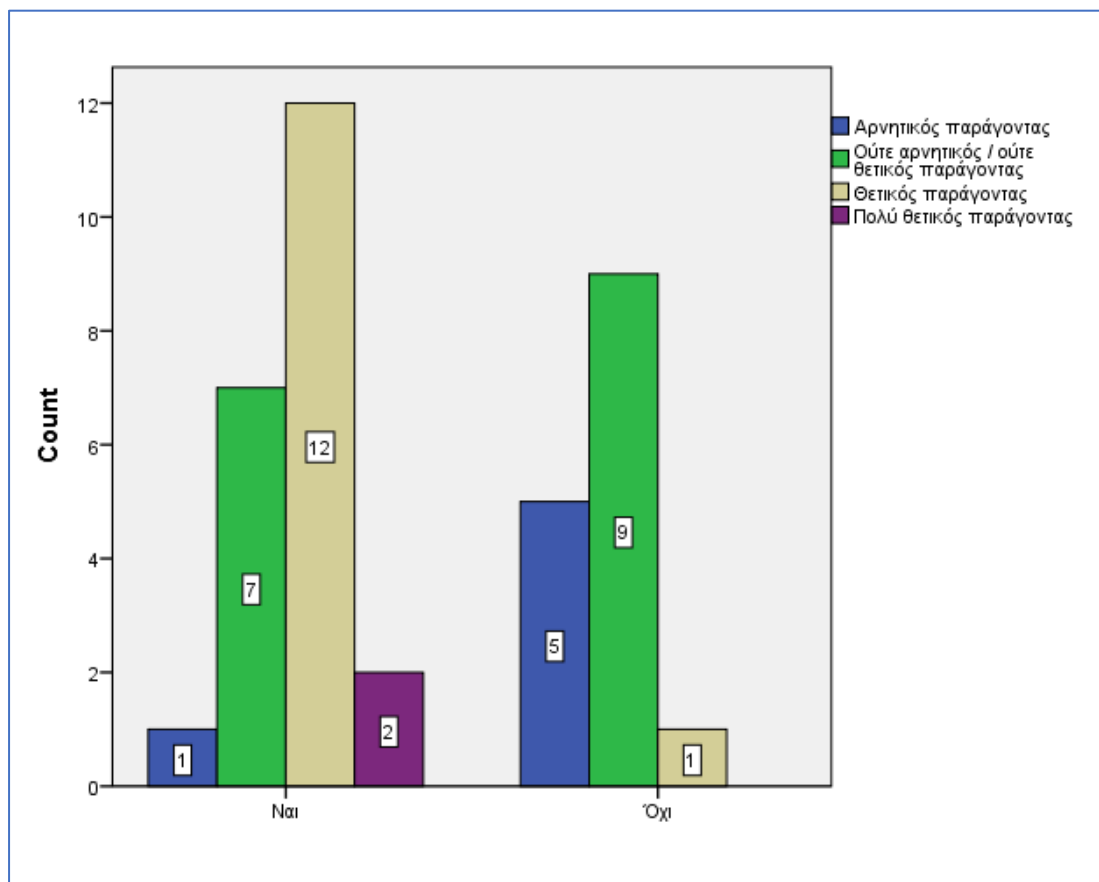
					Σύνολο
	Αρνητικός παράγοντας	Ούτε αρνητικός / ούτε θετικός παράγοντας	Θετικός παράγοντας	Πολύ θετικός παράγοντας	
Ναι	1 4,5%	7 31,8%	12 54,5%	2 9,1%	22 100,0%
Όχι	5 33,3%	9 60,0%	1 6,7%	0 0,0%	15 100,0%
Σύνολο	6 16,2%	16 43,2%	13 35,1%	2 5,4%	37 100,0%

Ακόμα, από το τεστ χ^2 βρέθηκε πως το αν πραγματοποιεί η επιχείρηση δραστηριότητες στη Σερβία, σχετίζεται στατιστικά με τον παράγοντα «ανθρώπινο δυναμικό (αφορά το επίπεδο εκπαίδευσης του)» (sig.= 0.004).

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	13,379 ^a	3	,004
Likelihood Ratio	15,573	3	,001
Linear-by-Linear Association	12,173	1	,000
N of Valid Cases	37		

a. 4 cells (50,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,81.

Διάγραμμα 6.44: Συσχέτιση του αν πραγματοποιεί η επιχείρηση δραστηριότητες στη Σερβία, με τον παράγοντα «ανθρώπινο δυναμικό: Αφορά το επίπεδο εκπαίδευσης του»

- Συσχέτιση του αν πραγματοποιεί η επιχείρηση δραστηριότητες στη Σερβία, με τον παράγοντα «επίπεδο ενσωμάτωσης νέων τεχνολογιών»

Ο Πίνακας 6.48 και το Διάγραμμα 6.45 παρουσιάζουν τις συχνότητες και τα ποσοστά του αν πραγματοποιεί η επιχείρηση δραστηριότητες στη Σερβία, σε αναλογία με τον παράγοντα «επίπεδο ενσωμάτωσης νέων τεχνολογιών». Συγκεκριμένα, το μεγαλύτερο ποσοστό (56,5%) των ερωτηθέντων που δραστηριοποιούνται στη Σερβία χαρακτηρίζουν το επίπεδο ενσωμάτωσης νέων τεχνολογιών ως ούτε θετικό / ούτε αρνητικό παράγοντα στη προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων στη χώρα της Σερβίας, ενώ το μεγαλύτερο ποσοστό (46,7%) των ερωτηθέντων που δεν δραστηριοποιούνται στη χώρα της Σερβίας χαρακτηρίζουν τον παράγοντα ως αρνητικό.

Πίνακας 6.48: Συσχέτιση του αν πραγματοποιεί η επιχείρηση δραστηριότητες στη Σερβία, με τον παράγοντα «επίπεδο ενσωμάτωσης νέων τεχνολογιών»

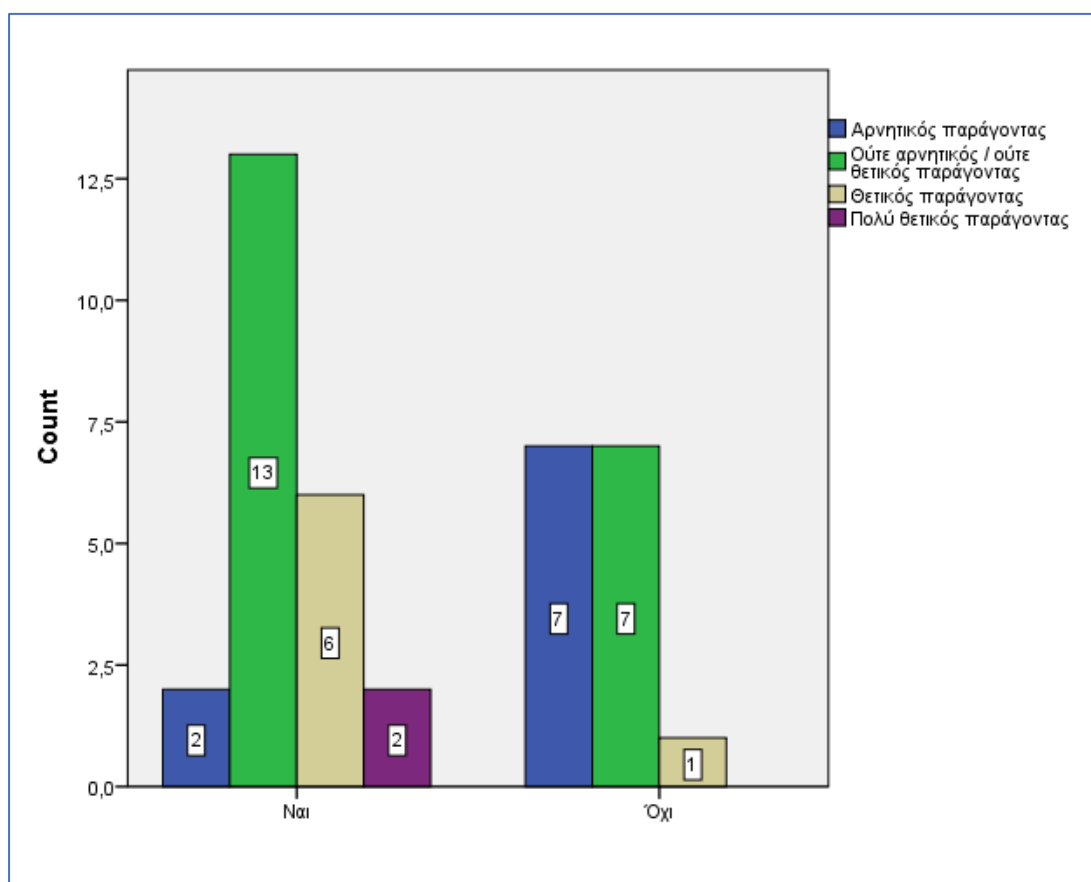
					Σύνολο
	Αρνητικός παράγοντας	Ούτε αρνητικός / ούτε θετικός παράγοντας	Θετικός παράγοντας	Πολύ θετικός παράγοντας	
Ναι	2 8,7%	13 56,5%	6 26,1%	2 8,7%	23 100,0%
Όχι	7 46,7%	7 46,7%	1 6,7%	0 0,0%	15 100,0%
Σύνολο	9 23,7%	20 52,6%	7 18,4%	2 5,3%	38 100,0%

Ακόμα, από το τεστ χ^2 βρέθηκε πως το αν πραγματοποιεί η επιχείρηση δραστηριότητες στη Σερβία, σχετίζεται στατιστικά με τον παράγοντα «επίπεδο ενσωμάτωσης νέων τεχνολογιών» (sig.= 0.031).

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	8,858 ^a	3	,031
Likelihood Ratio	9,808	3	,020
Linear-by-Linear Association	7,862	1	,005
N of Valid Cases	38		

a. 5 cells (62,5%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,79.

Διάγραμμα 6.45: Συσχέτιση του αν πραγματοποιεί η επιχείρηση δραστηριότητες στη Σερβία, με τον παράγοντα «επίπεδο ενσωμάτωσης νέων τεχνολογιών»

- Συσχέτιση του αν πραγματοποιεί η επιχείρηση δραστηριότητες στη Σερβία, με τον παράγοντα «επικοινωνία και διαδίκτυο»

Ο Πίνακας 6.49 και το Διάγραμμα 6.46 παρουσιάζουν τις συχνότητες και τα ποσοστά του αν πραγματοποιεί η επιχείρηση δραστηριότητες στη Σερβία, σε αναλογία με τον παράγοντα «επικοινωνία και διαδίκτυο». Συγκεκριμένα, το μεγαλύτερο ποσοστό (47,8%) των ερωτηθέντων που δραστηριοποιούνται στη Σερβία χαρακτηρίζουν την επικοινωνία και το διαδίκτυο ως θετικό παράγοντα στη προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων στη χώρα της Σερβίας, ενώ το μεγαλύτερο ποσοστό (46,7%) των ερωτηθέντων που δεν δραστηριοποιούνται στη χώρα της Σερβίας χαρακτηρίζουν τον παράγοντα ως αρνητικό.

Πίνακας 6.49: Συσχέτιση του αν πραγματοποιεί η επιχείρηση δραστηριότητες στη Σερβία, με τον παράγοντα «επικοινωνία και διαδίκτυο»

	Παράγοντας				Σύνολο
	Αρνητικός παράγοντας	Ούτε αρνητικός / ούτε θετικός παράγοντας	Θετικός παράγοντας	Πολύ θετικός παράγοντας	
Ναι	1 4,3%	9 39,1%	11 47,8%	2 8,7%	23 100,0%
Όχι	7 46,7%	6 40,0%	2 13,3%	0 0,0%	15 100,0%
Σύνολο	8 21,1%	15 39,5%	13 34,2%	2 5,3%	38 100,0%

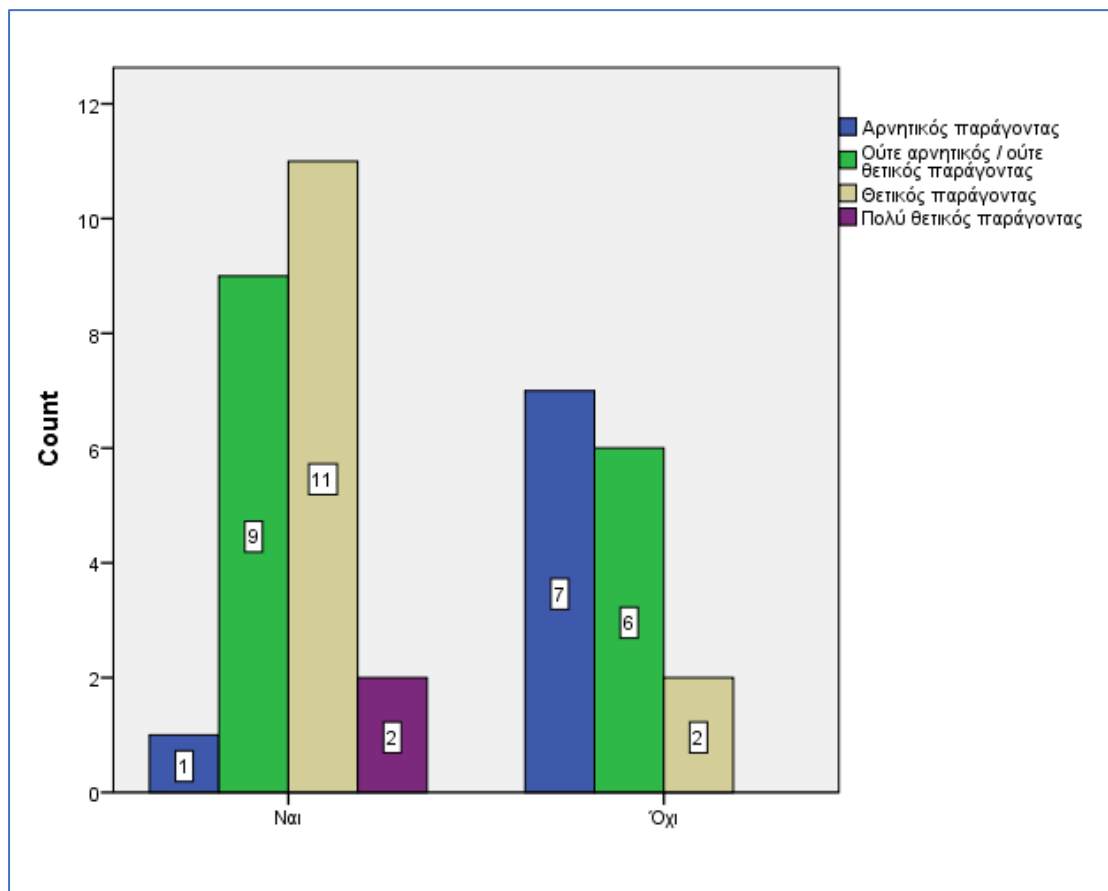
Ακόμα, από το τεστ χ^2 βρέθηκε πως το αν πραγματοποιεί η επιχείρηση δραστηριότητες στη Σερβία, σχετίζεται στατιστικά με τον παράγοντα «επικοινωνία και διαδίκτυο» (sig.= 0.007).

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	12,187 ^a	3	,007

Likelihood Ratio	13,601	3	,004
Linear-by-Linear Association	11,095	1	,001
N of Valid Cases	38		

a. 4 cells (50,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,79.

Διάγραμμα 6.46: Συσχέτιση του αν πραγματοποιεί η επιχείρηση δραστηριότητες στη Σερβία, με τον παράγοντα «επικοινωνία και διαδίκτυο»

- Συσχέτιση του αν πραγματοποιεί η επιχείρηση τη μέθοδο της παραγωγής προϊόντων ή υπηρεσιών με μετοχική συμμετοχή (μερική εξαγορά τοπικής επιχείρησης, ίδρυση διεθνούς κοινοπρακτικής επιχείρησης (Joint Venture), ίδρυση θυγατρικής αποκλειστικής ιδιοκτησίας (Wholly Owned Subsidiary), με τον παράγοντα της γεωγραφικής θέσης

Ο Πίνακας 6.50 και το Διάγραμμα 6.47 παρουσιάζουν τις συχνότητες και τα ποσοστά

του αν πραγματοποιεί η επιχείρηση τη μέθοδο της παραγωγής προϊόντων ή υπηρεσιών με μετοχική συμμετοχή (μερική εξαγορά τοπικής επιχείρησης, ίδρυση διεθνούς κοινοπρακτικής επιχείρησης (Joint Venture), ίδρυση θυγατρικής αποκλειστικής ιδιοκτησίας (Wholly Owned Subsidiary), σε αναλογία με τη γεωγραφική θέση της Σερβίας. Συγκεκριμένα, το μεγαλύτερο ποσοστό (66,7%) των ερωτηθέντων που πραγματοποιούν τη μέθοδο της παραγωγής προϊόντων ή υπηρεσιών με μετοχική συμμετοχή, χαρακτηρίζουν τη γεωγραφική θέση της Σερβίας ως ούτε θετικό / ούτε αρνητικό παράγοντα στη προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων στη χώρα της Σερβίας, ενώ το μεγαλύτερο ποσοστό (63,2%) των ερωτηθέντων που δεν πραγματοποιούν τη μέθοδο αυτή χαρακτηρίζουν τον παράγοντα ως θετικό.

Πίνακας 6.50: Συσχέτιση του αν πραγματοποιεί η επιχείρηση τη μέθοδο της παραγωγής προϊόντων ή υπηρεσιών με μετοχική συμμετοχή, με τον παράγοντα της γεωγραφικής θέσης

	VAR00020				Σύνολο
	Αρνητικός παράγοντας	Ούτε αρνητικός / ούτε θετικός παράγοντας	Θετικός παράγοντας	Πολύ θετικός παράγοντας	
Ναι	1 5,6%	12 66,7%	3 16,7%	2 11,1%	18 100,0%
Όχι	0 0,0%	3 15,8%	12 63,2%	4 21,1%	19 100,0%
Σύνολο	1 2,7%	15 40,5%	15 40,5%	6 16,2%	37 100,0%

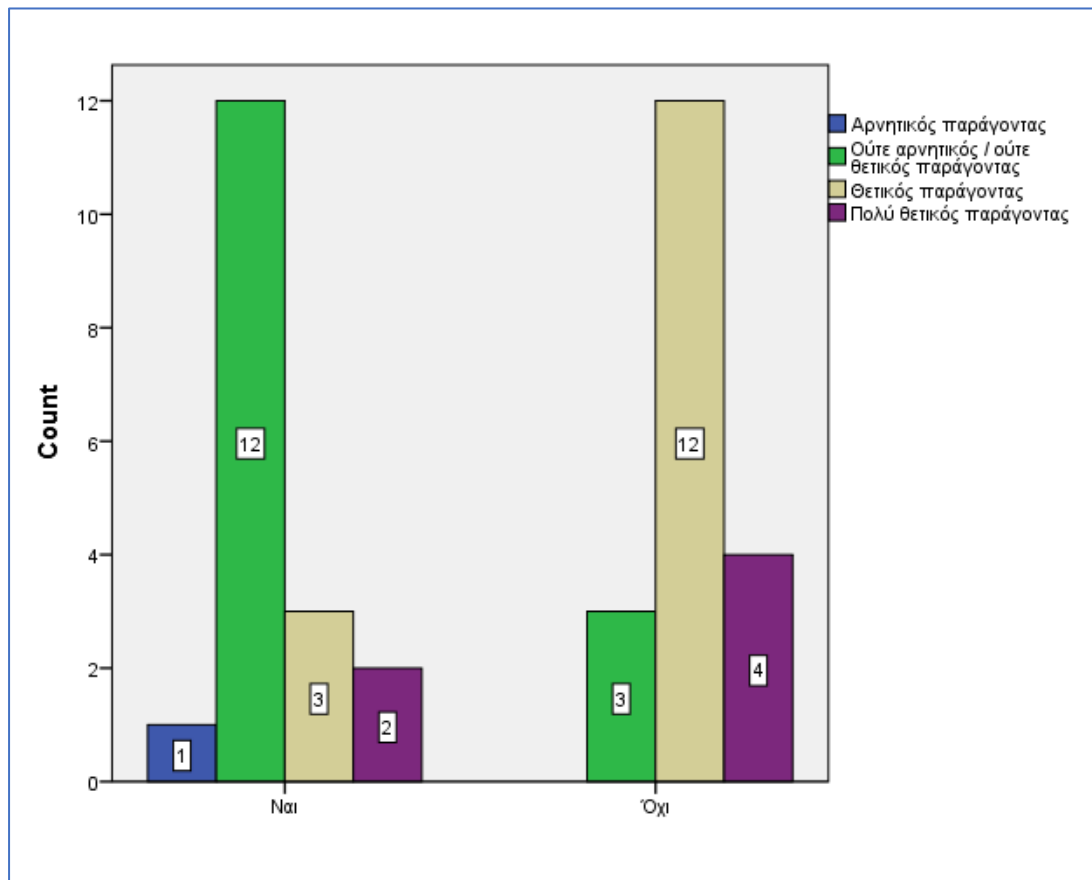
Ακόμα, από το τεστ χ^2 βρέθηκε πως το αν πραγματοποιεί η επιχείρηση δραστηριότητες στη Σερβία, σχετίζεται στατιστικά με τον παράγοντα «επικοινωνία και διαδίκτυο» (sig.= 0.007).

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)

Pearson Chi-Square	12,449 ^a	3	,006
Likelihood Ratio	13,604	3	,003
Linear-by-Linear Association	7,923	1	,005
N of Valid Cases	37		

a. 4 cells (50,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,49.

Διάγραμμα 6.47: Συσχέτιση του αν πραγματοποιεί η επιχείρηση τη μέθοδο της παραγωγής προϊόντων ή υπηρεσιών με μετοχική συμμετοχή με τον παράγοντα της γεωγραφικής θέσης

6.3 Συμπεράσματα έρευνας

Το δείγμα της έρευνας αποτελείται από μέσο όρο ηλικίας 41,38 έτη. Κατά 66,7% είναι κάτοχος μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών, ενώ κατά 25,6% κάτοχος πτυχίου ΑΕΙ/ΤΕΙ. Ο μέσος όρος εργασίας του δείγματος είναι 16,92 έτη, το 64,1% είναι στέλεχος της ανώτατης διοίκησης και το 48,7% των ερωτηθέντων ανήκει σε μεγάλο μεγέθους επιχείρηση από 251 εργαζομένους και πάνω).

Ο μέσος όρος των χωρών που δραστηριοποιούνται οι επιχειρήσεις που συμμετείχαν στην έρευνα είναι 22,18 χώρες, ενώ κατά 35% δήλωσαν ότι από 0 έως 20% των συνολικών εσόδων τους προέρχεται από διεθνείς δραστηριότητες. Το 87,5% πραγματοποιεί τη μέθοδο των άμεσων εξαγωγών, το 77,8% δεν πραγματοποιεί την μέθοδο των έμμεσων εξαγωγών, το 60,5% δεν πραγματοποιεί τη μέθοδο παραγωγής προϊόντων χωρίς μετοχική συμμετοχή, ενώ οι μισοί (50%) πραγματοποιούν τη μέθοδο παραγωγής προϊόντων με μετοχική συμμετοχή.

A. Αναλυτικότερα τα αποτελέσματα της έρευνας:

- Το 60% των ερωτηθέντων δήλωσε ότι πραγματοποιεί επιχειρηματικές δραστηριότητες στη Σερβία
- Το 71,8% των ερωτηθέντων δήλωσε ότι πραγματοποιεί εξαγωγές στη Σερβία
- Το 87,5% των ερωτηθέντων δήλωσε ότι δεν έχει θυγατρική στη Σερβία, ενώ το 12,5% ότι έχει
- Το 71,4% των ερωτηθέντων που δεν δραστηριοποιούνται στη Σερβία δήλωσε ότι δεν είναι στα άμεσα σχέδια του να πραγματοποιήσει επιχειρηματικές δραστηριότητες στη χώρα

B. Σχετικά με το πως χαρακτηρίζουν οι ερωτηθέντες μια σειρά παραγόντων για την αγορά της Σερβίας, αναφορικά με την προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων, εμφανίζουν:

Υψηλή Θετική επίδραση

- Το 35,9% των ερωτηθέντων δήλωσε ότι ο παράγοντας «πολιτική σταθερότητα», για τη χώρα της Σερβίας, επιδρά θετικά στην προσέλκυση

άμεσων ξένων επενδύσεων, ενώ το 33,3% δήλωσε ότι δεν επιδρά ούτε θετικά / ούτε αρνητικά

- Το 60,5% των ερωτηθέντων δήλωσε ότι ο παράγοντας «κόστος εργασίας», για τη χώρα της Σερβίας, επιδρά θετικά στην προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων
- Το 44,7% των ερωτηθέντων δήλωσε ότι ο παράγοντας «ιδιωτικοποιήσεις», για τη χώρα της Σερβίας, επιδρά θετικά στην προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων
- Το 50% των ερωτηθέντων δήλωσε ότι ο παράγοντας «ανθρώπινο δυναμικό (αφορά την ποιότητα της εξειδίκευσής του)», για τη χώρα της Σερβίας, επιδρά θετικά στην προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων

Υψηλή Αρνητική επίδραση

- Το 48,6% των ερωτηθέντων δήλωσε ότι ο παράγοντας «διαφθορά», για τη χώρα της Σερβίας, επιδρά αρνητικά στην προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων
- Το 54,1% των ερωτηθέντων δήλωσε ότι ο παράγοντας «παραοικονομία», για τη χώρα της Σερβίας, επιδρά αρνητικά στην προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων

Υψηλή Ούτε θετική / ούτε αρνητική επίδραση

- Το 61,5% των ερωτηθέντων δήλωσε ότι ο παράγοντας «μέγεθος αγοράς», για τη χώρα της Σερβίας, δεν επιδρά ούτε θετικά ούτε αρνητικά στην προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων
- Το 43,6% των ερωτηθέντων δήλωσε ότι ο παράγοντας «εξωστρέφεια της χώρας», για τη χώρα της Σερβίας, δεν επιδρά ούτε θετικά ούτε αρνητικά στην προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων, ενώ το 41% δήλωσε ότι επιδρά θετικά
- Το 39,5% των ερωτηθέντων δήλωσε ότι ο παράγοντας «επενδυτικό περιβάλλον – επενδυτικά κίνητρα», για τη χώρα της Σερβίας, δεν επιδρά ούτε

θετικά / ούτε αρνητικά στην προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων, ενώ το 28,9% δήλωσε ότι επιδρά αρνητικά.

- Το 50% των ερωτηθέντων δήλωσε ότι ο παράγοντας «ασφαλιστικό κόστος (το ύψος των ασφαλιστικών εισφορών για τους εργαζομένους)», για τη χώρα της Σερβίας, δεν επιδρά ούτε θετικά / ούτε αρνητικά στην προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων
- Το 42,1% των ερωτηθέντων δήλωσε ότι ο παράγοντας «γεωγραφική θέση», για τη χώρα της Σερβίας, δεν επιδρά ούτε θετικά / ούτε αρνητικά στην προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων, ενώ το 39,5% δήλωσε ότι επιδρά θετικά
- Το 43,2% των ερωτηθέντων δήλωσε ότι ο παράγοντας «ανθρώπινο δυναμικό (αφορά το επίπεδο εκπαίδευσης του)», για τη χώρα της Σερβίας, δεν επιδρά ούτε θετικά / ούτε αρνητικά στην προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων, ενώ το 35,1% δήλωσε ότι επιδρά θετικά
- Το 39,5% των ερωτηθέντων δήλωσε ότι ο παράγοντας «επίπεδο υποδομών – μεταφορών», για τη χώρα της Σερβίας, δεν επιδρά ούτε θετικά / ούτε αρνητικά στην προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων
- Το 52,6% των ερωτηθέντων δήλωσε ότι ο παράγοντας «επίπεδο ενσωμάτωσης νέων τεχνολογιών», για τη χώρα της Σερβίας, δεν επιδρά ούτε θετικά / ούτε αρνητικά στην προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων
- Το 39,5% των ερωτηθέντων δήλωσε ότι ο παράγοντας «επικοινωνία και διαδίκτυο», για τη χώρα της Σερβίας, δεν επιδρά ούτε θετικά / ούτε αρνητικά στην προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων, ενώ το 34,2% δήλωσε ότι επιδρά θετικά
- Το 60,5% των ερωτηθέντων δήλωσε ότι ο παράγοντας «ενέργεια (αφορά την πληρότητα της διαθέσιμης ενέργειας, καθώς επίσης και το κόστος της)», για τη χώρα της Σερβίας, δεν επιδρά ούτε θετικά / ούτε αρνητικά στην προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων
- Το 64,9% των ερωτηθέντων δήλωσε ότι ο παράγοντας «ρυθμός πληθωρισμού», για τη χώρα της Σερβίας, δεν επιδρά ούτε θετικά / ούτε αρνητικά στην προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων
- Το 48,6% των ερωτηθέντων δήλωσε ότι ο παράγοντας «Σέρβικο δηνάριο», για τη χώρα της Σερβίας, δεν επιδρά ούτε θετικά / ούτε αρνητικά στην

προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων, ενώ το 32,4% δήλωσε ότι επιδρά αρνητικά

- Το 72,2% των ερωτηθέντων δήλωσε ότι ο παράγοντας «ανεργία», για τη χώρα της Σερβίας, δεν επιδρά ούτε θετικά / ούτε αρνητικά στην προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων, ενώ το 22,2% δήλωσε ότι επιδρά θετικά
- Το 62,9% των ερωτηθέντων δήλωσε ότι ο παράγοντας «έλλειμμα», για τη χώρα της Σερβίας, δεν επιδρά ούτε θετικά / ούτε αρνητικά στην προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων
- Το 54,1% των ερωτηθέντων δήλωσε ότι ο παράγοντας «κατά κεφαλήν ΑΕΠ», για τη χώρα της Σερβίας, δεν επιδρά ούτε θετικά / ούτε αρνητικά στην προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων
- Το 43,2% των ερωτηθέντων δήλωσε ότι ο παράγοντας «ρυθμός ανάπτυξης», για τη χώρα της Σερβίας, δεν επιδρά ούτε θετικά / ούτε αρνητικά στην προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων
- Το 67,6% των ερωτηθέντων δήλωσε ότι ο παράγοντας «ασφάλεια πνευματικής ιδιοκτησίας», για τη χώρα της Σερβίας, δεν επιδρά ούτε θετικά / ούτε αρνητικά στην προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων
- Το 43,2% των ερωτηθέντων δήλωσε ότι ο παράγοντας «country risk», για τη χώρα της Σερβίας, δεν επιδρά ούτε θετικά / ούτε αρνητικά στην προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων, ενώ το 35,1% δήλωσε ότι επιδρά αρνητικά
- Το 59,5% των ερωτηθέντων δήλωσε ότι ο παράγοντας «openness της οικονομίας (αφορά το μέγεθος του συνόλου των εξαγωγών και των εισαγωγών της χώρας σε σχέση με το ΑΕΠ)», για τη χώρα της Σερβίας, δεν επιδρά ούτε θετικά / ούτε αρνητικά στην προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων
- Το 64,9% των ερωτηθέντων δήλωσε ότι ο παράγοντας «αριθμός απεργιών», για τη χώρα της Σερβίας, δεν επιδρά ούτε θετικά / ούτε αρνητικά στην προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων
- Το 55,6% των ερωτηθέντων δήλωσε ότι ο παράγοντας «επενδυτικό προφίλ», για τη χώρα της Σερβίας, δεν επιδρά ούτε θετικά / ούτε αρνητικά στην προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων
- Το 38,9% των ερωτηθέντων δήλωσε ότι ο παράγοντας «φορολογικά κίνητρα – φορολογικές ελαφρύνσεις», για τη χώρα της Σερβίας, δεν επιδρά ούτε θετικά /

ούτε αρνητικά στην προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων, ενώ το 36,1% δήλωσε ότι επιδρά θετικά

- Το 67,6% των ερωτηθέντων δήλωσε ότι ο παράγοντας «επαναπατρισμός κερδών», για τη χώρα της Σερβίας, δεν επιδρά ούτε θετικά / ούτε αρνητικά στην προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων
- Το 59,5% των ερωτηθέντων δήλωσε ότι ο παράγοντας «τραπεζικό σύστημα», για τη χώρα της Σερβίας, δεν επιδρά ούτε θετικά / ούτε αρνητικά στην προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων
- Το 48,6% των ερωτηθέντων δήλωσε ότι ο παράγοντας «τουρισμός», για τη χώρα της Σερβίας, δεν επιδρά ούτε θετικά / ούτε αρνητικά στην προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων, ενώ το 43,2% δήλωσε ότι επιδρά θετικά

Γ. Η συγκριτική στατιστική ανάλυση της έρευνας εμφάνισε υψηλή στατιστική συσχέτιση σχετικά με τον αν μια επιχείρηση δραστηριοποιείται στην Σερβία ή όχι. Πολλές από τις απαντήσεις των ερωτηθέντων που δραστηριοποιούνται στην Σερβία, διαφοροποιούνται στατιστικά σημαντικά ($H < 0,005$) από αυτές των ερωτηθέντων που δεν δραστηριοποιούνται, πράγμα που μερικώς αιτιολογείτε από την ελλιπή ενημέρωση – εσφαλμένη γνώση για την εν λόγω αγορά από τους ερωτηθέντες που δεν δραστηριοποιούνται εκεί. Αναλυτικότερα:

- Το μεγαλύτερο ποσοστό (54,5%) των ερωτηθέντων που δραστηριοποιούνται στη Σερβία χαρακτηρίζουν το ανθρώπινο δυναμικό (αφορά το επίπεδο εκπαίδευσης του) ως θετικό παράγοντα στη προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων στη χώρα της Σερβίας, ενώ το μεγαλύτερο ποσοστό (60%) των ερωτηθέντων που δεν δραστηριοποιούνται στη χώρα της Σερβίας χαρακτηρίζουν τον παράγοντα ως ούτε θετικό / ούτε αρνητικό
- το μεγαλύτερο ποσοστό (56,5%) των ερωτηθέντων που δραστηριοποιούνται στη Σερβία χαρακτηρίζουν το επίπεδο ενσωμάτωσης νέων τεχνολογιών ως ούτε θετικό / ούτε αρνητικό παράγοντα στη προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων στη χώρα της Σερβίας, ενώ το μεγαλύτερο ποσοστό (46,7%) των ερωτηθέντων που δεν δραστηριοποιούνται στη χώρα της Σερβίας χαρακτηρίζουν τον παράγοντα ως αρνητικό

- Το μεγαλύτερο ποσοστό (47,8%) των ερωτηθέντων που δραστηριοποιούνται στη Σερβία χαρακτηρίζουν την επικοινωνία και το διαδίκτυο ως θετικό παράγοντα στη προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων στη χώρα της Σερβίας, ενώ το μεγαλύτερο ποσοστό (46,7%) των ερωτηθέντων που δεν δραστηριοποιούνται στη χώρα της Σερβίας χαρακτηρίζουν τον παράγοντα ως αρνητικό

Επιπλέον, στατιστικά σημαντική διαφοροποίηση εμφάνισε το αν η επιχείρηση των ερωτηθέντων πραγματοποιεί τη μέθοδο της παραγωγής προϊόντων ή υπηρεσιών με μετοχική συμμετοχή (μερική εξαγορά τοπικής επιχείρησης, ίδρυση διεθνούς κοινοπρακτικής επιχείρησης (Joint Venture), ίδρυση θυγατρικής αποκλειστικής ιδιοκτησίας (Wholly Owned Subsidiary), με τον παράγοντα της γεωγραφικής θέσης της Σερβίας. Πιο συγκεκριμένα, το μεγαλύτερο ποσοστό (66,7%) των ερωτηθέντων που πραγματοποιούν τη μέθοδο της παραγωγής προϊόντων ή υπηρεσιών με μετοχική συμμετοχή, χαρακτηρίζουν τη γεωγραφική θέση της Σερβίας ως ούτε θετικό / ούτε αρνητικό παράγοντα στη προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων στη χώρα της Σερβίας, ενώ το μεγαλύτερο ποσοστό (63,2%) των ερωτηθέντων που δεν πραγματοποιούν τη μέθοδο αυτή χαρακτηρίζουν τον παράγοντα ως θετικό.

Κεφάλαιο 7: Συμπεράσματα

Η παρούσα διπλωματική εργασία εστιάζει στην αγορά της Σερβίας ως προς την ικανότητά της στην προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων.

Το να επενδύσει κάποιος στη Σερβία μια δεκαετία πριν, θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως επιχειρηματική ενέργεια υψηλού επενδυτικού κινδύνου. Το «internet» σε συνδυασμό με την νέα τάξη πραγμάτων που επικρατεί στο παγκόσμιο εμπορικό κόσμο, στα πλαίσια της παγκοσμιοποίησης, μεσολάβησαν στην μετάλλαξη της γενικότερης εικόνας τόσο της ίδιας της χώρας της Σερβίας, όσο και των πάρα πολλών χωρών παγκοσμίως. Πλέον, οφέλη και ευκαιρίες μπορεί κάποιος επενδυτής να εντοπίσει και στα πιο απόμακρα μέρη, γεγονός που αποδεικνύει την διαφορετικότητα των συνθηκών. Έτσι, η αγορά της Σερβίας, αν και αυτή με τη σειρά της μπορεί να επιφυλάσσει αρκετούς κινδύνους, δεν παύει να παρέχει οφέλη σε όποιον επιχειρήσει να την ανακαλύψει και να τα εκμεταλλευτεί.

Το κράτος της Σερβίας, αναφερόμενοι τόσο ως προς την κυβέρνηση της χώρας, όσο και ως προς τους πολίτες της, προασπίζουν τους διεθνείς εμπορικούς κανόνες δικαίου διαφυλάσσοντας με αυτό τον τρόπο εικόνα της χώρας, ενώ επίσης χαρακτηρίζονται για την φιλοξενία που παρέχουν στα ερχόμενα ξένα επενδυτικά σχήματα.

Οι παράγοντες που αναλύθηκαν, τόσο στην έρευνα, όσο και στην βιβλιογραφική επισκόπηση του θέματος αποδεικνύονται πως είναι πολυδιάστατοι και πολυμορφικοί. Η λίστα των παραγόντων είναι εξαιρετικά μεγάλη, και δυσκολεύει τους ερευνητές στην αποτελεσματικότερη προσέγγιση του θέματος. Στον σύγχρονο οικονομικό κατεστημένο, οι επιχειρήσεις είναι αναγκασμένες να μεταλλάσσονται, έτσι ώστε μέσω της ευελιξίας να καταφέρουν να αντιμετωπίσουν τον παγκόσμιο ανταγωνισμό που υφίσταται. Έτσι, μαζί με τις επιχειρήσεις, μεταλλάσσονται και οι ανάγκες τους, μετατρέποντας, άλλοτε παράγοντες ιδιαίτερα σημαντικούς, σε αδιάφορης σημασίας και αντίστροφα, παράγοντες, δηλαδή, που κάποτε δεν ήταν σημαντικοί, να παίζουν πολύ πρωταγωνιστικό ρόλο στις αποφάσεις τους. Επιπλέον, οι παράγοντες αυτοί μπορεί να μεταλλάσσονται και με βάση το μέγεθος της επιχείρησης, αλλά και τις τεχνολογικές της δυνατότητες.

Η έρευνα που πραγματοποιήθηκε στα πλαίσια της παρούσας διπλωματικής εργασίας, αποτέλεσε πηγή για ιδιαίτερα χρήσιμα συμπεράσματα, κυρίως στις επιχειρήσεις που βρίσκονται στον Ελληνικό χώρο, αλλά παρόλα αυτά στη συντριπτική τους πλειοψηφία, είναι πλήρως διεθνοποιημένες. Αναλύθηκαν, οι σημαντικότερες οικονομικές αλλά και εμπορικές συνθήκες αναφορικά με την αγορά της Σερβίας και ήρθαμε αντιμέτωποι με ουσιώδη στοιχεία, τα οποία οι έμπειροι – επαγγελματίες του χώρου μας τα δίδαξαν.

Έτσι, ερχόμενοι στο προκείμενο, όντας συνειδητοποιημένοι με το μέγεθος του θέματος και της αγοράς της Σερβίας αναφορικά με την ελκυστικότητά της στην προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων, αντιλαμβανόμαστε ότι η ολοκληρωτική απεικόνιση είναι πολύ δύσκολη στο να πραγματοποιηθεί. Μια επιχείρηση για να αποφασίσει να επενδύσει σε μια χώρα σαν τη Σερβία θα έρθει αντιμέτωπη με δυσμενείς συνθήκες, αλλά και με υψηλά επενδυτικά οφέλη. Προφανώς και ο παράγοντας τύχη, παίζει και αυτός τον ρόλο του, όταν μια επιχείρηση αποφασίσει να εισέλθει στη Σερβία, αλλά οι επιχειρήσεις δεν μπορούν να βασίσουν ολόκληρο το επιχειρηματικό τους οικοδόμημά σε αυτό τον παράγοντα. Η ύπαρξη των κατάλληλων στελεχών στο εσωτερικό της επιχείρησης, αλλά και η χρήση εξωτερικών συμβούλων, οι οποίοι εξειδικεύονται στο θέμα, αντιλαμβάνεται κανείς ότι είναι απαραίτητοι συντελεστές, για την επίτευξη του καλύτερου δυνατού αποτελέσματος.

Ωστόσο, αυτό που προκύπτει έχει να κάνει με την αναγκαιότητα της διεξοδικότερης ανάλυσης της χώρας σε συνάρτηση με τους παράγοντες που προσελκύουν τις άμεσες ξένες επενδύσεις. Ευελπιστούμε, ότι η παρούσα διπλωματική εργασία, επιδιώκοντας στο να συμβάλει στην καλύτερη κατανόηση του θέματος, να αποτελέσει μια ακόμα αφορμή στην επίτευξη της αύξησης του ενδιαφέροντος για το αντικείμενο.

Βιβλιογραφία

Ελληνική Βιβλιογραφία

- Παπαδοπούλου, Α. Μ. (2012). Μελέτη σκοπιμότητας για τη διερεύνηση της εξαγωγικής επέκτασης μιας επιχείρησης αθλητικών ειδών στη Σερβία.
- Κουτλουμπάση, Α. (2014). Ο αντίκτυπος της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης του 2008 στις οικονομίες της ΝΑ Ευρώπης: η περίπτωση της Σερβίας.
- Κούλης, Γ. (2014). Άμεσες ξένες επενδύσεις στη Σερβία στον τομέα των υπηρεσιών: η περίπτωση των ελληνικών επενδύσεων.

Ξένη Βιβλιογραφία

- Aizenman, Joshua, and Nancy Marion. "The merits of horizontal versus vertical FDI in the presence of uncertainty." *Journal of International economics* 62.1 (2004): 125-148.
- Asiedu, Elizabeth. "Foreign direct investment in Africa: The role of natural resources, market size, government policy, institutions and political instability." *The World Economy* 29.1 (2006): 63-77.
- Assunção, Susana, Rosa Forte, and Aurora AC Teixeira. *Location determinants of FDI: a literature review*. No. 433. Universidade do Porto, Faculdade de Economia do Porto, 2011.
- Assunção, Susana, Rosa Forte, and Aurora AC Teixeira. *Location determinants of FDI: a literature review*. No. 433. Universidade do Porto, Faculdade de Economia do Porto, 2011.
- Ball, D. A., et al. "International Business: The Global Competition." (2004).
- Duce, Maitena. "Definitions of foreign direct investment (FDI): A methodological note." *Banco de Espana* (2003).
- Dunning, John H. "Determinants of Foreign Direct Investment: Globalization." (2002).
- Dunning, John H. "The eclectic paradigm as an envelope for economic and business theories of MNE activity." *International business review* 9.2 (2000): 163-190.

- Faeth, Isabel. "Determinants of foreign direct investment—a tale of nine theoretical models." *Journal of Economic Surveys* 23.1 (2009): 165-196.
- Kinda, Tidiane. "Investment climate and FDI in developing countries: firm-level evidence." *World development* 38.4 (2010): 498-513.
- Knickerbocker, Frederick T. "Oligopolistic reaction and multinational enterprise." *Thunderbird International Business Review* 15.2 (1973): 7-9.
- Mohamed, Sufian Eltayeb, and Moise G. Sidiropoulos. "Another look at the determinants of foreign direct investment in MENA countries: an empirical investigation." *Journal of economic development* 35.2 (2010): 75.

Διαδικτυακοί Τόποι

- Cbre. [Online] Available from: <http://www.cbre.rs/assets/files/you/welcome-to-belgrade-gr.pdf> [Accessed: 15 September 2017]
- Doing business 2017. [Online] Available from: <http://www.doingbusiness.org/reports/global-reports/doing-business-2017> [Accessed: 15 September 2017]
- Exchange-rates. [Online] Available from: <http://www.exchange-rates.org/history/RSD/EUR/T> [Accessed: 17 September 2017]
- Global Edge - MSU - Edu. [Online] Available from: <https://globaledge.msu.edu/countries/serbia/tradestats> [Accessed: 21 September 2017]
- Knoema. [Online] Available from: <https://knoema.com/atlas/Serbia> [Accessed: 19 September 2017]
- World bank. [Online] Available from: <http://wits.worldbank.org/CountryProfile/en/SER> [Accessed: 08 September 2017]
- State. [Online] Available from: <https://www.state.gov/e/eb/rls/othr/ics/2013/204728.htm> [Accessed: 24 August 2017]

Παράρτημα

Στο παρακάτω παράρτημα παρατάσσεται το **ερωτηματολόγιο** το οποίο στάλθηκε στις επιχειρήσεις με τις επιλογές που δύναται να απαντήσουν:

A. Στοιχεία δείγματος

1. Ηλικία

(ελεύθερο κείμενο σύντομης απάντησης)

2. Επίπεδο εκπαίδευσης

- ο Απολυτήριο λυκείου
- ο Μεταλυκειακή εκπαίδευση (Ι.Ε.Κ.)
- ο Κάτοχος πτυχίου ΑΕΙ / ΤΕΙ
- ο Κάτοχος μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών
- ο Κάτοχος διδακτορικού

3. Έτη εργασίας

(ελεύθερο κείμενο σύντομης απάντησης)

4. Θέση

- ο Προϊστάμενος ανώτερων & μεσαίων διοικητικών βαθμίδων
- ο Στέλεχος της ανώτατης διοίκησης

B. Στοιχεία επιχείρησης

5. Αριθμός εργαζομένων στην επιχείρηση

- ο Μικρή – Έως 50 εργαζόμενοι
- ο Μεσαία – 51 έως 250 εργαζόμενοι
- ο Μεγάλη – 251 εργαζόμενοι και πάνω 201

6. Σε πόσες χώρες (εκτός από την Ελλάδα) δραστηριοποιείται η επιχείρηση;
(ελεύθερο κείμενο σύντομης απάντησης)

7. Ποιο ποσοστό (%) από τα συνολικά έσοδα της επιχείρησης προέρχεται από διεθνείς δραστηριότητες;

- ο 0% έως 20%
- ο 21% έως 40%
- ο 41% έως 60%
- ο 61% έως 80%
- ο 81% έως 100%

8. Πραγματοποιεί τις παρακάτω δραστηριότητες;

a. Μέθοδο άμεσων εξαγωγών (τμήμα εξαγωγών, αντιπρόσωποι στη χώρα εξαγωγής, υποκατάστημα στη χώρα εξαγωγής, εμπορική θυγατρική στη χώρα εξαγωγής)

- ο Ναι
- ο Όχι

b. Μέθοδο έμμεσων εξαγωγών (εξαγωγές μέσω εταιριών διαχείρισης εξαγωγών (Ε.Δ.ΕΞ.))

- ο Ναι
- ο Όχι

c. Παραγωγή προϊόντων ή υπηρεσιών ΧΩΡΙΣ μετοχική συμμετοχή (συμφωνίες παραγωγής (Contract Manufacturing), συμφωνίες παραχώρησης δικαιώματος εκμετάλλευσης (Licensing), δικαιόχρηση (Franchising), διοικητικά συμβόλαια (Management Contracts), συμφωνίες κατασκευής έργων «με το κλειδί στο χέρι» (Turn – key Agreements)

Ναι

Όχι

d. Παραγωγή προϊόντων ή υπηρεσιών Με μετοχική συμμετοχή (μερική εξαγορά τοπικής επιχείρησης, ίδρυση διεθνούς κοινοπρακτικής επιχείρησης (Joint Venture), ίδρυση θυγατρικής αποκλειστικής ιδιοκτησίας (Wholly Owned Subsidiary)

Ναι

Όχι

Γ. Σερβία

9. Πραγματοποιείτε επιχειρηματικές δραστηριότητες στη Σερβία;

Ναι

Όχι

10. Πραγματοποιείτε εξαγωγές στη Σερβία;

Ναι

Όχι

11. Έχετε θυγατρική στη Σερβία;

Ναι

ο Όχι

12. Εάν δεν πραγματοποιείτε επιχειρηματικές δραστηριότητες στη Σερβία, είναι στα άμεσα σχέδιά σας να πραγματοποιήσετε;

ο Ναι

ο Όχι

Δ. Πως θα χαρακτηρίζατε την αγορά της Σερβίας αναφορικά με τους παρακάτω παράγοντες ως προς την προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων;

13. Μέγεθος αγοράς

- ο Πολύ αρνητικός παράγοντας
- ο Αρνητικός παράγοντας
- ο Ούτε αρνητικός / ούτε θετικός παράγοντας
- ο Θετικός παράγοντας
- ο Πολύ θετικός παράγοντας

14. Εξωστρέφεια της χώρας

- ο Πολύ αρνητικός παράγοντας
- ο Αρνητικός παράγοντας
- ο Ούτε αρνητικός / ούτε θετικός παράγοντας
- ο Θετικός παράγοντας
- ο Πολύ θετικός παράγοντας

15. Πολιτική σταθερότητα

- ο Πολύ αρνητικός παράγοντας
- ο Αρνητικός παράγοντας
- ο Ούτε αρνητικός / ούτε θετικός παράγοντας
- ο Θετικός παράγοντας

- Πολύ θετικός παράγοντας

16. Επενδυτικό περιβάλλον – επενδυτικά κίνητρα

- Πολύ αρνητικός παράγοντας
- Αρνητικός παράγοντας
- Ούτε αρνητικός / ούτε θετικός παράγοντας
- Θετικός παράγοντας
- Πολύ θετικός παράγοντας

17. Κόστος εργασίας

- Πολύ αρνητικός παράγοντας
- Αρνητικός παράγοντας
- Ούτε αρνητικός / ούτε θετικός παράγοντας
- Θετικός παράγοντας
- Πολύ θετικός παράγοντας

18. Ασφαλιστικό κόστος: Το ύψος των ασφαλιστικών εισφορών για τους εργαζομένους

- Πολύ αρνητικός παράγοντας
- Αρνητικός παράγοντας
- Ούτε αρνητικός / ούτε θετικός παράγοντας
- Θετικός παράγοντας
- Πολύ θετικός παράγοντας

19. Ιδιωτικοποιήσεις

- Πολύ αρνητικός παράγοντας
- Αρνητικός παράγοντας
- Ούτε αρνητικός / ούτε θετικός παράγοντας
- Θετικός παράγοντας
- Πολύ θετικός παράγοντας

20. Γεωγραφική θέση

- Πολύ αρνητικός παράγοντας
- Αρνητικός παράγοντας
- Ούτε αρνητικός / ούτε θετικός παράγοντας
- Θετικός παράγοντας
- Πολύ θετικός παράγοντας

21. Ανθρώπινο δυναμικό: Αφορά την ποιότητα της εξειδίκευσής του

- Πολύ αρνητικός παράγοντας
- Αρνητικός παράγοντας
- Ούτε αρνητικός / ούτε θετικός παράγοντας
- Θετικός παράγοντας
- Πολύ θετικός παράγοντας

22. Ανθρώπινο δυναμικό: Αφορά το επίπεδο εκπαίδευσης του

- Πολύ αρνητικός παράγοντας
- Αρνητικός παράγοντας
- Ούτε αρνητικός / ούτε θετικός παράγοντας
- Θετικός παράγοντας
- Πολύ θετικός παράγοντας

23. Επίπεδο υποδομών – μεταφορών

- Πολύ αρνητικός παράγοντας
- Αρνητικός παράγοντας
- Ούτε αρνητικός / ούτε θετικός παράγοντας
- Θετικός παράγοντας
- Πολύ θετικός παράγοντας

24. Επίπεδο ενσωμάτωσης νέων τεχνολογιών

- Πολύ αρνητικός παράγοντας
- Αρνητικός παράγοντας
- Ούτε αρνητικός / ούτε θετικός παράγοντας
- Θετικός παράγοντας
- Πολύ θετικός παράγοντας

25. Επικοινωνία και διαδίκτυο

- Πολύ αρνητικός παράγοντας
- Αρνητικός παράγοντας
- Ούτε αρνητικός / ούτε θετικός παράγοντας
- Θετικός παράγοντας
- Πολύ θετικός παράγοντας

26. Ενέργεια: Αφορά την πληρότητα της διαθέσιμης ενέργειας, καθώς επίσης και το κόστος της

- Πολύ αρνητικός παράγοντας
- Αρνητικός παράγοντας
- Ούτε αρνητικός / ούτε θετικός παράγοντας
- Θετικός παράγοντας
- Πολύ θετικός παράγοντας

27. Ρυθμός πληθωρισμού

- Πολύ αρνητικός παράγοντας
- Αρνητικός παράγοντας
- Ούτε αρνητικός / ούτε θετικός παράγοντας
- Θετικός παράγοντας
- Πολύ θετικός παράγοντας

28. Σέρβικο δηνάριο

- Πολύ αρνητικός παράγοντας

- Αρνητικός παράγοντας
- Ούτε αρνητικός / ούτε θετικός παράγοντας
- Θετικός παράγοντας
- Πολύ θετικός παράγοντας

29. Ανεργία

- Πολύ αρνητικός παράγοντας
- Αρνητικός παράγοντας
- Ούτε αρνητικός / ούτε θετικός παράγοντας
- Θετικός παράγοντας
- Πολύ θετικός παράγοντας

30. Έλλειμμα

- Πολύ αρνητικός παράγοντας
- Αρνητικός παράγοντας
- Ούτε αρνητικός / ούτε θετικός παράγοντας
- Θετικός παράγοντας
- Πολύ θετικός παράγοντας

31. Κατά κεφαλήν ΑΕΠ

- Πολύ αρνητικός παράγοντας
- Αρνητικός παράγοντας
- Ούτε αρνητικός / ούτε θετικός παράγοντας
- Θετικός παράγοντας
- Πολύ θετικός παράγοντας

32. Ρυθμός ανάπτυξης

- Πολύ αρνητικός παράγοντας
- Αρνητικός παράγοντας
- Ούτε αρνητικός / ούτε θετικός παράγοντας

- Θετικός παράγοντας
- Πολύ θετικός παράγοντας

33. Διαφθορά

- Πολύ αρνητικός παράγοντας
- Αρνητικός παράγοντας
- Ούτε αρνητικός / ούτε θετικός παράγοντας
- Θετικός παράγοντας
- Πολύ θετικός παράγοντας

34. Ασφάλεια πνευματικής ιδιοκτησίας

- Πολύ αρνητικός παράγοντας
- Αρνητικός παράγοντας
- Ούτε αρνητικός / ούτε θετικός παράγοντας
- Θετικός παράγοντας
- Πολύ θετικός παράγοντας

35. Country Risk

- Πολύ αρνητικός παράγοντας
- Αρνητικός παράγοντας
- Ούτε αρνητικός / ούτε θετικός παράγοντας
- Θετικός παράγοντας
- Πολύ θετικός παράγοντας

36. Το Openness της οικονομίας (άνοιγμα): Αφορά το μέγεθος του συνόλου των εξαγωγών και των εισαγωγών της χώρας σε σχέση με το ΑΕΠ

- Πολύ αρνητικός παράγοντας
- Αρνητικός παράγοντας
- Ούτε αρνητικός / ούτε θετικός παράγοντας
- Θετικός παράγοντας

- Πολύ θετικός παράγοντας

37. Αριθμός απεργιών

- Πολύ αρνητικός παράγοντας
- Αρνητικός παράγοντας
- Ούτε αρνητικός / ούτε θετικός παράγοντας
- Θετικός παράγοντας
- Πολύ θετικός παράγοντας

38. Επενδυτικό προφίλ

- Πολύ αρνητικός παράγοντας
- Αρνητικός παράγοντας
- Ούτε αρνητικός / ούτε θετικός παράγοντας
- Θετικός παράγοντας
- Πολύ θετικός παράγοντας

39. Φορολογικά κίνητρα – φορολογικές ελαφρύνσεις

- Πολύ αρνητικός παράγοντας
- Αρνητικός παράγοντας
- Ούτε αρνητικός / ούτε θετικός παράγοντας
- Θετικός παράγοντας
- Πολύ θετικός παράγοντας

40. Επαναπατρισμός κερδών

- Πολύ αρνητικός παράγοντας
- Αρνητικός παράγοντας
- Ούτε αρνητικός / ούτε θετικός παράγοντας
- Θετικός παράγοντας
- Πολύ θετικός παράγοντας

41. Τραπεζικό σύστημα

- Πολύ αρνητικός παράγοντας
- Αρνητικός παράγοντας
- Ούτε αρνητικός / ούτε θετικός παράγοντας
- Θετικός παράγοντας
- Πολύ θετικός παράγοντας

42. Τουρισμός

- Πολύ αρνητικός παράγοντας
- Αρνητικός παράγοντας
- Ούτε αρνητικός / ούτε θετικός παράγοντας
- Θετικός παράγοντας
- Πολύ θετικός παράγοντας

43. Παραοικονομία

- Πολύ αρνητικός παράγοντας
- Αρνητικός παράγοντας
- Ούτε αρνητικός / ούτε θετικός παράγοντας
- Θετικός παράγοντας
- Πολύ θετικός παράγοντας